

הקדמה

כתוב בתורתנו הק' (ויקרא י"א י"ג): וְאֵת אֱלֹהֵי תִשְׁקָצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ
הם אֵת הַנֶּשֶׁר וְאֵת הַפֶּהָס וְאֵת הָעֶזְנִיָּה: וְאֵת הַדָּאָה וְאֵת הָאֵיָּה לְמִינָהּ: אֵת כָּל
עֶרֶב לְמִינֹו: וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֵת הַתַּחֲמָס וְאֵת הַשִּׁחַף וְאֵת הַנֶּץ לְמִינָהּ: וְאֵת
הַפֹּס וְאֵת הַשֶּׁלֶף וְאֵת הַיִּנְשׁוּף: וְאֵת הַתְּנַשְּׁמַת וְאֵת הַקָּאָת וְאֵת הָרָחֶם: וְאֵת
הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֵת הַדּוֹכִיפַת וְאֵת הָעֵטְלָף:

ובגמ' חולין (ס"ג ע"ב): א"ר יצחק עוף טהור נאכל במסורת, נאמן הצייד לומר
עוף זה טהור מסר לי רבי, אמר רבי יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן. בעי ר'
זירא, רבו חכם או רבו צייד. תא שמע, דאמר רבי יוחנן והוא שבקי בהן
ובשמותיהן, אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר, אלא אי אמרת רבו חכם,
בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו, אלא לאו שמע מינה רבו
צייד שמע מינה, עכ"ל הגמ'.

נצטוונו בזה להזהר ממאכל אלו העופות. ואכן במשך הדורות כולם עברה
מדור לדור מסורת העופות הנאכלין, צורתן ומראיהם. אמנם בדורינו זה
נשתנתה המציאות, וכפי שיבואר בהמשך, כי יכול להיות מציאות זו אשר
לפנינו יובא ולעינינו יראה עוף אשר צורתו ומראהו הוא כפי אשר קבלנו
מסורתו מדור לדור, ובכל זאת אינו כלל העוף הנאכל. אלא עוף הנעשה ע"י
צירוף כמה וכמה עופות אשר לא נודע כשרותם ומהותם כלל.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"י יו"ד סי' קי"ג) כתב וז"ל:

הנה נתעוררתי ע"י מע"כ ת"ח מופלג וממונה על בתי מטבחים של
עופות וגם בקי היטב בענין גידול העופות הטהורים באה"ק. ע"ד
המכשלה שהתחילה להתפשט מאד בתקופה האחרונה שמרכיבים זע"ז
מינים שונים של סוגי התרנגולים, וזה כדי לפי דבריהם לשבח המין
ולערב גנים שונים כדי לזכות בשבח ממון במכירת העופות למעלה
מכל ספק שמינים שמרכיבים לפעמים הזכר הוא ממין תרנגול עוף

שאינ לנו מסורה עליו, ובמשך הדורות מדקדקי ההלכה פרשו ממין זה כי אנו נמשכים אחרי פסיקת רבינו הרמ"א ביו"ד סי' פ"ב בסימני עופות דאין לסמוך ע"ז ואין לאכול שום עוף אלא במסורה שקבלו שהוא טהור וכן נוהגים ואין לשנות, ע"כ לדעת רבינו הב"י בשו"ע שלא נחית לזה היינו בעופות שבדקנו אותם ונמצאו כל הג' סימנים של טהרה בגופם זפק וקורקבן נקלף ואצבע יתרה אשר זה מספיק לשיטת רבינו משה בר יוסף הידוע בפרק א"ט שמזה מוכח שאינו דורס ג"כ, אבל למעשה חשש רבינו הב"י גם לדעת רש"י דגם זה לא מספיק ובעינן ידיעה ברורה מכל ד' סימני טהרה.

והיות כי הדברים נמסרים כהיום ביד מגדלי העופות שאין להם שום ידיעה בשטח זה גם אם הם שומרי תורה ומצות ומכ"ש האחרים שרחוקים מזה א"כ דבר חמור לפנינו שמתערבים מינים שאינם בדוקים בטהרתן עם המינים המקובלים, ונמכרים ונשחטים הגידולים אח"כ בתור עופות במסורה בלי להרגיש.

וגם אם ננקוט בהוראת מרן הח"ס יו"ד סי' ע"ד בענין בר אווז הבר שהרכיבו על בר אווז ביתי ובר אווז הבר אין אוכלים מדין שלילת מסורה והתיר הביצים והאפרוחים. הנה כל הצירופים שצירף שם הח"ס לא שייכים בדין וכיו"ב בתשובת בית שלמה יו"ד ח"א סי' קמ"ד שמצדד כנ"ל אבל לא רצה להקל למעשה בנולדים עצמם (מלבד הביצים) רק בצירוף הסכמת גדולי הדור יעש"ה אריכות דבריו.

והנה הגאונים האלה מדברים עכ"פ מעופות שחסרים מסורה אבל אין פקפוק בסימנים כי נתבררו, ואעפ"כ נתקשו להתיר מכח חסרון המסורה אעפ"י שהמדובר רק בזרע הזכר ואיכא צד דזה וזה גורם וגם צד אין חוששין לזרע האב עיין הי' בדבריהם הק' ובשאר רוב ספרי גדולי אחרונים שדנו בזה. אבל נדון שלפנינו כבר כתבתי שהוא משגה

חמור דנעשים הדברים עי"ד אינם בקיאים כלל וגם הוא דבר תמיד וכובר כתבתי בעניי בכמ"ק שאין להעמיד הנחגת הכלל על דברים של דיעבד ובפרט לענין קדושת האכילה ונתרבה מיום ליום שמרכיבים המינים בלי להודע מה מרכיבים והדברים יבואו ח"ו למכשול גדול באיסור מאכלות.

על כן עלינו להתעורר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להביא לשחיטת עופות רק ממקור שהוא בדוק מחשש תערובת מינים ושהאפרוחים גדלים רק ממין שהמסורה ברורה בלי פקפוק בין מצד הזכר ובין מצד הנקבה. והשי"ת יצילנו ממכשולים ופגיעה ח"ו בקדושת ישראל, עכ"ל. (ועיין בחלק התשובות מכתב הרה"ג ר' יוסף בנימין וואזנער שליט"א מ"ש לדחות דברי המתירים, ומכתב זקינו בעל שבט הלוי זצ"ל המצורף).

והנה המעיין בספרי השו"ת האחרונים מרבני דורינו, יראה ויווכח כי כל מציאות אכילת העוף המעובד הנאכל הוא ב"היתר" ו"בדיעבד", ובוודאי נכנס לגדר "הורה בה חכם".

על כן, מטרת פרסום דברים אלו לא לאסור ולא להתיר אלא אחת היא, שע"י דברינו אלו נזכה להשיב העטרה ליושנה ולתקן תיקון גדול באכילת עופות טהורים ללא חשש וללא פקפוק כלל, ולהחזיר שחיטת העופות הבלתי מעובדים אשר נאכלו קודם בוא העוף המעובד לבתי השחיטה באופן שהרוצה לבחור לחדר לאכול עופות בלתי מעובדים תהיה היכולת והרשות בידו.

פרק א

א. ז"ל הרמב"ם (יד החזקה הל' מאכלות אסורות פ"א סעיף י"ד והלאה): סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה אלא מנה מנין טמאים בלבד ושאר מיני העוף מותרין והמינין האסורין ארבעה ועשרים הן ואלו הן (א) נשר (ב) פרס (ג) עזניה (ד) דאה והיא הראה האמורה במשנה תורה (ה) איה והיא הדיה

האמורה במשנה תורה (ו) מין האיה שכן כתוב בה למינה מכלל שהוא שני מינין (ז) עורב (ח) זרזיר שכן נאמר בעורב למינו להביא את הזרזיר (ט) יענה (י) תחמס (יא) שחף (יב) נץ (יג) ושרנקא והוא מין הנץ שכן כתוב בו למינהו (יד) כוס (טו) שלך (טז) ינשוף (יז) תנשמת (יח) קאת (יט) רחמה (כ) חסידה (כא) האנפה (כב) מין האנפה שכן נאמר בה למינה (כג) הדוכיפת (כד) העטלף: (ט"ו) כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן הרי זה אוכל עוף שאינו מהם ואינו צריך בדיקה ועוף טהור נאכל במסורת והוא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור ונאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד והוא שיוחזק אותו צייד שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן: (ט"ז) מי שאינו מכירן ואינו יודע שמותיהן בודק בסימנין אלו שנתנו חכמים כל עוף שהוא דורס ואוכל בידוע שהוא מאלו המינין וטמא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו אחד משלשה סימנין אלו הרי זה עוף טהור ואלו הן אצבע יתירה או זפק והיא המוראה או שהיה קרקבנו נקלף ביד: (י"ח) לפי שאין בכל אלו המינין האסורין מין שאינו דורס ויש בו אחד משלשה סימנין אלו חוץ מפרס ועזניה ופרס ועזניה אינן מצויין בישוב אלא במדברות איי הים הרחוקות עד מאד שהן סוף הישוב: (י"ח) היה הקרקבן נקלף בסכין ואינו נקלף ביד ואין בו סימן אחר אע"פ שאינו דורס הרי זה ספק היה חזק ודבק והניחו בשמש ונתרפה ונקלף ביד הרי זה מותר: (י"ט) אמרו הגאונים שמסורת היא בידיהם שיאן מורין להתיר עוף הבא בסימן אחד אלא אם היה אותו סימן שיקלף קרקבנו ביד אבל אם אינו נקלף ביד אע"פ שיש לו זפק או אצבע יתירה מעולם לא התירוהו: (כ) כל עוף שחולק את רגליו כשמותחין לו חוט שתיים לכאן ושתיים לכאן או שקולט מן האויר ואוכל באויר הרי זה דורס וטמא וכל השוכן עם הטמאים ונדמה להם הרי זה טמא, עכ"ל.

ב. וכתב בדרכי תשובה (סוף סעי' א') לגבי שיטת הרמב"ם הנ"ל דעוף טהור נאכל בסימנין וז"ל: דינא הוא שצריך להיות בקי בהן ובשמותיהן, דהיינו שצריך לידע ג"כ איך נקראו בשמותיהן, עכ"ל.

דהיינו ששיטת הרמב"ם היא שהרוצה לאכול עוף בסימנין צריך שיכיר הכ"ד עופות טמאים וידע שמותם שהיו מאז ומעולם ושמותם כעת, ומובן שנכלל בזה שידע מה הוא תרנגולא דאגמא שאסרו בגמ' ומה הוא תרנגול הבר, ובכללם גם מה הם פצרי"ל הינע"ר שכתב החת"ס (או"ח סי' קכ"ז) שיש לו כל סימני טהרה ונהגו שלא לאכלו וכו', ובכלל זה שידע שאר עופות שיש עליהם מסורת מיוחדת שלא לאכלם אע"פ שיש להם כל סימני טהרה.

ג. וז"ל השו"ע (יו"ד סימן פ"ב סעיף א' וב') (א) סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה אלא מנה מינים טמאים בלבד ושאר מיני העוף מותרים והמינים האסורים כ"ד האמורי' בתורה. (ב) כל מי שהוא בקי באותם מינים ובשמותיהם הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהם ואינו צריך בדיקה ועוף טהור נאכל במסורת והוא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור ונאמן הצייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד והוא שיוחזק אותו צייד שהוא בקי במינים הטמאים האמורים בתורה ובשמותיהם.

ד. וז"ל הרמ"א (שם) ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור, וכן נוהגין, ואין לשנות.

ה. למעשה כלל ישראל כולו, ספרדים ואשכנזים, כולם בלא יוצא מן הכלל (למעט יושבי ארץ תימן ההולכים לפי פסקי הרמב"ם), קיבלו עליהם שיטת הרמ"א, וכמו שכתב בסה"ק בן איש חי (שנה ב' פ' אמור) וז"ל: וכן המנהג פשוט שאין לסמוך כי אם רק על המסורת, עכ"ל. וכן כתב רבו הרע"ס בסה"ק זבחי צדק (יו"ד סי' פ"ב אות כ"ד) וז"ל: וכן נוהגין ואין לשנות, גם אנן יתמי דיתמי אין לנו אלא דברי מור"ם ז"ל דאפילו בהני אין לסמוך אלא על מסורת, עכ"ל.

ו. וכתב רבה"ק בעל דברי חיים זי"ע (תשובות דברי חיים ח"ב יו"ד סי' מ"ה) לא' אשר חשב להתחכם ולומר שמחמת הדחק אולי אפשר להתיר ולאכול עופות בסימנין כשיטת הרמב"ם, וז"ל: הנה ראיתי למעלת כ"ת רץ להמערכה במלחמות ה' גבורים וחץ העביר נגד מרן דכולא תלמודא רש"י ז"ל להקשות

עליו מסוגיא ערוכה כמעט באותו הסוגיא ואתפלא מאוד איך שכח עם מי מדבר מעלת כבודו עם שר התורה רש"י ז"ל ואם כי דבריו לפעמים מחוסרי הבנה לאטומי מוח כמוחינו עם כל זה אם רחוקה הוא ממך רחוקה מחמת קוצר שכלנו, אך מי מדורינו יאמר להכריע נגד גדולי הראשונים כאלו ואין לנו רק לקבל דבריהם באהבה ולילך אחר רוב הדיעות וכאשר עשו בעלי השו"ע ולכן אין לנו לזוז מפסק השו"ע מחמת איזה קושיא כידוע לנו גודל שפלות דורות האחרונים. ולכן לפלפל בזה נגד דעת הרמ"א (סי' פ"ב סעיף ג') הוא למותר ואפילו יבא אליהו אין שומעין לו נגד המנהג כמבואר בגמרא (יבמות ק"ב ע"א). ולכן בודאי אין נאכל שום עוף בלא מסורה וכאשר לדינא פסק כן הרא"ש וכמה ראשונים כמבואר בטור וכן אנו נוהגים מעולם והעושה נגד זה אוכל ממש עוף טמא, עכ"ל.

ז. ובסיום תשובתו שם כתב שוב וז"ל: ולכן לדינא ודאי אסור לאכלם בלי מסורה ואפילו כל גאוני דורינו יכשירו האוכל אותם אוכל טריפה, עכ"ל. ובסימן מ"ח שם כתב: ורק כיון דאבותינו חכמי אשכנז אסרו אפילו בד' סימנים בלא מסורת כן ראוי לנו ולבנינו שלא לשנות מנהג אבותינו. ובודאי אין כח באחרון לחלוק על מרן דהפוסקים אשר כל בית ישראל נשען על חוקיו ומנהגיו לעקוש בלא סברא לחלוק עלינו והכא הרמ"א ז"ל גופא שיותר נוטה להתיר אין בידינו לחלוק על דבריו בלי טעם, וכן באמת החזיקו אחרי הרמ"א חכמי הדור שאחריו כידוע, ואם כן לפי זה בעופות החדשים אין שום שמץ היתר לפי מנהגינו על פי הרמ"א ז"ל, עכ"ל.

פרק ב

א. לפני לערך כמאה וחמישים שנה (לערך בשנת תרי"ח) הובאו לארצות איירופא עופות שהיו שונים במעט בצורתם כצורת התרנגולים מעולם, ועיקר שינויים היה שהיו נוצות ברגליהם (ויש שקראום קובריץ ויש שקראום קוחין, ובדרכי תשובה יו"ד סי' פ"ב אות ל"ד הביא שמותם שקראום וז"ל: ובמקצת מקומות קראום אמעריקאנישע הינער ובאיזה

מקומות קורין אותו גאלאנסקע הינער או וואליכישע הינער או קובריס או כהנא הינער או חניעזי הינער או קאלקוטער הינער או קבריציר הינער, עכ"ל). ונחלקו גדולי הדור מה דינם, המתירים טענו היות שיש מסורת לאכלם בארץ ישראל אפשר לסמוך על מסורת זו. והאוסרים טענו שא"א לסמוך על מסורת מאר"י. (עיין בדרכי תשובה יו"ד סי' פ"ב אות ל"ד שכתב השתלשלות ענין עוף זה).

ב. אמנם לדברי כולם, בין האוסרים ובין המתירים, אפי' נוצות ברגליהם לבד הוא שינוי גמור ונצרך מסורת חדשה ומיוחד לעוף זה, וללא מסורת אסור לאכלם.

ג. ורבה"ק בעל דברי חיים זי"ע התירם מחמת שגבו עליהם מסורת מפי אנשים חשבים מארץ ישראל שהעידו שאכלום שם. אמנם אחר ההיתר כתב (תשובות דברי חיים ח"ב יו"ד סי' מ"ה) וז"ל: והנה במשך הזמן התחילו לרבות העופות הללו ולא התרתים מטעם הנ"ל ולאחר ב' וג' שנים איקלעו לאתרינ שני אנשים חשובים ממדינת פולין הדרים כעת בארץ הקדושה והמה ניכרים בקהילתינו שהמה בעלי תורה ויראה וחשובים למאד בארץ מגורותם והמה העידו לפני שמזה האי שהביאו למדינתנו כנ"ל מזה האי הסמוך לארץ הקדושה מביאין לארץ הקדושה אותן העופות ונאכלין שם על פי מסורה מכמה מאות שנים אולי עוד בימי התנאים ועל פי זה אין שום חשש כלל לכולי עלמא והתרתי להם אך בביתי נזהרים מלאכלם בלי נדר, עכ"ל. ובסימן מ"ו שם כתב וז"ל: ומביתי מרחיק אני אותם כאשר כבר כתבתי למעלת כ"ת אולם לאסור אותם לכולי עלמא אין באפשר על פי תורה הקדושה. ואי"ה אראה להתאמץ ולהוודע זאת מחכמי הספרדים דירושלים וצפת תוב"ב, עכ"ל. ובסימן מ"ז שם כתב: הן אמת שנפשי געלה בהם לא ידעתי מאיזה טעם, עכ"ל.

ד. ואכן אח"כ נתברר אשר השי"ת לא יתן מוט לצדיק וכל אותה עדות מאנשי אר"י היתה בטעות וכדאיאת בתשובות בית שלמה, וכן הביא בס'

אילה שלוחה מהרה"ק משינאווא זי"ע. (ואלו העופות נראים ממש ככל התרנגולים, אלא שיש נוצות ברגליהם כנ"ל).

ה. ורבינו החת"ם סופר זי"ע בשו"ת חת"ס ח"ב יו"ד סי' ע"ד העמיד יסוד מוסד אשר אפי' עופות בעלי מסורת באם נולד מאב שאינו בעל מסורת ויש הוכחה ברורה שאכן הוא אביהם (כגון שאין מציאות אחרת או שיש להם איזה דמיון מצורת אביהם האסור), אסורים המה. ואם ספק הוא, ואין נראה בגופם איזה סימן היוצא מצורת העופות בעלי המסורת, ואינם נדמין במשהו לאביהם, מותרין הם. וז"ל שם: ע"ד בר אבון שהזכר שהי' ביניהם הוא מבר אבא הבר שאנו נזהרים מלאכלם מפני שאין לנו מסורת וכמ"ש בצמח צדק ובקונטרס פני נשר וכאשר כתוב אצלינו במקומו באורך ואותן בר אבון הטיילו ביצים וגדלו אפרוחים ונתערבו באחרים הרבה ושאל השואל אי מותרין הם מפני שאביהם עוף שאינו נאכל לנו במסורת טהרה, עכ"ל. וסיים שם וז"ל: נ"ל בודאי אי הי' אפרוחים אלו דומים לזרע אב בדמות אוז הבר ונהי כשלא הי' זכר זה לפנינו הי' מותרים משום כל היוצא מטהור טהור כפרה שילדה מין חמור מ"מ השתא שזה הזכר ביניהם ניחוש לו ונפלין בפלוגתא דזה וזה גורם, אבל כיון שאין שום סימן באפרוחים הללו, ונדמים ממש למינם, רחוק הוא שיהיה מזה האב דוקא, וניתלי ברובא דעלמא שאביהם ממינם ובשגם שנתערבו, ותו ליכא איסור דאורייתא דבע"ח דלא בטלי דרבנן בעלמא הוא כאשר מבואר במקום אחר ובשגם דאז הבר גופיה הצמח צדק התיירו ונהי דלית הלכתא כוותיה בהא מ"מ אינהו מיכל אכלי וכו' וחוששי' לזרע האב גופי' ספיקא הוא ע"כ נ"ל בהני בני אבא יאכלו ענוים וישבעו הנלענ"ד כתבתי, עכ"ל.

ו. והעולה מדבריו הק' שאם בוודאי בא מאב שאין לו מסורה אסור, וכ"ש כשאין להאם מסורה, ובאם יש לאם מסורה ולא לאב, ואין וודאות גמורה שבא מאב זה ואין להוולד שום דמיון להאב אלא להאם, אזי ספק ספיקא הוא ומותר. (אמנם כמובן לכל מבין, שהיתר זה אין הכוונה שמעיקרא מותר

מעטה והלאה להכליא ולערב מיני עופות מלכתחילה (כי אזי אינו ספק אלא וודאי), אלא שאם קרה כדבר הזה ונשאר הדבר בספק, אזי מותרים אותם העופות, ופשוט הוא). ונפק"מ לדידן באם בא לפנינו עוף שאינו מעובד ע"י הקאמפאניס וכדלהלן, (כגון כל העופות אשר נרשמו בספרי המחקרים שנעשו לפני לערך מאה וחמישים שנים) ונחלקו המחקרים מאין יצאו, יש שאמרו שיצא מעוף בעל שינוי המצריך מסורת ויש שאמרו שבא מעופות הטהורים ובלא שינוי, ואין בגוף העוף שלפנינו כעת שום צורת נדמה להעוף בלא מסורת אזי אפשר לסמוך ע"ד החת"ס בכהאי גוונא, ואין לחשוש לדברי היש אומרים דהמחקרים.

פרק ג

א. המציאות בעבר היתה שהעופות גדלו אצל כל אדם בביתו וע"פ דרך הטבע ללא שום התערבות בני האדם, ולא היה חשש שיתערב בתרנגולים עופות שאינם תרנגולים וכדומה. ואע"פ שהי' במציאות שיתערבו, וכנראה מדברי השו"ע בהלכות ביצים לענין ספנא מארעא דבעינן שישים בתי בלא זכר, וכנזכר בגמ' ביצה (ד' ע"א וע"ב) עיי"ש, עכ"ז לא חששו לכך כל זמן שהיו התרנגולים הנולדים בצורת ודמות התרנגולים מעולם וללא שינוי, וכדברי מרן החת"ס דלעיל.

ב. והמציאות כיום: הנה כותבי העיתים כתבו אשר בשנת תש"י לערך נתאספו כאן בארה"ב מגדלי העופות לאסיפה גדולה וכותרת האסיפה היתה "טשיקע"ן א"ף טאמאר"א" דהיינו העופות של יום המחר. ועיקר המדובר באסיפה ההיא היה שצריכין להעמיד עוף הראוי לגידול הבשר אשר יאכל מעט ויגדל מהרה ובעובי הבשר וכו'. ובהמשך הזמן עלתה בידם להעמיד עוף המיוחד לאכילה, אשר עוף זה המציאו ע"י הכלאות והרכבות ב' סוגי עופות יחדיו. וע"פ דבריהם (המציאות בשנים האחרונות ובפרט משנת תשנ"ה והלאה השתנתה מאד וכדלהלן) לקחו עוף נקבה מסוג הנקרא בארע"ד רא"ק (ראה בחלק התמונות תואר צורתו) עם עוף זכר מהסוג הנקרא קארני"ש (ראה בחלק התמונות

תואר צורתו) יחד עם עוד איזה עופות זכרים אשר לא נודעו. ומהרכבת העופות דלעיל יצא עוף מחודש אשר היו בו מהמעלות שרצו בהם, דהיינו שגדל במהרה והיה עב בשר, גם ירש מאביו הקארניש את הרגלים הרחבות והחזה הגדול (ביילי"ק) אמנם קיבל מצורת התרנגול הרגיל מעט מצד אמו, (אמנם לא בשלימות וכנראה בצורתו למתבונן שדומה גם לאביו).

ג. בהמשך הזמן לקחו עוף החדש הזה והכליאוהו הלאה עוד ועוד עם שאר עופות, ובהמשך הזמן (לערך מתחילת שנת תש"ל והלאה, אין ברור כ"כ הזמן המדויק, אך משנה תשנ"ה גדל והתרחב ענין זה באופן נמרץ) התפתח מסחר שלם בענין זה והחלו לשלחו על פני כל הארץ והגיע גם לבתי השחיטה שלנו. ובכלליות המציאות כיום היא שיש ב' סוגי תרנגולים. תרנגולים הרגילים אשר אינם מעובדים, ותרנגול המעובד.

ד. וכהיום הזה לענין זה יש קאמפאני'ס העוסקים בענין זה, וכל ענינם הוא להמציא בכל שנה תרנגול חדש אשר גדלה מעלתו על התרנגול דאשתקד, הן במהירות גדילתו והן שאר ענינים, וכפי שנראה מפרסומיהם המצו"ב בחלק התמונות, האיך שמשנה לשנה הצליחו להגדיל מהירות גדילת התרנגול וגדלותו, עד שכעת בשנת תשע"ז לפ"ק הצליחו להוציא עוף אשר לאחר ל"ו ימים מיום לידתו מוכן הוא לאכילה, גם על כל 1.7 פונט מאכל שנכנס לפיו גדל בפונט א' של בשר. וכל מעלות אלו באו ע"י הכלאות והרכבות מיני עופות שונים ומשונים אשר בזה אין אתנו יודע עד מה.

ה. גם עפ"י חוקי המדינה אינם מחוייבים ליתן דין וחשבון על מעשיהם, ולדבריהם עצמם מעורבים בהעופות המעובדים כהיום הזה הרבה סוגי עופות. והעוסקים בענין שאלו להדאקטער האחראי שלהם ואמר בפירוש שיש כאן למעלה מחמישים סוגי עופות. וכאשר ביקשוהו ליתן הליסט של אלו העופות סירב באמרו שהוא סוד מסחרי. (ועיין להלן ביאור האיך שייך לערב כ"כ הרבה עופות יחדיו).

ו. והנה קודם שנמשיך, ניתי ונחזי מה הוא עוף הבארע"ד רא"ק: הנה לדברי רוב המחקרים (לא כל החוקרים סוברים כן, מחמת שבשנת תקפ"ט כאשר נתפרסם עוף זה היו ג' גוים שכ"א טען שהוא הבעה"ב על עוף זה וברשותו נולדו, וכ"א מהם סיפר מעשה אחר האיך יצא עוף זה, שהי' בביתו סוג עוף א' ולשכנו סוג עוף א' ונולדו עופות אלו, אמנם הע"י פ"י ע"י (APA אמעריקא"ן פאלטער"י אסאסיאשיא"ן) אשר הם לכאורה היותר מוסמכים בזה, החליטו ורשמו בספריהם בשנת תרל"ד ולמס' 1874 כי אימו היתה דזאווא ואביו עוף הנראה כעוף הדאמיניק, אמנם בעל כרכולת הרגילה). עוף זה נעשה לפני לערך כב' מאות שנים (בשנת תקפ"ט) ע"י שנתערבו בדרך הטבע, ב' עופות א' הנקרא דזאווא (JAVA) והיא האם, עם עוף זכר אשר צורתו וצבעו כצורת תרנגול הנקרא דאמיני"ק (עם הכרכולת הרגילה דוקא, ועיין בחלק תמונת העופות צורתו). (ועיין להלן מ"ש מענין דעת האומרים שעופות אחרים מעורבים בו).

ז. ב' עופות הנ"ל אין בהם שום שינוי אשר יצריך מסורת חדשה אלא נראים ככל העופות המקובלים בכלל ישראל מאז ומעולם, גם העוסקים לברר ההלכה והמציאות בענין זה השיגו במיוחד עופות אלו וגידולם לראותם תהלוכותם ובאם חולקים רגליהם ב' וב' או ג' וא', ונראה לעין שאין בהם שום פקפוק כלל. גם עוף זה (בארע"ד רא"ק) שלעצמו לדברי קוראי הדורות עד לאחר המלחמה (דהיינו משנות תר"נ לערך עד שנת ת"ש לערך וגם לאחר מכן) היה עיקר העוף הנאכל כאן בארה"ב גם ע"י יראי ה'.

ח. וראה להלן מכתב ד' שוחטים יראים ושלוימים מזקני השוחטים, ה"ה הרה"ח ר' צבי ווייס שליט"א שו"ב מקרית יואל יצ"ו, והרה"ח ר' יחיאל שמואל פריעד שליט"א שוחט דק"ק סקווירא, והרה"ח ר' אשר פארקאש שליט"א שוחט דק"ק וויזניץ, והרה"ח ר' יחיאל ישראל דאסקאל שליט"א ששחטוהו ואכלוהו כאן בארה"ב הרבה פעמים במשך השנים מזמן התייסדות היהדות החרדית כאן בארה"ב ועד עתה. והוא היה עיקר העוף הנאכל ואך מחמת שהתחילו להכניס לבתי השחיטה את העוף המעובר, עי"ז נפסקה שחיטת העוף הנ"ל.

פרק ד

א. ובענין עוף הקארני"ש: ונקדים, הנה אפי' באם נברר צד היתר לעוף הקארניש, אמנם אין בדינו כלל רשימת כל העופות המורכבים בהעוף המעובד, גם הקאמפאניס העוסקים בזה משנים בכל שנה את העופות המורכבים בהעוף המעובד, ואין בדינו רשימת העופות, ואפילו אם היתה בדינו, הלא אין אנו יודעין מה יהיה צירוף העופות דשנה הבאה. גם דיברו עמהם בימים אלו וענו שבשנה זו לבדה יש להם כמה וכמה סוגי עופות (ליי"ס) הנמכרים ברחבי ארה"ב, ונראים כולם דומים כאחד, וכ"א מהם נעשה ע"י צירוף אחר של עופות. וכאשר שאלום מה נמצא בעוף זה האם בארע"ד רא"ק או קארני"ש ענו לא בארע"ד ולא קארניש אלא הרבה מיני עופות וה"רעסיפ"י לא נתנו ולא יתנו לאף א'. וממילא כל העיסוק בעוף הקארניש מיותר, אמנם בכ"ז נכתוב מענינו.

ב. הנה המחקרים כתבו אשר עוף זה נעשה גם הוא בהכלאות ג' מיני עופות, ותכלית כוונת ההכלאה מלכתחילה היתה שהיה ברצונם להוציא עוף אשר ישתמשו בו להשא"ו"ס שלהם לראות האיך עופות מריבים בניהם עד מוות רח"ל. ולצורך זה לקחו ג' עופות מיוחדים אשר טבעם הוא לדרוס והם פראיים ביותר. הא' הוא הנקרא מילא"י, והוא עוף המגיע מהדזשונגעלס של מדינת דרום מזרח אסיא גבהו כג' פיס (96 סנטימטער) ואין צורתו כלל כתרנגול הרגיל בינינו, להיפך נראה כעוף דורס, ויש בו שינויים רבים מצורת העופות הידועים לנו, גם לפני הנכתב בספרי החוקרים מצאו שסדר אברי העיכול שלו הוא כשל עופות האוכלים בשר ולא כעופות האוכלים זרעים. ובוודאי לכל הדעות נצרך למסורת חדשה ומיוחדת עליו. (אמנם כפי הנודע לנו לא דרו מעולם יהודים יראים ושלמים במדינת דרום מזרח אסיא וא"כ א"א כלל ליקח מסורת עליו וראה להלן תמונת צורתו). והעוף הב' הוא הנקרא אזי"ל אשר כתבו עליו שמתקוטט עם עופות אחרים עד מותו או מותם... וגם בגופו יש כמה שינויים רגליים גבוהים וכו', ומוצאו ממדינת אינדיא (הודו). והג' סוג הנקרא

אל"ד ענגלי"ש גע"ם וגם הוא אינו נראה כעוף הרגיל ומוצאו ממדינת ענגלאנד והוא נעשה בהכלאת איזה עופות הנקראים בלשונם: FIGHTING BIRDS. וכל ג' עופות אלו אפי' באם נפלפל ונאמר שאין דריסתם דריסה, אמנם צורתם ותוארם בוודאי שמצריכה גביית מסורת חדשה עליהם.

ג. אלא שלמעשה רצונם לא עלתה בידם, והעוף הקארני"ש הנולד מעירוב ג' עופות הנ"ל אינו פראי כ"כ כפי שהיה במחשבתם, אמנם מצאו שטוב הוא להוציא ממנו עוף לאכילה כנ"ל ועל כן עירבוהו יחד עם העוף הנקרא בארע"ד רא"ק כנ"ל.

ד. תמצית הדברים: עוף הקארניש הישן (להבדיל מהקארני"ש החדש שהוא בנם של הבארע"ד רא"ק והקארני"ש יחדיו שעניינו יבואר בהמשך, ותמונת צורתו אפשר לראות בחלק התמונות) בוודאי שכשרותו מוטלת בספק גדול, הן מחמת הוריו כנ"ל והן מחמת צורתו כנ"ל, (רגליו הגבוהות, כרבלתו שאינה ככל התרנגולים, וגופו), (ועיין בדרכי תשובה (יו"ד סימן פ"ב סעיף ג' אות כ"ד) בתוך דבריו שכתב בזה"ל: כגון שהרגלים הם גבוהות יותר מהרגילות או שצווארה ארוך יותר מכפי ערך גופה אז יש לחוש דמקרי שינוי וצריך מסורת, עכ"ל. והקארניש רגליו גבוהות מאד מגופו, ראה בחלק התמונות). ובהמשך נרחיב מענין זה.

ה. והנה כאן בארה"ב מתירין הממשלה לאלו הקאמפאני"ס לעשות ההכלאות אך בדרך הטבע כנ"ל, ולא בדרך שינוי הדזנעטיק עצמו. אמנם בארה"ק הנתונה לעת עתה תחת שלטון הציוני הטמא, ורשעים אלו כבר נודעים בהפקרותם, והמה התירו לעשות שם גם שינוי גענעטי (DNA) דהיינו שנוגעים בעצם ההרכבה של מציאות העוף, ואכמ"ל. ועי"ז המציאות שם היא שונה מהמציאות כאן, (ויש בזה צדדים להיתר ולאיסור ואכמ"ל).

ו. ובזה גם יובן מה שנתעורר באר"י כמ"פ ערעור על העוף הנותן ביצים (להגורן) (עיין להלאה מענין עוף זה), אשר מלבד מה שהכליאו בו עוד מלפני עשרות שנים כמה עופות עוד הוסיפו להרכיב בו גענים (DNA) מבעלי חיים

אחרים וכדלהלן, (ובשנת תשס"ד מחמת הערעור שהיה שם בארה"ק שחולק את רגליו ב' וב', היו שטעו וזעזעו גם על העופות להגורן דארה"ב, אמנם סוף דבר שהרבנים להתאחדות הרבנים שליט"א ערכו אסיפה גדולה והביאו עוף הלהגורן עצמו לפני הרבנים שליט"א ונוכחו כולם שאינו חולק את רגליו והיתירוהו).

פרק ה

א. והנה בהיות שרבים ביקשו לבאר בפרוטרוט אופן עירוב העופות והאיך ניתן ע"פ דרך הטבע לערב הרבה מינים יחד, והלא כל עוף נולד מאב א' ואם אחת, ע"כ נבאר ענין זה.

ב. הנה, כפי שנכתב לעיל, מטרת הקאמפאני'ס היא להוציא עוף אשר מעלותיו יהיו: עב בשר, גדל בשבועות ספורים, שבשרו יהיה רך וטוב לאכילה (לא כעוף הלהגורן והמכונים אצלינו יעלינ"ג שבשרם קשה), חלק החזה (בייליק) גדול, ועל כולם שיהיה בכוחו להפך כל פונט ממאכלו לבשר, ואחר כל זאת שתשאר צורתו כצורת התרנגול (ואליבא דאמת לפני איזה שנים כבר המציאו הקאמפאני'ס תרנגול ללא נוצות בכדי לחסוך את עבודת מריטת הנוצות, אלא שלא הי' מי שיקנה עוף זה וחזרו בהם).

ג. וכדי לקבל כל המעלות הנ"ל, אספו עופות שונים מקצה הארץ ועד קצה הארץ, שיש בהם כל המעלות הנצרכים להם כנ"ל, ועשו רשימה ארוכה של מיני עופות אשר יש להם מעלות שונות הנצרכים להם, וחילקום לקבוצות. ולדוגמא באם יש בידם עשרים עופות אשר כל א' מהם יש לו מעלה אחרת הנה חילקום ל' קבוצות, כל קבוצה היא מב' עופות, והבחירה נעשתה ע"י שבחרו ב' עופות הקרובים ביותר בטבעם וצורתם וזיווגם, וביצייתם הכניסו להאינקובטט"ר וכעת היה בידם רק י' עופות אשר בכל א' מהם כולל הן את מעלות אביו והן את מעלות אימו.

ד. ובכלליות חילקו את כל העופות לב' קבוצות, הדומות ככל האפשר בטבעם ומהותם א' להב', והרכיבו בניהם היוצאים מהם עד שצמצמו הכל לעוף א' זכר ועוף א' נקבה.

ה. ובספריהם כותבים בפירוש שהרכבה זו אינה באופן שמחזיקים ב' העופות יחדיו במקום אחד, כי הרי יש עופות המעורבים בעוף הנאכל אשר יהרגו את העוף השני באם יהיו עמו יחד, אלא שערכום ע"י הזרעה מלאכותית.

ו. וענין הזרעה זו אינה השערה בעלמא, אלא כותבים כן בפירוש בספרי ההדרכה שלהם להפארמער'ס, ומביאים שם הדרכה מעשית עם תמונות האיך לעשות זאת. כי יש פארעמ'ס מיוחדים לעופות זכרים אשר זרעם נשלח לפארעמ'ס אחרים ששם נמצאות הנקבות, ואכמ"ל.

ז. וכנודע אשר מין העופות בהגיעם לז' או ח' חודשים כבר מוכנים המה להוליד, גם הולדתם אינו ב' או ג' עופות בשנה אלא מולידין הרבה ביצים, וביצים אלו מוכנסים להאינקובעטא"ר ואחר כ"א יום נולדים האפרוחים, ומיד מבררים מהם את אותם האפרוחים הנראים שקיבלו את מעלות הוריהם באופן הרצוי, ואז בוררים זכר או נקבה להמשך העירוב.

ח. ואחר שצמצמו כל המעלות אשר נצרכו להם לעוף א' זכר ועוף א' נקבה כנ"ל, אזי עושים את העירוב האחרון.

ט. ולפני שנבאר העירוב האחרון נקדים, הנה סוס וחמור הינם בעצם צורת גופם קרובים זה לזה וממילא יש מציאות להוציא מביניהם וולד והוא הפרד, אמנם מחמת שפרד זה אינו מין שברא השי"ת בעולמו, על כן אע"פ שבני האדם הרכיבוהו אמנם אין המשכה לזרעו ועל כן פרד אינו מוליד. ועיין מה שהבאנו להלן מדברי הרמב"ן עה"ת וכן כתב המהר"ל זי"ע אשר דבר שהוא עירוב המינים אין לו המשכה וקיום.

י. וכבר לפני איזה שנים המציאו המחקרים אווז הנקרא אצלם בשם מאלאר"ד אשר גם הוא תוצאת הרכבה ועירוב מכמה מינים (ובלשונם הייבריי"ד) שיש בו איזה מעלות הנצרכים להם, אמנם חסרון זה יש בו שאינו מוליד, ועל כן צריכים כסדר להחזיק את הוריו ולערבם כדי להוציאו שוב ושוב.

יא. ונחזור לענין העוף המעובד. הנה מחמת שצד הזכר וצד הנקבה המה רחוקים זה מזה מאד, כי הזכר נצטמצם בעיקרו מעופות בר הרחוקים מאד מצורת התרנגול הידוע. והנקבה (עד עתה וכדלהלן) היתה מצד עופות הנראים במהותם כתרנגולים. כי הסדר הוא שבד"כ צד הנקבה נותן הצורה וצד הזכר נותן את התכונות, (חומר וצורה), על כן הסדר היה (עד לאחרונה כפי שנודע לנו) שהיו מערבים זרע עוף זכר הכולל את כל המעלות הנצרכים להם כנ"ל, עם נקבה אשר במהותה היתה מהיוצאים מהתרנגולים הרגילים, (בת בת דעוף הבארע"ד רא"ק או מהדומים לו).

יב. ונרחיב מעט, הנה בבני אדם באם ינשאו ב' בנ"א שחורים ויולדו בניהם שחורים ואם לבנים לבנים. והנה באם רוצים איש לבן אבל בעל מעלות הנמצאים באיש שחור לדוגמא, אזי יקחו איש לבן אשר לדוגמתו הוא דל בשר ואשה שחורה עבת בשר, ואזי הדור הראשון יהיו מעורבים בניהם לא שחור ולא לבן אלא כאשכרוע, אמנם הדור הב' יצאו או שחורים או לבנים, ויהיו ביניהם כאלו שיראו כצד הלבן בצבעם כזקנם אמנם יהיו בעלי בשר כזקנתם, ואותם יקחו ומהם יוציאו הדבר הנרצה: לבן עבה הבשר.

יג. והנה לפי זה יכול שיהיה נקבה לבנה בתכלית הלובן, אמנם מציאותה היא שהינה בת בת השחורה וכן ההלכה שדינה כבת השחורה, אמנם אצל המחקרים נקראת היא לבנה.

יד. והנה כפי הידוע לנו עד עתה, ועל בסיס ידיעה זו נכתבו כל תשובות פוסקי הדור האחרונים אשר עסקו בסוגיא זו, ה' הסדר שתמיד נשארה צד הנקבה של התרנגולים בת בת דעוף הבארע"ד רא"ק (או מהדומים לו), אמנם מאז שנת תשנ"ה נפתחו הקאמפאניס הגדולים העוסקים בענין זה ונסגרו כל הקאמפאניס הקטנים. ואלו הקאמפאניס עושים מה שבלבם ללא שום הגבלה כנ"ל, וכפי הנשמע מהם שינו לאחרונה את כל דרך ואופן ההרכבה, באופן שצד הנקבה אינה בדווקא בת בת דעוף הבארע"ד רא"ק אלא

יכולים ליקח עוף שהינו בת בת דעוף שלכה"פ אינו בעל מסורת, ומי יודע אם לא עוף טמא ממש ח"ו, וזה שצורתה היא כצורת התרנגול ויש בה ד' סימני טהרה לענין ההלכה אינו כלום דהיוצא מן הטמא טמא וכלשון המשנה בכורות (פ"א מ"ב): בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכילה וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסורה באכילה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור.

טו. ועל כן יכולה להיות המציאות כעת שאדם רואה לפניו תרנגול הנראה כתרגול לכל פרטיו אמנם הינו מבת דבת של עופות אשר לא נודע מהותם. וכלשון א' מאנשי הקאמפאניס שאמר בימים האחרונים: אין כאן בארע"ד רא"ק ואין כאן קארני"ש אלא הרבה הרבה עופות, (לאט"ס אף בירד"ס), ואנן מה נענה אבתריה.

טז. והנה עוף הנולד מעירוב האחרון והוא הנשחט והנאכל כותבים המה בפירוש בספריהם שהוא אינו מוליד, (עדיין לא נעשה נסיון בזה). ודבר זה אינו אינו דבר שאפשר לדחות בקש, כי מציאות זו שאינו מוליד היא רגלים לדבר שמעורבין בעוף זה עופות שאינם כלל ממשפחת התרנגולים כסוס וחמור המוליד פרד כנ"ל.

יז. ונודעו דברי הרמב"ן (פ' ויקרא י"ט י"ט) וז"ל: והטעם בכלאים, כי השם ברא המינים בעולם, בכל בעלי הנפשות בצמחים ובעלי נפש התנועה, ונתן בהם כח התולדה שיתקיימו המינים בהם לעד כל זמן שירצה הוא יתברך בקיום העולם וצוה בכחם שיוציאו למיניהם ולא ישתנו לעד לעולם, שנאמר בכולם "למינהו", וכו', והמרכיב שני מינין, משנה ומכחיש במעשה בראשית, כאילו יחשוב שלא השלים הקב"ה בעולמו כל הצורך ויחפוץ הוא לעזור בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות והמינים בבעלי חיים לא יולידו מין משאינו מינו, וגם הקרובים בטבע שיולדו מהם כגון הפרדים יכרת זרעם כי הם לא יולידו והנה מצד שני הדברים האלה, פעולת ההרכבה במינים דבר

נמאס ובטל. וגם הצמחים אשר יתרכבו מין בשאינו מינו אין פרים צומח אחרי כן, עכ"ל.

יח. וכבר כתבנו לעיל שלטענת הקאמפאני'ס רשימת העופות הנמצאים בעוף המעובד לא נתנו ולא יתנו לאף א', גם לא לארגוני הכשרות הגדולים.

יט. ובמילים אחרות: איזה גוים בוחשים בקדרותינו ואין לנו שום דרך לידע מציאותם. ולו נאמר כי יש לזה צדדי היתר, אבל בוודאי שאינם מלכתחילה ולרבים ולזמן ארוך.

פרק ו

א. ונחזור לדלעיל, הנה בהמשך השנים הצליחו הקאמפאני'ס לייצר עופות המעובדים אשר כעת בהמשך ל"ו ימים מיום לידתם הינם ראויים לאכילה, וכפי הנשמע אינם צריכין לאכול הרבה לשם כך אלא על כל 1.7 פונט של אכילה מקבלים המה 1 פונט בשר, משא"כ העופות שאינם מעובדים לוקח להם לערך י"ד שבועות עד שיהיו ראויים לשחיטה, ואוכלים ככל הבריות שברא השי"ת וגדלים לאט, וכמובן שההוצאות לגדל עופות שאינם מעובדים גדולים יותר, כי נצרך להאכילם הרבה יותר, גם נצרך לחמם לול התרנגולים בחורף ולקררו בקיץ וכו' זמן ארוך יותר מזמן גידול התרנגולים המעובדים.

ב. ואין שום הבדל כלל בין הנקרא ארגאני"ק ללא ארגעני"ק, כי ארגאני"ק פירושו שלא אכלו אוכל המעורב בו אנטיביוטי"ק וכדו' ותו לא, והם אותם העופות המעובדים עצמם ללא שינוי.

כ. וכבר עשו העוסקים בענין, נסיון, וגידלו עופות המעובדים עם הנאטירליכע עופות יחדיו, והאכילו אותם מאכל אחד מעת שהיו בני יום אחד ונתנו לכולם לאכול אותו המאכל ובלא מניעה והגבלה כלל ככל רצונם, והעופות המעובדים אכלו וגדלו לאין שיעור, ובאיזה שבועות כבר היו

ראויים לאכילה לפי גדלם, וכאשר הגיעו לי"ב שבועות התחילו להשבר רגליהם (מכובד המשא כמובן), אמנם המשיכו לאכול בתאבון גדול כמובן, ובי"ח שבועות לערך מת האחרון שבהם. וכאשר סיפרו הדברים להרה"ג ר"מ בראנדסדורפער זצ"ל אמר דפשוט הוא, דהנה השי"ת ברא שלפיל יש רגלי פיל ולשור הגדול רגלי שור הגדול, ועוף זה, מעשי ידי אדם הוא, ונשארו רגליו כרגלי עוף אמנם גופו גדל וגדל בכלל לא לפי ערך רגליו.

כא. והנה בהיות שב' סוגי עופות הם לביצים ולבשר, העופות לבשר רצון המגדלים הוא כנ"ל שיהגדל מהר ויהפוך האוכל לבשר וכנ"ל. והעופות לביצים הוא להיפך שיהיה רזה בשר ולא יאכל הרבה, אך יתן הרבה ביצים. על כן לעופות המיועדים לביצים לקחו סוג הנקרא להגורן, אשר לכאורה עוף זה לפי הידיעות שבידינו הוא העוף היותר מיוחס הנמצא כיום, כי מוצאו הוא ממדינת איטאליא מעיר ליורנו, והמחקרים אומרים שיודעין ממנו כבר כמה מאות שנים. אמנם חסרונו בטבעו שאוכל מעט ודק ורזה בשר, ומעלתו שנותן ריבוי ביצים.

כב. ונבאר מעט, הנה הסדר הי' שעוף הלהגורן הי' נותן אך ק"ן ביצים בשנה, וע"י ברירה מיני' ובי', דהיינו שנתנו סכום עופות בבית מיוחד למשך שנה כ"א מיוחד לבדו, ורשמו בהמשך השנה כמה ביצים נתן כל א' מהם, ובסוף השנה ראו שיש שנותן יותר ויש שנותן פחות, וביררו והוציאו את העופות שנותנים יותר ביצים והוציאו מבניהם עופות חדשים, וגם אותם נתנו בבית מיוחד כנ"ל, וכן הלאה עד שהגיעו כעת שנותן לערך ג' מאות ביצים בשנה. ואלו העופות נקראים ג"כ להגורן מעובד אמנם בעיבוד הנ"ל אין חשש כמובן.

כג. ולכאורה, כפי שנחקר עד עתה, חזקתו שלא נשתנה גם עתה באופן שיאסר. אמנם עוף הלהגורן אינו ראוי לאכילה כ"כ רק בדוחק מחמת דקותו וכו' כנ"ל. ויש מיראי ה' וחושבי שמו אשר גם כעת שאוכלים אך עוף זה.

(ונשמע מפי הר"ר עזריאל גליק ע"ה שרבינו הק' זי"ע היה מהדר דווקא לאכול עוף זה או עוף הנקרא יעלינ"ג (לכאורה הם העופות הנקראים ניו העמפשיי"ר או רא"ד איילענ"ד רעד) וכדלהלן, ואולי הוא מחמת שחשש לעניני הנידלאך וטריפה אינה מולדת כמבואר בגמ' ושו"ע, והשי"ת לא יתן מוט לצדיק). **אמנם יחוס כשרות זה הוא אך בארה"ב משא"כ בארץ ישראל שכתבו המחקרים שם שכבר בתחילת שנות הקמת מדינתם הטמאה עירבו הלהגורן עם כמה מיני עופות מחמת איזה סיבות כי שונה גידול העופות לביצים שם מאופן הגידול שבכאן.**

(ובס' תשובות והנהגות ח"ד יו"ד סי' קפ"ד כתב שרוצים המחקרים לערב בתרנגולים גענים (DNA) של עכברים וכו'. ובתוך דבריו שם כתב: ושמעתי שמעלימים מחקרים אלו מהרבים כיון שיש קבוצה קטנה שטוענים שזהו צער ב"ח לעכברים ואין לעשות בזה נסיונות אבל אם אנו נעמוד על המשמר בתקופה זאת של התפתחות האפשרות לעשות שינויים ב"גנים" שלא ליכשל במאכלות אסורות נצליח בס"ד, והמגדל הזה ששוחחנו עמו שאל כמה חרדים שנוהרין בכשרות מהודרת בארץ וכשמע שיימנעו מלקנות תרנגולים שעברו שינוי גנטי אמר שמוכן להיכנע להחרדים ויעשה הכל כפי רצונם ולא יביא מחו"ל מאומה ומוכן לעמוד תחת השגחה מעולה ובלבד שיקבל הכשר וכמובן השפעת העכברים או צפרדעים המורכבים לא ניכר בסימני התרנגול רק אולי בבדיקות מעבדה ואם כן אף שאין סימני טומאה כלל אם אין פיקוח עלולים ליכשל ודי בהערה זאת, עכ"ל).

פרק ז

א. והנה, בערך בשנת תש"נ נודע ברבים כל ההרכבות והכלאות הנ"ל שעושים על העוף המיועד לאכילה כנ"ל, ונעשה רעש גדול, ונועדו חכמי ופוסקי הדור דאז, ומחמת הלחץ זו הדחק, התירו "בדיעבד" העופות לאכילה (וכפי שרובם ככולם כתבו בפירוש בתשובותיהם הנדפסות שצריך לראות לתקן מציאות זו ולא להשאיר באכילת "היתר בדיעבד" זה). והמעייין בתשובותיהם הנדפסות עיקר ההיתר נבנה על ידיעה והנחה זו אשר צד הנקבה היא מסוג כשר וטהור ובעל מסורת כנ"ל, וממילא היוצא מן הטהור טהור. וכפי שיחזה עיני המעיין מישרים באוסף

התשובות המובאים להלן (ובשאר תשובות המפוזרים בספרי פוסקי הדור האחרון אשר לא הובאו כאן).

ב. אמנם מציאות זו כשלעצמה (ללא החדשות אשר נודעו ונתחדשו בזמן האחרון וכדלהלן) היא לבדה מרה כלענה לכל המתבונן בתשובות רבותינו אשר מפייהם אנו חיים זי"ע משנות תרי"ח והלאה, שנראה בפירוש מדבריהם שלא היו מתירים מציאות זו כלל וכלל שרק צד הנקבה היא מעופות בעלי מסורת. ובפרט שהעוף החדש המעובד קיבל מצורתו ותוארו מעוף הקארני"ש (וכפי שנראה בבירור בחלק התמונות ועיי"ש). וכפי שכותבים המחקרים עצמם שהצליחו ע"י ההכלאות עם עוף הקארניש ושאר עופות להגדיל ולשנות בעצם גוף העוף את חלק החזה העליון (בייליק). והמתבונן יראה שכן הוא.

ג. וז"ל מכתב רמ"מ לובין (חתן ר"ג קרליץ) להמחבר ספר שיחת חולין בתוך דבריו (הובא מכתבו באריכות בחלק התשובות): אין ספק כי התרנגול הוא עוף טהור, אולם אעפ"כ מבואר בש"ס דקיימים סוגי תרנגולים אסורים, תרנגול דאגמא ותרנגולת דאגמא וכו'. ואעפ"כ אין לנו מן הסתם לחוש כיון שמסורתנו שהתרנגולים שאנו אוכלים הם הם המותרים וזו אינה צריכה לפנים. אלא שלדאבונינו התחילו חכמי המדע מאומות העולם בעשרות השנים האחרונות להכליא כל מיני סוגי עופות בלי שום פיקוח, וק"ו פיקוח הלכתי, ונסתרים בפרטי מעשיהם תחת שם "סודות מסחריים" אולם עכ"פ המתמצא קצת בשטח והקורא בספריהם ימצא דברים מפורשים וברורים בהכלאת כל מיני סוגי עופות מהמזרח הרחוק ועד המערב, עכ"ל.

ד. ועיין בחלק התשובות דברי בעהמח"ס שיחת חולין המתאר המצב באר"י אשר שם הותר לפי חוקיהם הטמאים לערב עופות גם במה שנקרא בלשונם הנדסה גנטית (DNA). ונביא כאן מקצת לשונו שם: בערך כחודש לאחר פרסום המאמר, שוחח עמי שיחה נרגשת ... נ"י סוחר היות מחמד במקצועו, שהפנה אותי לחנות לחיות מחמד באחת מהערים הגדולות

המספקת ללקוחותיה אפרוחים 'לפי הזמנה', הלקוח יכול לבחור מראש בטרם יקנה את האפרוח את צבעו, גודלו, סוג ביציו, קולו, וכדומה והמוכר ממלא את דרישתו. ושוב ירדתי לאחד המושבים והראוני שם תרנגולים בעלי כרבולות משונות בצורת כוס, פרח, מנורה, ועוד כהנה וכהנה, נוצות זנב זקופות או שוכבות, צבעים מבריקים בצבעים רועשים וכו', עכ"ל.

ה. והנה כל הרבנים המתירים סמכו ידיהם "בדיעבד" בהיות הנקיבה היא מסוג בארע"ד רא"ק אשר יחוסו ידוע קרוב לב' מאות שנים, ואין בגופו שום שינוי המצריך מסורת חדשה, וכנ"ל.

ו. והנה יש המערערים לומר שאפשר למצוא בספרי המחקרים אשר כבר בשנת תר"כ היה מחלוקת ביניהם לגבי יחוס הבארע"ד רא"ק, דיש אומרים אשר גם בהבארד ראק א' מאבותיו לפני כב' מאות שנים (לפני שנת תקפ"ט) עוף הנקרא מלא"י, ויש שטענו שמעורב בו העוף הנקרא קוצין שצורתו היא שיש לו נוצות ברגליו.

ז. ונקדים, הנה המתבונן בדברי רבותינו בספר השו"ת וכו' וכן עולה בפירוש מדברי השוחטים וכו', נראה ברור שדרך קביעת המסורת היתה באופן שהתבוננו בצורת העוף עצמו, ובאם לא היה בגופו שינוי מראה אשר נותן רגלים לדבר שנתערב בו עוף אחר, (וכ"ש באם היה בו שינוי מראה המצריך מסורת חדשה), הנה לא היו חוששים ליותר מכן, ולא מצינו שחששו לברר יחוס העוף מדורי דורות.

ח. וכלשון הרה"ק מקאמארנא זי"ע (אשר כידוע היה מראשי האוסרים עוף הקובריץ הנודע) ובכל זאת כתב (הובא בקונטרס כנפי נשרים) בזה"ל: ומענין התערובות אין פנאי לי להתשעשע באמרים, ובארתי בהרבה ראיות כי זה וזה גורם לא מהני אלא באין ניכר כלל רושם מן האיסור וכו', ולכן העופות האלו אותן שיש בהם רושם הניכר מאלו הטמאים, אסורים. ושאינו ניכר, כשר. עכ"ל. וכן כתב במכתב שכתב נכדו בפקודתו (הובא בקונטרס כנפי נשרים) בזה"ל:

דהעיקר יש לנו לשום עין על העוף הבא לפנינו ואם דומה ממש לטהור, טהור, עכ"ל.

ט. וכן נראה לכל המתבונן בתשובות רבינו בעל ד"ח זי"ע, וכן בתשובת החת"ס הנ"ל (י"ד סי' ע"ד) אלא שרבינו החת"ס זי"ע החמיר שצריך לזה ספק ספקא, דהיינו הן שלא יהיה ברור שאביו עוף ללא מסורת והן שלא יהיה שום סימן בגופו מעוף ללא מסורת.

י. והמתבונן בצורת עוף הבארע"ד רא"ק יראה שאין בגופו שום סימן המראה שבא מהעופות קוחין או המלאי הנ"ל כי אין לו שום זכר מנוצות ברגליו כהקוחין ואין צורת גופו דומה כלל לעוף המלאי. (וכמובן לכל מבין שבאם אכן היה מצאצאי עופות הנ"ל, מוכרח הוא שבהמשך הזמן היה נמצא איזה עופות הבארע"ד רא"ק עם נוצות לרגליהם כצורת עוף הקוצין או שהיה קצת נדמה לעוף המלא"י וזה אינו כלל).

יא. וכבר נחקר ענין זה ונראה שאין לזה ראייה חותכת כלל. כי החוקרים המוסמכים (APA) אומרים בפה מלא שאינו כן כנ"ל, ואין מעורב בו העוף הנקרא מלא"י אלא בוודאי יחוסו הוא שאביו תרנגול הדומה לתרנגול הנקרא דאמיני"ק (עם כרכולת הרגילה), ואמו תרנגולת הנקראת דזאו"א (והובאה צורתם בהמשך).

יב. ואפי' אם נאמר שנכנס הדבר בגדר ספק, הנה המעיין בדברי רבותינו יראה שלא חששו כלל כל זמן שאין בו שינוי, ואין ראייה חותכת שנתערב, וכאן הרי לרוב דעות המחקרים עצמם אין מעורב בו עוף המלאי. (עיין שו"ת חת"ס יו"ד סי' ע"ד (הובא בחלק התשובות) שבאם יש ספק לגבי יחוס האב ונשארה צורת העוף כצורה המקובלת אין צריכין לחשוש). ואין שום סיבה וטעם שנקבל דווקא דעת היש אומרים כוודאות גמורה, ונדחה דעת רוב המחקרים כנ"ל ובפרט המוסמכים שבהם. והמעמיק בדבר יראה שהסדר של ידו נכתבו בספריהם יחוס העופות בשנים ההם (משנת תרכ"ט ולהלאה) אינו מוכרח כלל.

יג. אמנם, הרוצה לחשוש גם לאלו היש אומרים, יוכל להדר וליקח עוף הנקרא להגורן, אשר (לכאורה, עד כמה שהגיעה ידינו, יד כהה, לברר ענינו), כל המחקרים כולם סומכים ידיהם שבוודאי לכולי עלמא לא נתערב בו שום עוף אחר, ויודעים יחוסו במשך כמה מאות שנים, ואין בצורתו שום שינוי מצורת התרנגולים הידועים מעולם, ומקורו הוא מעיר ליווארנא שבאיטליא, והוא העוף שממנו נאכלים הביצים הלבנים הנמכרים, (הביצים החומים הנמכרים יוצאים מב' עופות הנקראים דעד סטאר ובלע"ק סטאר והמה עופות מעובדים לא נודע מהותם). (וכנ"ל שהערעור שערערו עליו לפני איזה שנים נצמח מחמת שבאר"י ערערו עליו, ושם נתברר שעירבו בו כמה מינים, גם הרשעים דשם שינו את הגענים (DNA) שלו), והבוחר יבחר.

יד. ומחמת שעוף הלהגורן קשה אכילתו, ומצומק בשר הוא, (עוף בגיל ב' שנים אחרי שחיטתו, משקלו 1.8 פונט). על כן העוסקים בענין שאלו לא' מגדולי הדאקטארים העוסקים בזה האם יש יכולת ליקח נקבה מסוג להגורן הישן (ברוין להגורן) ולערב עם זכר מסוג בארע"ד רא"ק באופן שיצא עוף הראוי לאכילה, ותשובתו הייתה שלפי השערתו אחר איזה זמן יוכל לצאת עוף שבאם יקבל מאכלו כראוי יגיע בגיל י"ח שבועות לגודל של ד' פונט, והעוסקים בענין כבר עוסקים בזה, ומקווים להשי"ת להוציא ענין זה לפועל בעזה"י.

פרק ח

א. והנה המעיין בתשובת שבט הלוי הנ"ל ובשאר תשובות הפוסקים האחרונים אשר דנו בענין זה, יראה שכתבו שכל ההיתר בדיעבד הוא כשהזכר ללא מסורת, משא"כ באם הנקיבה היא ללא מסורת אזי אסורים הנולדים מדין היוצא מן הטמא.

ב. וכן כתב הרי"י פישער ע"ה בשו"ת אבן ישראל (חלק ח' סימן נ"ה) וז"ל: וא"כ בודאי צריך להזהיר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להביא לשחיטה רק עופות שלא נולדו מתערובת המינים, ואז ממילא יפסקו כל הדברים האלו מה

שמעריבים עופות טמאים עם טהורים אחר שיראו שאינו הולך במסחר. וכל זה כתבנו לפי"מ שאמרו השואלים שהזכר הוא העוף הטמא אולם אחרים טוענים שהנקבה הוא העוף הטמא א"כ בודאי כל הנולדים הם עופות טמאים, עכ"ל.

ג. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סימן ל"א אות ט"ז) כתב אחר אריכת הדברים וז"ל: והיוצא מהנ"ל, דלהלכה למעשה, דוּוּז"ג מותר אף אם האב טמא, מ"מ כיון דהאם טהורה, גם הביצה בעצמה מותרת, ומכ"ש האפרוח הנולד מהביצה, אם אין לה ד"ס טומאה, מותר, ואף י"ל, דגם למ"ד דוּוּז"ג גורם אסור, מ"מ בביצה, דאגודה בגופה, כיון דהאם טהורה, הביצה והיוצא ממנה, מותרים, אבל אם הוא להיפוך, דהאם מן אותם שאין להם מסורת, והאב טהור, אז אין להתיר מטעם זה וזה גורם, דהרי להלכה, דפסקינן דביצה כגופה דמיא, אף למ"ד דוּוּז"ג מותר, הביצה אסורה כנ"ל, ואז גם היוצא ממנה אסור, אף אם אין לו כל סימני טומאה, מטעם היוצא מהטמא טמא, כיון דמינו טמא, ל"מ מה דמעפרא קגדיל כנ"ל, וכמפורש במהר"ם שיק שם, עכ"ל.

ד. וכבר כתב בדרכי תשובה (יו"ד סי' פ"ב סעיף ב' אות ד') בתוך דבריו (בשם שו"ת בית שלמה) וז"ל: והעלה דכל הנוצר ע"י טמאה, אפי' בזוּז"ג אסור מהתורה מקרא דאת זה תאכלו, עכ"ל.

ה. וכן כתבו כל המתירים אחר אריכות ההיתר שכ"ז הוא בתנאי שהאם היא מעופות טהורים ובעלי מסורת ואל"כ הוא אסור (ויש שכתבו שהוא איסור דאורייתא). וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק דגם שיש רק ספק אולי אין על האם מסורה, אסור.

פרק ט

א. והנה בשנת תשע"ג נערכה אסיפה בירושלים עיה"ק מענין זה ובאסיפה זו נשמע בפעם הראשונה ע"י א' מהרבנים המשתתפים טענה זו

אשר כבר החליפו הקאמפאניס את האם לעוף אחר, וכבר אינו עוף הבארע"ד רא"ק, וא"כ נפל כל ההיתר. אמנם לא נתקבלה טענה זו, גם לא היה ראייה חותכת לזה, (ובפרט כי ידיעה זו מקורה היה ממינים ואפיקורסים אנשי מכון ווייצמאן בעיר רחובות הידוע לשימצה בעריכת כ"מ הכלאות ואכמ"ל).

ב. אמנם הרבה מיראי ה' כבר איזה שנים שאינם אוכלים עופות, יש שאוכלין בר אווזות, ויש שבחרו בשר בהמה, ויש שאוכלין אינדיג (טעוק"י), ויש שאוכלין להגורן (אך קשה מעט לאכלו), ויש שבחרו לאכול הבארע"ד רא"ק.

ג. וכעת בעזה"י אחרי עמל גדול עלה ביד העוסקים בענין להשיג נאטורליכ"ע עוף אשר נתברר יחוסו, צורת ביציו, ונתברר אופן גידולו, גם אינו מקבל זריקות כלל (נידלעך), והוא ראוי לאכילה מאד אפי' יותר מהעופות הרגילין, אמנם מחמת שאינו מעובד על כן זמן גידולו עד שיהיה ראוי לשחיטה הוא כ"ד שבועות. גם נגבה עדות מד' שוחטים זקנים אשר העוף שאכלו קודם שהגיע העוף המעובד, וא' מהשוחטים (הרה"ח ר' אשר פארקאש שליט"א) העיד ששמע בצעירותו משוחט זקן שעוף זה היה נאכל שנים רבות קודם שנת ת"ש. (ובהמשך הובא כתב השוחטים ותמונת העוף).

ד. ובהאי שתא תשע"ז קודם חג הפסח ערכו שחיטת עופות אלו ע"י הרה"ח מוהר"ר צבי ווייס שליט"א שו"ב מקרית יואל יצ"ו, ובדקו כל עוף בדקדוק גדול מאד, והפלא ופלא, מכל העופות שנשחטו לא נמצא אפי' טריפה אחת מאותם הטריפות הרגילים להמצא בעופות, כגון צומת הגידין וטריפות הריאה וכו', אע"פ שהיו בני י"ד שבועות. (אמנם בשחיטה שנערכה בימים האחרונים נמצאו מעט טריפות).

ה. כי המתבונן יראה שהטעם האמיתי לכל הטריפות הנמצאים בעופות הנשחטים כעת, הוא מחמת שהעופות המעובדים אינם בריאה שברא השי"ת אלא מעשי ידי אדם עץ ואבן כנ"ל. (ואכן בעופות המעובדים הללו יש פעמים שנמצאין ל' או מ' פראצענט טריפות). דהנה אדם בגיל שמונים או תשעים שנה

אפשר להבין מציאות זו שאברי גופו מתחילים מידי פעם להפסיק פעולתם, אמנם תינוק בגיל ל"ו ימים אינו דרך הטבע כלל שאברי גופו הריאות וצומת הגידין וכו' יפסיקו פעולתם. וכמו כן בעופות אלו, מדוע נמצאים כ"כ הרבה טריפות בשחיטת העופות (גם אחרי שנותנים לגופם כל הרפואות הנצרכות) אם לא שעופות אלו אינם בריאה שברא השי"ת אלא מעשי ידי אדם עץ ואבן. ועל כן בעופות אשר לא הוכלאו בעל כרחם עם שאינם מינם אין נמצא בהם טריפות, כי המה מעשי השי"ת בבריאת עולמו כמובן. (ובזה יובן מה שמצינו ראינו בכל ספרי הפוסקים ומהמקובל בכלל ישראל אשר בדיקות טריפות העוף היו מסורין לנשים, והמציאות כיום שנצרך בעל הוראה או אדם מיוחד אשר למד כל פרטי טריפות העוף לפסוק להלכה ולמעשה על ריבוי השאלות המתעוררות בטריפות העוף).

ו. ונכתוב מעט פרטים מיחוס עוף זה אשר סודר שחיטתו לאחרונה כנ"ל: בהמשך הזמן האחרון ע"י העוסקים בדבר נחקרה מהותו לפרטי פרטים. והוא מתגדל במדינת פינסלאוועניא אצל הגוים המתנזרים מכל עניני הטעכנאלאגיא (הנקראים אמי"ש) והנה אע"פ שהוא עוף הבארע"ד רא"ק, אמנם אין ברור האם הוא עוף הבארע"ד רא"ק הנקי (ריין בארע"ד רא"ק) אע"פ שנראה לגמרי כעוף הבארע"ד רא"ק ללא שינוי כלל. כי לאחר חקירת המגדלים עולה מדבריהם כי עוף זה מתייחס גם לעופות היעלינ"ג (וכנ"ל שרביה"ק מסאטמאר זיע"א הירד לאכול עופות היעלינ"ג דוקא). דהיינו שלדבריהם לקחו עוף הנקרא דעלוועיר, והוא עוף אשר נרשם בספריהם שנרשם בספריהם כעוף מיוחד בשנת ת"ש והוריו היו הבארע"ד רא"ק ועוף היעלינ"ג הנקרא ני"ו עמפשיי"ר, (אין ברור מי האב ומי האם). ועוף הני"ו עמפשיי"ר יצא בשנת ? מעוף הנקרא רא"ד איילנ"ד רע"ד שגם הוא הנקרא יעלינ"ג, (שניהם נראה דומים זל"א אלא שנברר הניו עמפשיי"ר מהרא"ד איילנ"ד רע"ד ע"י בירור מיני' ובי' ולא ע"י עירוב עוף ג'). ועוף הרא"ד איילנ"ד רע"ד יצא בשנת תרנ"ד מעוף הברוי"ן לאגורע"ן, (אמנם יש דעות האומרים שכשם שמעורב בבארע"ד רא"ק עוף הקוצי"ן והמאלא"י כן גם מעורב בהרא"ד איילענד רע"ד גם בו גם כן. ומענין האם צריך לחשוש לזה, כבר כתבנו דעתינו לעיל עיי"ש).

כח זבחי פרק י צדק

<p>עוף הדעילווער</p> 	<p>עוף הבארע"ד רא"ק</p> 	<p>עוף הבארע"ד רא"ק</p>
<p>עוף הברוי"ן להגורן</p> 	<p>עוף הרא"ד איילענ"ד רע"ד</p> 	<p>עוף הני"ו עמפשיי"ר</p>

פרק י

א. ועתה חדשות אנו מגידין, כי ביום כ"ה ניסן דהאי שתא (תשע"ז) יומא דהילולא קדישא דרביה"ק מצאנז זי"ע (אשר מסר נפשו להעמיד אכילת העופות במסורת דוקא) נודע הדבר, שהתקשרו אברכים יראים ושלמים למומחה גדול לעניני העופות מארגענזאציא הידועה לעניני כשרות. ושאלוהו וחקרוהו ממצב העופות וכו' וענה להם בפה מלא שאכן ע"פ חוקי הממשלה אין הקאפמאניס חייבים ליתן דין וחשבון לאף א', ורק לפנים משורת הדין הקאמאפניס שולחים להם בכל שנה הליסט של העופות שמהם הכליאו

והרכיבו והוציאו העופות הנאכלים דשנה זו, אמנם אינם יכולים להראות ליסט זו לשום אדם ואם יראו זאת הרי שהקאמפאניס יוכלו לתבעם בערכאות שלהם, ואכן כבר זה איזה שנים שאין משתמשים בהבארע"ד רא"ק כאם העופות, דהיינו שכבר שינו האם לעוף אחר. וכששאלו איזה עוף משתמשים להאם ענו שפעם קארני"ש ופעם עוף אחר. ושאלוהו הנה א"כ הרי לשיטת הרה"ק בעל דברי חיים והחת"ס וכל גדוליהם עמם אסור לאכול עוף זה, וענה אה"נ ההולך בשיטת הד"ח והחת"ס אסור לו לאכול העופות המעובדים, אמנם לרבניהם יש היתר גם במציאות זו לאכול העופות, ומי שאינו רוצה לסמוך על היתרם שלא יאכל. עד כאן דבריהם. (וכן נודע ענין זה כעת בסוף חודש סיוון תשע"ז ע"י שחקרו את אנשי הקאמפאניס והם אישרו הדברים שאכן שינו האם לעוף אחר).

ב. והנה בתחילה אנשי הארגוניזאציא ההיא לא רצו לדבר מאומה, אמנם כעת נשמע שלהרבנים השואלים מהם מציאות הדבר מודים המה כל הנ"ל. גם התקשרו לאנשי הקאמפאני" העוסקים ומייצרים העופות המעובדים וגם המה אמרו בפה מלא ששינו האם. גם אומרים בפירוש שכבר אין בעוף זה זכר ויחוס כלל להבארעד ראק, אמנם אינם מוכנים בשו"א לומר מה יש בו, רק דבר זה יכולים לומר שמעורבין בו הרבה עופות.

ג. והנה, לפי השמועה, היתר רבני אותה הארגענעזאציא נבנה בעיקרו על המבואר בתוספות נדה (נ' ע"ב), דהנה בתוס' בחולין (ס"ב ע"ב) מובא וז"ל: תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא: אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל היוצא מן הטהור טהור, אלא שני מינים הם הקרואים כך, ובין בזה ובין בזה הזכר והנקבה שוין, עכ"ל. ובגמ' נדה (נ' ע"ב): תרנגול דאגמא אסור תרנגולתא דאגמא שריא. כתבו התוס' וז"ל: תרנגולתא דאגמא: הזכר אסור לפי שאין לו סימני טהרה, ולא שרי מטעם כל היוצא מן הטהור טהור שהרי האם לא ילדה האפרוח אלא ביצים הטילה והאפרוח מעפרא קא גדיל, ונאסר ממילא ע"י סימני טומאה, ונקבה נמי אין לאוסרה למאן דאסר

זה וזה גורם דהא אפרוח לא יצא אלא מן הביצה ומעפרא קגדיל כדפרישית. ומיהו נראה עיקר ששני מינין הן, והמין שקורין תרנגולתא דאגמא שרי הזכר והנקבה, דיש להן סימני טהרה, והמין שקורין תרנגול דאגמא אסור הזכר והנקבה, דאין נראה שמין אחד חלוק הזכר מהנקבה, ועוד כיון דלא הוי מעופות טמאין הכתובין דבהנהו בכל מין יש זכר ונקבה משום סימני טומאה אין לאסור עד שיהא בו כל ד' סימנים דמנשר ילפינן, עכ"ל.

ד. וכבר נודע לכל ישראל כי מי הוא זה אשר יערב לבו לפסוק מדברי התוס' לבדם ולהתעלם מכל דברי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים כלא היו ח"ו. ולשיטתם אפשר ליתן להמחקרים להמשיך ולערב כ"מ מיני עופות לאין שיעור, ובלבד שישאר צורת התרנגול (בעד) ויולד ע"י ביצה, ואין משנה כלל מי האם ומי האב, ויאכלו ענווים וישבעו. ורבותינו אשר מפיהם אנו חיים הרה"ק בעל דברי חיים והחת"ס הזכירו כבר היתר זה, ודחוהו בשני ידיים. (עיין בתשובותיהם דלהלן). ועיין בשו"ת בית שלמה (סי' קמ"ד והלאה) שפלפל בדברי התוס' הנ"ל.

ה. ולשיטת רבני הארגענזאציא הנ"ל ודעמהם מה כ"כ נדחקו כל הפוסקים כולם לפלפל בכ"כ הרבה שאלות המובאות בספרי השו"ת אחר שהיתר קל בידינו: האפרוח נולד מביצה וממילא אין לו שום שייכות לאביו ואמו, שהרי ג' סימני טהרה בו, וחסל.

ו. ובשו"ת דברי חיים (יורה דעה חלק ב' סימן מ"ח) כתב לא' שרצה להתיר בסמני טהרה לבדם וז"ל: והנה כעת הזאת שלח ידידי המאור הגדול מה"ר אברהם ראבד"ק קראקא קונטרס ושם מבואר היתר על פי תוס' דנדה (נ' ע"ב ד"ה תרנגולתא) דמעפרא קא גביל ולית ביה ד' סימנים דנשר משום הכי טהור לפי דברי התוס' בנדה הנ"ל. ובמחילת כ"ת זה טעות דהא אנן חיישינן שהמה מ"ט עופות שיש להם ג' סימנים ואינם דורסים והי"ט עופות טמא אפילו יש לו סימני טהרה: גם רצה לומר ספק ספיקא חדא שמא המה מעופות טהורים

ועוד דלמא ראיא מהביצים וחילוק בין הנך ספיקי לשמונה ספיקות דמבואר בש"ס (חולין ס"ה ע"א) ובאמת דין ספק ספיקא לא שייך לכאן דהכל חדא ספיקא: סוף דבר אין בידינו לחלוק על הרשב"א והרא"ש והטור ורבינו ירוחם ואו"ה (כלל נ"ו דין י"ח) והאגור (סי' אלף רכ"א) ורמ"א ז"ל שאין לאכול בשום טענה רק במסורת, ואפילו הרש"ל ז"ל (יש"ש חולין פ"ג סי' קט"ו) שמקיל בג' סימנים החמיר מאד להזהר בבדיקה הרבה, ומי לנו בדורינו שיוכל לסמוך על בדיקתו והרבה חילוקים יש למי שמבין בעופות ובקי בהם ולכן זולת המסורת אי אפשר להתיר, עכ"ל.

ז. ובשו"ת אבני נזר (יו"ד סימן ע"ה) כתב וז"ל: אבל אפרוח שבא מטמאה שפיר תאמר בה היוצא מן הטמא, מחמת אֵם שהטילה הביצה והיא טמאה. וכן יוצא מן הטהור כשהאֵם טהורה, ועיי"ש.

ח. ובשו"ת בית שלמה (יו"ד סי' קמ"ד) אחר שהאריך בדין בני התרנגולות הרגילים אשר אביהם הוא מתרנגולים עם שינוי המצריך מסורת חדשה, כתב בסוף דבריו כתב וז"ל: אמנם למעשה איני מתיר עד שיסכים להיתר זה כבוד ידיד עליין הרה"ג המובהק הצדיק מוהר"ח שיחי' אבד"ק צאנז ועוד א' מחכמי הדור המפורסמים, אז הנני נמנה עמהם גם כן להיתר, אבל קודם שישגי כת"ה הסכמה מהגאונים הנ"ל איני מתיר למעשה אף התרנגולים הנולדים מביצים של התרנגולת הישנים כשיש לתרנגולים אלו הנולדים תמונת התרנגולים החדשים, ומכ"ש התרנגולים החדשים עצמם, עכ"ל.

ט. רוב הרבנים הגאונים הן החיים אתנו והן שנפטרו מזמן קרוב אשר התירו "בדיעבד" המציאות שהיה לפני איזה שנים, דהיינו שהאֵם היתה מסוג הנקרא בארע"ד רא"ק כנ"ל. גם הם כתבו בפירוש דבאם נשתנתה האֵם אזי נפל ההיתר כולו לגמרי, ויש שכתבו בפירוש שהוא איסור דאורייתא וכנ"ל.

י. וההיתר הנ"ל הרי מפקיר ומעקר לגמרי את כל ענין מסורת העופות מהשורש, וחלילה לא יאמר כזאת בישראל לעשות היפך כל דברי רבותינו.

יא. ובוודאי על היתר כזה אמרו רז"ל בגמ' ערובין (י"ג ע"ב): תנא, תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים.

יב. והרוצה לסמוך על היתר זה יוכל גם לסמוך על שאר היתרים ולשתות חלב עכו"ם, וכן הלאה.

פרק יא

א. והנה יש המתעקשים וטוענים שאין מערבין כלל העופות והעופות הנאכלין הם מה שברא השי"ת בששת ימי בראשית, ולהללו הטוענים כן אין בפינו מענה כלל, כי אין החי יכול להכחיש את החי, וכל תשובות הפוסקים האחרונים העוסקים בדבר מודים וכותבים בפירוש שזו המציאות ואיננו צריכים להביא ראיות על יום שהוא יום ועל לילה שהוא לילה, ועל המפורסמות לכל העוסק בזה אין צריכין ראיה.

ב. ויש האומרים שטוב שלא לחקור המציאות ולסמוך אחזקה, והבל פצצה פיהם, כי אחר שנודעו הדברים אין שום סיבה להעלים עין.

ג. גם יש שאמרו שאפשר לבדוק באבותיו של העוף המעובד האם דורס הוא, ולסמוך בדיעבד על שיטת הרמב"ם, והנה קודם לכל אין מי שיודע איזה עופות מערבין כאן כי הלא שומרים ידיעה זו כסוד הכמוס. וגם אם נאמר שנצליח להשיג רשימת העופות אשר מהם הרכיבו והכליאו והוציאו העוף המעובד, גם נחליט בנפשינו שאנו הולכין כשיטת בני תימן שתפסו שיטת הרמב"ם דעוף טהור נאכל בסימנים. אמנם כבר כתב בערוך השולחן (יו"ד הל' בהמה וחיה טהורה סימן פ"ב סעיף י') וז"ל: ובענין דריסה קשה לעמוד על אמתתו דמצינו בגמ' בתרגולתא דאגמא שהיו מחזיקין אותה לעוף טהור ואח"כ נמצאת שהיא דורסת, עכ"ל. וא"כ האיך נחליט על עופות שלא ראינו מעולם כי אינם דורסין. ועיי' מ"ש בדרכי תשובה (יו"ד סי' פ"ב) משם ערוגת הבושם לענין עוף האינדיג: וגדל בבתינו לאלפים ורבבות מכמה שנים וחזינן דאינו דורס, עכ"ל. נמצא דא"א להתיר עוף בהסתכלות מועטת ואפי' כמה שעות או

ימים. ולשיטת הרמב"ם נסיון זה דאינו דורס היא מדאורייתא. ועיין לעיל מ"ש מרן הד"ח על הרוצה להתיר עוף בסימנין לבדם.

ד. יש הטוענים כל דפריש מרובא פריש ורוב עופות טהורים הם, ועי' בשו"ת דברי חיים ובדרכי תשובה שכבר דחו טענה זו.

ה. יש שרצו לתלות שאפשר לסמוך ולומר שהאם היא בוודאי רק עוף הקארני"ש, ונכשיר הקארני"ש מטעם שיש בו ג' סימני טהרה זפק אצבע יתירה וקורקבן הנקלף. והנה כבר כתבנו לעיל שהמציאות אינה כזו, ואין אנו יכולים להמשיך ולסמוך על מה שאומרים לנו המחקרים ובעלי הקאמפאניס, כי אפי' אם כרגע כדבריהם כן הוא הרי למחר תשתנה המציאות, כי הרי אין הם צריכים לנו כלל, ואינם נצרכים ליתן דין וחשבון לאי מי.

ו. גם אם היה המדובר בוודאי מעוף הקארניש לבדו, הרי המעיין בדברי רבותינו יראה שלא שמענו ולא ראינו כזאת מרבותינו להתיר בסימנים. וז"ל הרא"ש (שו"ת הרא"ש כלל כ' סימן כ') דע, כי בארצנו, ובספרד, אין אוכלין עוף המקנן על הבתים, ואומרים שהוא מעש' אפרוחים ומאכלו צפרדעים, ולועזין קורין אותו סיגוניא ואנו קורין לו חסידה; כך אנו מקובלין בארצנו. ומה נעשה למקומות שאוכלין אותו, הם יאמרו לך: עוף טהור נאכל במסורת, ואנו מקובלין שהוא טהור. אבל טוב לחקור אחר קבלתם, שמא אדם אחד סמך על חכמתו ובדק בסימניו והכשירו, ואין לסמוך על זה, כי שמא דורס הוא. ועוד, כי יש תשע עשרה מיני עופות טמאים שיש לכל אחד ג' סימני טהרה, ושני מיני עופות טמאים שיש לכל אחד ב' סימני טהרה; הילכך אין לסמוך על עופות על בדיקת סימני טהרה. וכן מצינו בחכמי התלמוד (חולין ס"ב ע"ב), שהיו אוכלין עוף והיו סבורין שהוא טהור, כי מצאו לו סימני טהרה, ואחר כך אסרוהו; וכל שכן בדורות הללו, שאין לסמוך על בדיקת עופות. ודע, כי אני לא הייתי אוכל על פי המסורת שלהם, כי אני מחזיק את המסורת שלנו, וקבלת אבותינו ז"ל חכמי אשכנז, שהיתה התורה ירושה להם מאבותיהם

מימות החרבן. וכן קבלת אבותינו רבותינו בצרפת, יותר מקבלת בני הארץ הזאת. והא דאמרינן (שם חולין ס"ג ע"ב): עוף טהור נאכל במסורת, היינו בעוף שאין אדם מכיר אותו, ואם יבא למקום שאוכלין אותו ויאמרו לו: מקובלן אנו שהוא טהור, יסמוך עליהם ויאכל עמהם. אבל בעוף המקובל מחכמי ישראל שהוא טמא, לא יאכלנו על פי מסורת אחרים, הפחותים מהם.

ז. תמצית הדברים: אפי' אם נאמר שהאם כעת היא בוודאי אך קארני"ש, ונמצא היתר ברוחק להתירו, הנה הרי דבר זה נתון לשינוי בכל עת ומי ערב לנו מה יהיה בשנה הבאה. ואם נתיר כעת ונמשיך לישן שינה עמוקה הנה בעוד איזה שנים מי הוא היודע מה נתודע מה מאכילים אותנו בלא ידיעתינו. וכבר הבאנו לעיל תשובת שבט הלוי שכתב בתוך דבריו וז"ל: וגם הוא דבר תמידי, וכבר כתבתי בעניי בכמ"ק שאין להעמיד הנהגת הכלל על דברים של דיעבד ובפרט לענין קדושת האכילה, עכ"ל.

ח. ובשו"ת חת"ס ח"א (אורח חיים סימן ר"ז) כתב בתוך דבריו: ומן הדין דינו של אתרוג כדין עוף טהור נאכל במסורת, עכ"ל. ובוודאי שאין אדם מישראל מיראי ה' שיקח אתרוג המורכב וכ"ש שאין ליקח תרנגול המורכב מכ"כ מיני עופות אשר אפי' אין אנו יודעים מה הם ומה שמותם ואנו מגששים באפילה, והגוים הם המה הבוחשים בהנתבשל בקדרותינו, הנשמע כזאת בישראל.

ט. יש הטוענים שאסור לומר על כלל ישראל שאכלו עד עתה דברים האסורים. אך הנה מצאנו בדברי הגמ' לענין תרנגולא דאגמא שהיה עוף הנאכל ע"י כלל ישראל שנים רבות וביום מן הימים אסרוהו. וכבר היה לעולמים. ועי' בדברי הרב משאמלו"א בשו"ת לחם שלמה (הודפס בחלק התשובות) שכתב בפירוש שאסר בעירו עופות שאכלו מכמה שנים, וכן כמה וכמה תשובות מרבותינו שאסרו דבר שאכלוהו שנים רבות, ולא היה מי שיקום ויאמר סברה עיקשת זו, והוא דבר פשוט, וכי מלאכים אנו. ובוודאי שחלילה להמשיך בקלקלה ולא להודות במציאות כבת היענה הטומנת ראשה בחול

זבחי פרק יא צדק לה

ולא לתקן העתיד בכדי להכשיר העבר, אשר הוא מעשה אשר לא יעשה כמובן לכל מבין.

י. וכבר כתב הטורי זהב (יו"ד סימן פ"ב סעי' ד') אלא במסורת. רש"י כ"כ וז"ל דהא תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין אותה בטהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת כו' ע"כ, וכ"כ התוס' שהיו אוכלים אותו תחילה, וקשה דהא פרכינן בפ"ק דחולין השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם כו', ולפי מ"ש התוס' בפ"ק דגיטין דהגנאי הוא דוקא אם הצדיק עצמו אוכל דבר איסור אם כן ניחא כאן דאפשר שהמון העם היו אוכלים אותו על פי הוראת הגדולים ואין בזה גנאי, עכ"ל.

יא. גם יש האומרים דהנה גדולים וטובים אכלו עופות והאיך אפשר לומר דאינו כראוי, אך הנה כבר נתבאר לעיל שבכל שנה יוצא עוף חדש הנראה כדאשתקד אמנם נעשה בהכלאות אחרות ובאופן אחר. ומה שנאכל לפני איזה חודשים אינו זה הנאכל כעת. ואולי מה שנאכל בשנה העברה הי' לו עדיין צדדי היתר, וכעת אבדו צדדי היתר זה. ואפשר שעדיין לא אבדו צדדי ההיתר כעת אלא יאבדו בעוד זמן קצר אם נמשיך לישון בנחת ולא נתקן המציאות.

יב. גם כל ההיתר שכבר אכלנוהו, המובא בס' ערוגת הבושם, (הובא בדרכי תשובה יו"ד סי' פ"ב ס"ק כ"ו). הנה כתב שם אשר היתר זה הוא אך ללמד זכות על ישראל, על אותו העוף שנתגדל בבתינו לאלפים ורובבות מכמה שנים. ועוף זה המעובד דהשתא לא נתגדל בבתינו לא לאלפים ולא לרובבות וגם לא מכמה שנים אלא ראינו תולדותיו בבית השחיטה בגיל ל"ו ימים לאיזה מינוטין ותו לא. גם עוף זה משתנה הוא בכל שנה לעוף אחר כנ"ל. ומה שייכות יש למציאות זו ולהיתר הערוגת הבושם.

יג. יש שטענו דהנה אפשר למצוא ערעור בדברי המחקרים גם על להגורן ובארע"ד רא"ק, דאומרים המה שכל התרנגולים באו מעופות פראיים מלפני

י' אלפים שנה, אמנם כשם שמינות וכפירה בפיהם על השנים ואין אנו מקבלים דבריהם כמו כן שאר דבריהם בטלים, כי המתבונן בכל ספרי הפוסקים יראה שלא חששו כלל לעירוב עופות אחרים באם לא נשתנה דמות וצורת התרנגול וכנ"ל. (אא"כ נעשה בידים כהתרנגול המעובד) ופשוט הוא. ובפרט שהספרים המוסמכים מהמחקרים אינם אומרים כן וכנ"ל.

יג. גם יש שטוענים שבמילא אי אפשר לנו למצוא את התרנגול שברא השי"ת בששת ימי בראשית, כי כל העופות נתערבו זה בזה, ועל כן אין כבר בידינו המסורת ולכן נפרץ הגדר ממילא ואבד המסורת וממילא נתיר לאכול כל העופות שיש בהם סמני טהרה כשיטת הרמב"ם ונאכל הלאה מכל המובא לשולחנינו ע"י הקאמפאניס. והקושיא גדולה וחזקה עליהם: והרי כל העוסק מעט בענין מר זה יודע כי ההבדל בין העוף המעובד להבלתי מעובד הוא הבדל כהבדל שמים וארץ, והמעייין היטב בספרי השו"ת דשנת תר"כ והלאה יראה דאליבא דהלכתא כל עוף שאינו מעובד ואין שינויים בגופו ונראה כתרנגול הידוע מעולם כשר הוא מלכתחילה, ובוודאי טוב הוא אלפי מונים מהעוף המעובד אשר אין יודעין כלל מהותו, ואין להשוות כלל בין ספק אם נתערב איזה עוף בו בדרך הטבע, ובין עוף הברור כשמש שנתערב בידי אדם בעשרות עופות אשר אין ידוע מהותם כלום, ואיננו יודעים כלל מה מאכילים אותנו. ואיך יאמרו סברה מעוקשה מרה ומכאיבה לנפש כזו. וגם אם נמצא היתר בדוחק גדול למציאות כיום, אמנם הנה אין אנו יודעים מההכלאות הנעשות הלאה כי הרי משתנים ההכלאות בכל שנה. ומי הוא הנביא ובעל רוח"ק היודע מה יאכילונו בשנה הבאה.

יד. מעיד הרה"ח ר' אברהם הערש וויינשטאק נ"י שמעת בוא רבה"ק מסאטמאר זיע"א לארה"ב היתה הרבנית ע"ה קונה כל השנים אצל אביו דוקא עופות המכונים יעלינ"ג (וכפי שנחקר יוצא כי כמעט וודאות גמורה היא שהם העופות הנקראים ראד איילענ"ד או ניו העמפשיי"ר) ולא עופות המעובדים. ובעת

שלא היתה בקו הבריאות ה' שולחים א' לקנות עופות אלו דוקא, ועל עופות היעלינ"ג הנ"ל גם יש כאלו חוקרים הסוברים שמעורבין בהם המלאי והקוצין.

טו. גם נודעו דברי הרה"ק בעל דברי חיים לענין ההיתר דמאשין מצות, שאפילו אם נתירו כעת הנה בהמשך הזמן ישתנה המציאות, ואכן כך היא המציאות כעת בענין העופות, שסומכין על ההיתר הניתן בעת שהאם היתה עוף טהור עם מסורת, וכעת נשתנתה המציאות כנ"ל אמנם ההיתר נשאר.

טז. כאן בארה"ב לבדה יש למעלה משלוש מאות וחמישים מליון גוים, ואין בעלי הקאמפאניס המייצרים את התרנגולים המעובדים צריכים לנו כלל, ומצידם שלא נאכל עופות כלל, ועל כן אנו צריכים מצדינו לתקן המציאות ולא לנסות להכשיר המציאות הקיימת, כי בוודאי תשתנה מציאות זו לרעה בהמשך הזמן.

יז. ענין זה כבר נדון כמ"פ בשנת תשנ"ג ובשנת תש"ס ובשנת תשס"ד ובכל עת מחמת הדחק התירו בדיעבד, אמנם בכל שנה המציאות נעשית יותר ויותר מסובכת וקשה להיתר, וההיתר של שנת תשנ"ג כבר אינו שייך למציאות כיום, ואפי' אם נתיר גם המציאות דהשתא, מי ערב לנו מה יהיה המצב בעוד כמה שנים.

פרק יב

א. אחר כתיבת כל הנ"ל הובאה לפנינו תשובת א' הרבנים אשר כתב להיתר גמור מלכתחילה, היפך תשובותיו הוא לפני איזה שנים. והנה קודם מה שהשוה כפירת המחקרים לענין העופות המעורבים בעוף הנאכל הנה עירוב זה נעשה בזמן האחרון, ומה שייכות יש למה שכתבו כפירתם שהעולם ה' קיים לפני י' אלפים שנה וכו'. ומאד מאד ידווה הלב שמיד בתחילת דבריו כתב בזה"ל: "דעיקר הדין שצריך מסורת הוא חומרה". וכי אנו יתמי דיתמי יש בכוחינו לומר כזאת, מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו ליבו לבוא אחר המלך, מאן מלכי רבנן, רבינו הקדוש בעל דברי חיים מצאנו זי"ע, וכל

גדולי ישראל כולם בלי יוצא מן הכלל שאף א' לא העלה בדעתו להתיר ולומר סברה כזו. והאיך ומלאו ליבו להתעלם לגמרי מדברי מרן בעל ד"ח זי"ע ולערער על דבריו הקדושים לומר שאין צריכין כיום כלל מסורות. ושאר טענותיו כבר נתבארו לעיל. וכאלו פנים יש, וכאלו סברות מביאים כאשר המוחש והמורגש והמציאות יותר חזקה מדברי תורה, ומוכרחין למצוא היתרים דחוקים, ולכבוד ההיתר מוחקים ועוברים על דברי הראשונים כמלאכים בהינף יד רח"ל, לומר שהכל אך חומרה בעלמא, ודוחים בקש דברי הראשונים כמלאכים, ונותנים יד להעמדת כל ענין כשרות העופות מלכתחילה באופן אשר רבותינו הק' מעולם בוודאי לא היו נותנים לזה יד.

ב. מובא בסה"ק תולדות יעקב יוסף (פ' נשא עה"פ והתוודו את חטאתם או' י"ג) וז"ל: וכן שמעתי מחכם א' כי עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך לפתות וללכוד ברשתו כל יחיד ויחיד, רק כל עצמו ללכוד את היחיד אשר רבים נכשלים בו, והוא שמעמיד שוחט בעיר א' מסטרא דיליה, המאכיל טרפות לרבים, וכולם נלכדים ברשתו עבור זה, עכ"ל. ואפשר לומר בדרך צחות דכעת תפס הבע"ד את התרנגול עצמו.

ג. והנה, ידענו גם ידענו, כי גדול כוחא דהיתרא, ויש ת"ח אשר בידם לפלפל ולהכשיר גם עופות אלו, וגם מציאות מרה כלענה זו וכנ"ל. גם אנו אין אנו פוסקים בסכינא חריפתא כי עוף הנאכל כיום אין לו שום היתר. אמנם בודאי שיראי ה' ראוי שימשכו ידיהם מאכילת עוף כלאים זה. אמנם אפ"ל ע"ד צחות ביאור דברי הגמ' במס' ברכות (י"ט ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה, שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה. שעשה תשובה היינו שכתב הת"ח תשובה שאין זו עבירה.

ד. וכמו כן כאן, אין יראי ה' חפצים בהתירים הבנויים על העמדת כשרות העופות מתחילה בדיעבד ובדוחק, ולהתיר בדיעבד שבדיעבד בק"ן

טעמים ח"ו, וכלשון מכתב שבט הלוי: וכבר כתבתי בעניי בכמ"ק שאין להעמיד הנהגת הכלל על דברים של דיעבד ובפרט לענין קדושת האכילה, עכ"ל. אלא בדבר הכשר מלכתחילה ללא שום פקפוק כלל. וכי המדובר כאן הוא בעוף אחד השייך לעני שבִּישְׂרָאֵל קודם שקיעת החמה בערש"ק, שמצוה לפלפל ולהתיר. הלא מדובר כאן בהעמדת כל ענין כשרות העופות למשך דורות. ואם נתיר כעת בפילפולים וסברות ונהיה בעינינו חכמים מחוכמים יותר מכל רבותינו הק' מעולם אשר לא העלו על דל שפתותיהם היתרים כאלו, מה יתירו בנינו אחרינו ח"ו.

ומכאן הקריאה יוצאת לכל היושבים על מדין, ידענו גם ידענו כי יש בכוחכם לפלפל ולהתיר מציאות זו ג"כ מחמת שאינו וודאות מוחלטת שהנקבה עוף טמא היא, אמנם במטותא מייניכו: אל נא אחי תרעו לפלפל ולהתיר ולהעלים עין מהמציאות המרה כלענה זו, כי מה תיקון יצא מהיתר זה, הלא המציאות משתנה משנה לשנה. אלא נחגור יחד מתנינו להעמיד הדת על תילה באופן הכשר מלכתחילה. והתרנגולים שאינם מעובדים אפשר להשיגם, ואין צריכים לחפש בהרים ובגבעות, ואפשר להעמיד שחיטת עופות אלו בניקל וכפי שכבר נעשה ע"י יראי ה' כמ"פ בזמנים האחרונים. ובקשתינו אחת היא, שיראו להעמיד שחיטת העופות הבלתי מעובדים ג"כ, והבוחר יבחר. ובוודאי בהמשך הזמן יוכלו להעמיד שחיטת העופות הבלתי מעובדים לבדם לכל קהל הקדוש די בכל אתר ואתר בעזה"י.

ונשמע כעת כי לאחר האסיפה שהתקיימה בארה"ק בשנת תשע"ד (כנ"ל) התאגדו יראי ה' הדרים שם לתקן המצב, וכפי הנשמע חפץ ה' הצליח בידם

ועומדים בקרוב להעמיד שחיטת עופות הנקיים מעירוב עופות המוטלים בספק, וא"כ מדוע נגרע אנו יראי ה' הדירים כאן.

סוף דבר, בוודאי ללא ספק, באם יתאחדו יחד יראי ה'

ויעמדו על נפשם להעמיד שחיטת עופות הנקיים, אשר לא נגעו בהם ידי זרים, בהכלאות מיני עופות אשר לא שערם הראשונים, בודאי יעמוד לנו זכות רבותינו הראשונים והאחרונים, אשר מפיהם הקדוש אנו חיים, ולאורם אנו הולכים, להעמיד דורות ישרים ומבורכים, ולילך בדרכי ישרים, לפני מלך מלכי המלכים, עדי נזכה לראות פני כהן העומד לאורים, בביאת משיח צדקינו ובהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

סוף דבר, בוודאי ללא ספק, באם יתאחדו יחד יראי ה'

מכתב השוחטים

מכתב זקני השוחטים יראים ושלמים, ה"ה הרה"ח ר' צבי ווייס שליט"א שו"ב מקרית
 יואל יצ"ו, והרה"ח ר' יהואל שמואל פריעד שליט"א שוחט דק"ק סקווירא, והרה"ח ר'
 אשר פארקאש שליט"א שוחט דק"ק וויזניץ, והרה"ח ר' יהואל ישראל דאסקאל שליט"א
 אשר מעידים בכתב ידם ולפני עדים כשרים כי עוף זה הוא העוף אשר היה נאכל
 מקדמת דנא עד אשר הגיע העוף המעובד ותפס מקומו.

ק"ה
 י"ס ג' קרוח ישיב ל"ב
 קעני קצי, לדיקו, לראון, רחל, דאנז, נאק * להואן
 לפנין ד"י ויר' בוצ דאס נ"י ורוא מאל כפונג, הטף
 לשמא דלניס הקונעמיס לאלניס ולדיקו, כל - לניס סיני
 פאכ, דאגא, י"ס ויר'
 יחיאל מאל, נילס
 צבי, ווייס, נילס
 א"ר פארקאש
 יואל, ישראל, דאסקאל
 * רח"ה (קרא)
 נ"ס קעני, כאלאס

תמונת העוף הנ"ל

תמונת העופות

בארע"ד רא"ק ואבותיו

JAVA FACTS

CLASS Standard American.

Bantam Single Comb, Clean Legged.

SIZE Standard Cock: 9.5 lb. (4.3 kg) | Hen: 7.5 lb. (3.4 kg)

Bantam Cock: 36 oz. (1 kg) | Hen: 32 oz. (910 g)

COMB, WATTLES & EARLOBES Single comb, with first of five points starting well back on head. Upright in both sexes. Medium-size, well-rounded wattles; small earlobes. All are bright red.

COLOR

Black. Beak is black; eyes are dark brown; shanks and toes are black to dark willow, though bottoms of feet are yellow. Standard black plumage (page 26).

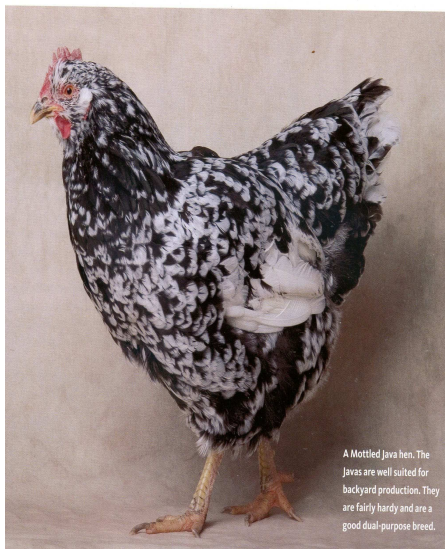
Mottled. Beak is horn; eyes are reddish bay; shanks and toes are yellow with leaden blue mottles, with yellow on bottom of feet. Standard mottled plumage (page 28).

White. Beak is horn; eyes are reddish bay; shanks and toes are light willow with yellow on bottom of feet. Standard white plumage (page 29).

PLACE OF ORIGIN United States

CONSERVATION STATUS Critical

SPECIAL QUALITIES Practical dual-purpose bird. Hardy, and a good forager.

A Mottled Java hen. The Javas are well suited for backyard production. They are fairly hardy and are a good dual-purpose breed.

(אם הבארע"ד רא"ק) דזאווא (JAVA)

בארע"ד רא"ק (אביו דאמיניק ואמו דזאווא)

(ע"פ הנרשם אצל הממשלה נעשה

בתחילת שנות ה-1800 למספרם)

The Dominique is thought to be the oldest American breed.

(אב הבארע"ד רא"ק) הדומה לדאמיניק

(DOMINIQUE)

קארני"ש

(נעשה בהכלאת ג' העופות: מלאי, אזיל, ואלד ענגליש געם. אך אין ידוע מי האב ומי האם, תכלית כוונת ההכלאה להוציא עוף אשר ישתמשו בו להשא"ר'ס שלהם לראות האיך עופות מריבים בניהם עד מוות רח"ל. ולצורך זה לקחו ג' עופות מיוחדים אשר טבעם הוא לדרוס והם פראיים ביותר).

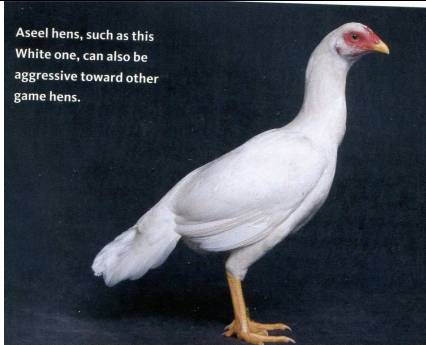

מלאי (מוצאו ממדינת דרום מזרח

אסיא פראי מאד גבהו למעלה מג' פיס

91 סנטימעטער)

Aseel hens, such as this White one, can also be aggressive toward other game hens.

אזיל (מוצאו ממדינת אינדיא פראי מאד ולפי דבריהם מריב עם עופות אחרים עד מותו או מותם)

Old English Game

The Old English Game is an ornamental bird that evolved directly from English fighting birds after cockfighting was outlawed in England in 1849. The Old English Game was probably the first breed developed in Britain, and its forebears predate Julius Caesar's conquest of the British Isles around 55 BC.

Although it has been over a century since the breed was used for fighting, the birds still have a feisty character that reflects their fighting heritage. The chicks, which mature slowly, sometimes start fighting at a young age. Mature cocks should be kept apart to prevent a possible fight to the death.

Old English Games are relatively small birds with tightly feathered

This bantam Lemon Blue cock is a fine example of the small, sporty, Old English Game. Males are dubbed for show.

אל"ד ענגלי"ש גע"ם

והנה בהכלאת עוף הבארע"ד רא"ד עם עוף הקארניש יחד עם עוד עופות אשר לא נודע שמם ומהותם כנ"ל הוציאו הקאמפאני'ס עוף מחודש והוא העוף המעובד (קאמערש"ל טשיקע"ן) ויש קאמפאני'ס שקראו שמו: קארני"ש,

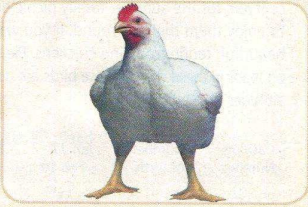
ויש שקראו שמו דזאמב"א קארני"ש רא"ק, ונראה בצורתו שירש מהקארני"ש את החזה הרחב (ביליק) כפי שהקאמפאני"ס עצמם כותבים שזה א' ממעלותיו

STANDARD BREEDS - MEAT BIRDS

CORNISH Minimum Chick Quantities: Prior to April, 2014 - 25 min; After April 1, 2014 - 15 min.

Jumbo Cornish X Rocks
(Shipped Jan 27 - Oct 27)

This is the most remarkable meat producing bird we have ever seen. The rapid growth of these chicks is fantastic and the feed efficiency remarkable. We think our Cornish X Rock chicks are among the finest meat birds in America. We should know. We fill our family freezers with them every year! Males will dress from 3 to 4 pounds in six to eight weeks and females will take about one and one-half weeks longer to reach the same size. Please Note: See page 4 for instructions on feeding these chicks. These birds are not recommended for raising at altitudes above 5000 feet.

Cornish Roaster and Jumbo Cornish X Rocks are similar in appearance.

Cornish Roaster
1989 was the first year outstanding bird. It is the Cornish Roaster tall Cornish X Rock but still yellow skin, and is easy leg problems are often recommend that you buy roasters. Fryers can reach Roasters will reach a dream mouth watering sight of

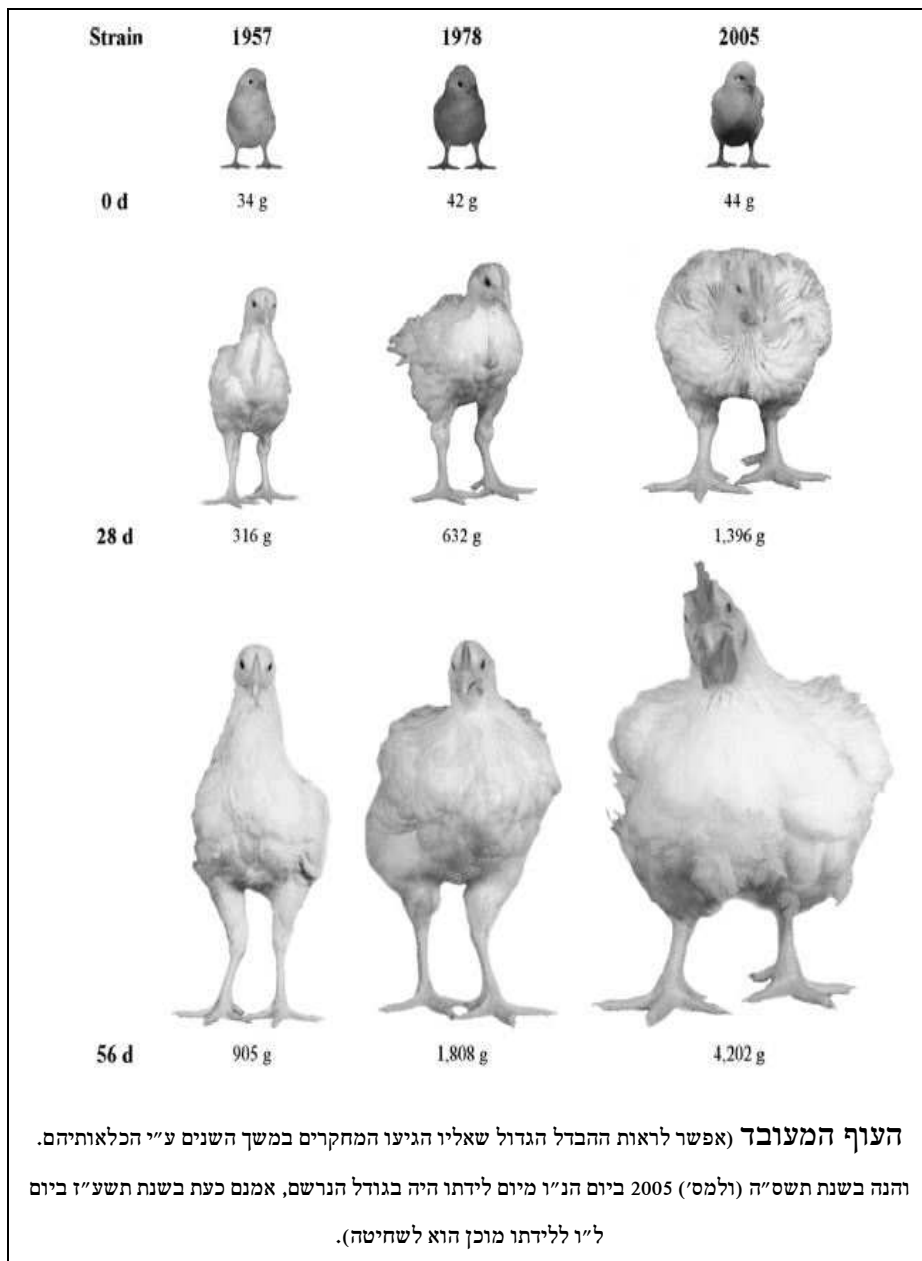
Catalog #	Sex
CRRS	St. Run

Cornish Game
(Shipped Jan 27 - Oct 27)
Have you ever admired

כפי שכבר התבאר לעיל, עד עתה היה חזקתו שאמו היא העוף הנקרא בארע"ד רא"ק, ועל כן "בדיעבד" התירוהו, מצד כל היוצא מן הטהור טהור. אמנם כעת נודע הדבר שלאחרונה החליפו הקאמפאני"ס את האם לעוף אחר.

עוף הלהגורן אשר ממנו לוקחים הביצים

יו"ד סימן פ"ב

פב כימני עוף טהור. ובו ה' סעיפים:

א. השנה חולין דף
נ"ט ב. מסקנה
ג. חזרה דף ס"ב
ד. מיתרה דרבי
ה. חזרה דף ס"ג

שתחי

[illegible]

ידני

[illegible]

העשה

[illegible]

רכי תשובה עמוד מס 183 ג (יו"ד - ס"א - פ"ו) שפירא, צבי הירש בן שלמה - שפירא, חיים אלעזר בן צבי הירש הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

1234567 n"nN

דרכי תשובה עמוד מס 184 ג (יו"ד - ס"א - פ"ו) שפירא, צבי הירש בן שלמה - שפירא, חיים אלעזר בן צבי הירש הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

(כה) ואמרים (כו) שאין (כז) לסמוך

[illegible]

צדה

(לג) (לד) עף חנ

פתחי תשובה

[illegible]

דרכי תשובה

[illegible][illegible][illegible]

המה
דרכי תשובה עמוד מס 188 ג (יו"ד - ס"א - פ"ו) שפירא, צבי הירש בן שלמה - שפירא, חיים אלעזר בן צבי הירש הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יורה דעה סעיף פב ה הלכות כמני עוף מהור

באר היטב

דרכי תשובה

[illegible]

דרכי תשובה עמוד מס 189 ג (יו"ד - ס"א - פ"ו) שפירא. צבי הירש בן

ה' תשנ"א וזמן וכו' ה"א' בתשנ"א וזמן שם כי לאי מחזיק במסורת שלנו וקולנו אבותינו חזני ואכנו שדיס סבורס יורשס לסס מחלופיסס חיסוס סבורסן וסן קלס רנווסו סנלסס

[illegible][illegible][illegible][illegible]

דרכי תשובה עמוד מס 190 ג (יו"ד - ס"א - פ"ו) שפירא, צבי הירש בן שלמה - שפירא, חיים אלעזר בן צבי הירש הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יורה דעה סעיף פב ה הלכות סמני עוף טהור

(מה) לדברי (מי) האמר :

דרכי חשבון

כזה המקום הוא המושג שהיה להם בקבלה מאבותיהם כי שאלו לאלול רק שאלו ידעו מלאכה כעס הוא אכן במקום שידעו שמה שכתבו כי אישור בלויזו מקום הוא המושג דלא ה' להם מדין קבלה להחיר ולא ה' רשאלו לאלול בלוי משרות אכל ידעו שגם לאישר לא היה להם משרות או אם נדע להם שבמקום א' כי הם משרות להחיר רשאים למסך על המשרות של אבוי מירי האור שמתבין כי היתר דלא רשע איש רשע ויטלן למסך כזה אפי' על יסוד הסנה שבמקום פלוי ים הם משרות להחיר אך כל זה אם כזה המקום שאלו אכלו ארז עד פחה לא שכחו שם אופן העושה כ"כ וי' הכידי רק שאינם מליין לקטין בחיזון דלא שפיר ים אהמלא דמשי ויקר מילתם נכח קבלתם להחירל המבקר מלכות לבנים אכל אם שכח שם כזה המקום אלו העושה וגם הוא ביקר לקטתם בחיזון ואפי' רצו כי אישר או ים להחירי דלמדין דמשמאל הוא מפני שקבלו כי לאישר עיי"ש ועש"ש שם מ"ט מה וכתב שם ד' חילוקים. א) במקום שאין להם משרות כלל לא להחיר ולא לאישר או לא כי שיהיו מקום שם הם משרות למקום האור שמהר לאטל שם אלא אפי' כל המקומות יטלן למסך עליו. ב) האין מקום שם הם משרות למקום שכתבו כי אישר ואין ידעו שמה האישור אם מפני ששכח שם מינים שמהם החזים לאלו ההזרים או מפני שאין להם משרות וברכות האין קבלו עליהם אישר אין להחיר להדריס בעיר ההוא מעבר כי שמה בנות קדים ה' ידעו לאישר ששכח מלאכה החזים לאלו אכל להם האין האין להם אף שאין דעתו לחיר וירד להשתקע שרי דיוון דאין השטע ברור שקבלו עליהם אישר אם מפני מלאכה החזים או ממה שאין להם משרות אפי' א"ל סמך דרבנן וקבלו. ג) האין מקום שם משרות למקום שהאישר ברור מפעם

דרכי תשובה עמוד מס 191 ג (וי"ד - ס"א - פ"ו) שפירא, צבי חיים בן שלמה - שפירא, חיים אלעזר בן צבי הירש הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דברי חיים

שו"ת דברי חיים יו"ד חלק ב'

סימן מ"ה

להרב וכו' מו"ה בנימין ליב רייז מו"ץ בק' סטאניסלב יע"ה:

אודות אשר דרש ממני בעניני עופות חדשים שצאו מאחי הים ויש להן כל הג' סימני טהרה מה דינם:

הנה ראייתי למעלה כ"ח רץ להמערכה במלחמות ה' גבורים וחץ העביר נגד מרן דכולא תלמודא רש"י ז"ל להקשות עליו מסוגיא ערוכה כמעט באתו הסוגיא ואתפלא מאוד איך שכה עם מי מדבר מעלה כבודו עם שר התורה רש"י ז"ל ואם כי דבריו לפעמים מחוסרי הבנה לאטומי מוח כמוחינו עם כל זה אם רחוקה הוא ממך רחוקה מחמת קולך שכלנו אך

מי מדורינו יאמר להכריע נגד גדולי הראשונים כאלו ואין לנו רק לקבל דבריהם בזהבה ולידך אחר רוב הדיעות וכאשר עשו בעלי השו"ע ולכן אין לנו לזוז מפסק השו"ע מחמת איזה קושיא כידוע לנו גדול שפלות דורות האחרונים:

ולכן לפלפל בזה נגד דעת הרמ"א וסי' פ"ב סעיף ג' הוא למותר ואפילו יבא אליהו אין שומעין לו נגד המנהג כמבואר בגמרא ויבמות ק"ב ע"א ולכן בודאי אין נאכל שום עוף בלא מסורה וכאשר לדינא פסק כן הרא"ש וכמה ראשונים כמבואר בטור וכן אנו נוהגים מעולם והעושה נגד זה אוכל ממנו עוף טמא:

ומה שראה לומר דהרמ"א ז"ל מודה בשכן ונדמה [חולין ס"ה ע"א] תמוה לי היכן מנא חילוק זה בפוסקים לזרף היתר דשכן ונדמה לא ימנא זה לא בראשונים ולא באחרונים ולכן יטול מה שחידש ובלא מסורה לא נאכל שום עוף ובפרט מי הגיד לו בנבואה שהוא דומה לתרנגולים שלנו אדרבא לפי מה שראיתים בגלילותינו רחוקים המה מתרנגולים שלנו בקומתן ובזורתן ומעט אשר דומים לתרנגולים שלנו וגם מה ששוכנים אלל עופות טהורים שלנו אין ראה דבשלמא אם ישלחנו חפשי והוא יבחר עצמו עופות טהורים הי' ראה לרבי אליעזר כמבואר בב"ק [ו"ב ע"ב] ובחולין [שם] אך זה העוף הנסגר בבית או בחצר במקום דלא שכיחי עוף טמא בעל כרחו הוא מתחבר לטהורים ההולכים עמו ביחד לרעותו ואם כי י"ל דגם זה מיקרי שכן שהולכים דרך חיבור יחד מכל מקום בודאי לא נכרך זה לסניף להחיר:

והנה לזה הפלפול הוא למותר ואינו רק פלפול של הבל כי אם שניתן רשות לפלפל גם לחדודי אך בסוגיא זו לפי עומק העיון לא ירדתי לעומקה על שעה חדא הגם כי כבר יותר מארבעים שנה שלמדתי הסוגיא בעיון רב עם כל זה עתה אם אבוא לפלפל כריך זמן חצי שנה על כל פנים ולזה הפלפול הוא למותר ולא באתי רק לתרץ מה שהקשה מעלת כ"ת בחוזק ולפענ"ד אין התחלה לקושיות אלו:

א'. מה שהקשה למה דקאמר הגמרא [ס"ג ע"ב] אקרא אני דיהזי ואם כדברי רש"י ז"ל דעשרים כולו דרסו אם כן למה לי קרא לאיה הא הוא דורס וכל עוף הדורס טמא במחילת כ"ת נעלם ממנו דברי התוס' בהתחלת הסוגיא שכתבו דף ס"א ע"א ד"ה כל עוף וז"ל ואם תאמר והיכי קים להו לרבנן הך מלתא כו' ואי הלכה למשה מסיני הוא אם כן למה לי דכתב

רחמנא פרם ועזניה תרזוייהו לא לכתוב אותו שדורם דממה נפשך חד מינייהו דורם שאין בכל אחד אלא חד סימן של טהרה ואותו שזיה אינו בזה כדמוכח בגמרא וי"ל דשמא קבלה היתה מימות נח שהקריב מכל עוף טהור ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורם כו' עכ"ל אלמא דאף על פי שדורם האריך התורה לאשמעינן פסולו ולא לסמוך אקבלה מנח:

ב'. מה שהקשה דלשיטתא דאין ב' כתובים מיעט רק שלל נילף מהם א"כ מכל מקום אסור כל עוף משום דאזלינן בחד רוב עופות הטמאין כמבואר בגמרא וס"ג ע"ב ודלמא דעוף טמא] ותפלא מאוד הלכא בזה חנן מסופקים אם בחד סימן או בתרי הוי כשר או לא היינו בידיע שאינם מהטמאים הכתובים בקרא ורק הש"ס [וחולין ס"א ע"ב] מקשה נהי שאינם מהנפרטים בקרא מ"מ נלמוד מבנין אב לאסורם ומתרג' הש"ס דמב' כתובים אין למדין וכיון שאין למדין שוב אין רוב כאן לרוב עופות טמאים בעולם הוא מחוץ שנפרטין בתורה אבל שארי מינים בודאי ליכא רוב טמאים עיין בתוס' [שם ד"ה ודילמא]:

גם מה שהקשה על הגמרא [וחולין ס"א ע"א] דפריך כיון דבתלתא אסור תרי מצעיא והקשה מעלתו הא אין עונשין מן הדין ולריך קרא והנה נשמט ממנו כלל הנכלל כמעט בכל הפוסקים דאם התורה ענשה בדבר חמור כזה או ביותר חמור גם על קל מחמור הזה מענשין מק"י הקל ממנו כמבואר בב"י [בבאבא יעקב באר כ"ה כלל ט"ז] וא"כ כיון דכתיב נשר בהדיא שפיר פריך הגמרא דעורב למה לי ק"ו [והוא] מה בתלתא אסור תרי מצעיא ואי דאין עונשין מן הדין הא [על] נשר ענשין דהוא יותר חמור:

ובלאו הכי לא קשה מידי דאטו הגי מטעם חומרא וקולא אחינן למשום שיס' לו שני סימנים או יותר חמור מסימן אחד דזה ליתא כלל כמבואר בתוס' [שם ד"ה לא נאמר] דהא סוף סוף הן סימני טהרה ובאמת יס' שיס' לו ג' סימנים ואסור ויס' דבחד מותר ואין בזה חומר או קל ובתורה לא כתבו כלל כדאמרין בס"ס [שם ס"א ע"א] דבר זה לא נתפרש בתורה רק דחז"ל דקדקו מדכתיב תורים להכשיר ונשר לאסור מזה נדע כוונת התורה איזה עוף אסור אבל לא משום חומר וקל והגמרא דחה ליטנא בעלמא אבל לא בתורת חומרא וקולא רק כוונת הגמרא פשוט אם לריך דוקא ד' סימנים כמו תורים או כהבנת התוס' ד"ה [לא נאמר] אם כן ביס' בו ב' סימנים ודאי רחוק מתורים בודאי אסור וזה ברור:

ולכן לדינא ודאי אסור לאכלאם בלי מסורה ואפילו כל גאוני דורינו יכשירו האוכל אותם אוכל טריפה:

אולם בגלילותינו נמצאים איזה מין עופות לא ידעתי אם המה כמו שמאויים ביניכם והנה זה כמה שנים אשר נגידי עירנו ההולכים בבתי השרים הגידו לי לפי תומם איך שהשרים הביאו עופות מאי אחד סמוך לארץ ישראל והנה במשך הזמן התחילו לרבות העופות הללו ולא התרתים מטעם הנ"ל ולאחר ז' וג' שנים איקלעו לאתרינו שני אנשים חשובים ממדינת פולין הדרים כעת בארץ הקדושה והמה ניכרים בקהילותינו שהמה בעלי תורה ויראה וחשובים למאד בארץ מגורותם והמה העידו לפני שמזה האוי שהביאו למדינתנו כנ"ל מזה האוי הסמוך לארץ הקדושה מביאין לארץ הקדושה אותן העופות ונאכלין שם על פי מסורה מכמה מאות שנים אולי עוד בימי התנאים ועל פי זה אין שום חשש כלל לכולי עלמא והתירתי להם אך בביתו נזהרים מלאכלאם בלי נדר ומעטה האשים קנאי למילין והי' שלום:

סימן מ"ו

שלום וישע רב לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם הגעלה וכו' מו"ה דוד דייטש נ"י אבד"ק יארמוט יע"א:

קבלתי מכתבו וישך כחו שמהיר מלהכשל ח"ו באיסור אולם ידע נא מעלת כ"ת שלא הייתי מתיר בשום אופן נגד השו"ע וכבר הגיעוני מכתבים בפלפול להתיר וגערתני במי שרואה להקל נגד הרמ"א ז"ל ואלו ואך בפלפול הארכתני להשיב לא לדינא וכן אמרתי בפה מלא אפילו כל גדולי דורינו אין בכחם להתיר מה שהרמ"א ז"ל אסרו אפילו רק ממנהגא:

אך כבר כתבתי למעלת כ"ת שהי' בכאן אנשים חשובים ניכרים לבני עירנו מאד מאד ומקדם גם חתני הרב המופלג החסיד נ"י מכיר אותם בטוב וידועים לנו בצירור כי המה שוכנים כעת בארץ הקדושה איזה שנים והמה עדים שעל פי דין תורה נסמוך עליהם דיני נפשות לא ממהדורי בארץ רק תלמידי חכמים חשובים והעידו שאותן התרנגולים אוכלים בארץ הקדושה אם כן אפילו ומהא עדים יכחיסון לא ילאו מהיתרים אשר כבר נתרו בפי כל ובפרט שאינו רק חומרא ומנהג לאסור מה שאינו במסורה ולכן ודאי בתרי ותרי שרי וזה לא יכולתי לאסור על פי תורה הקדושה יהי' מה שיהי' ומביתי מרחיק אני אותם כאשר כבר כתבתי למעלת כ"ת

אולם לאסור אותם לכולי עלמא אין באפשר על פי תורה הקדושה ואי"ה אראה להתאמץ ולהודיע זאת מחכמי ספרדים לירושלים ופתי תוב"ב:

ובפולו הנעים לא עיינתי עדיין כי אין הזמן מספיק וטרוד אני בדבר הכריך לדינא ובה כבר הודעתיו שולל העדאת עדים על שגאכל במסורה בירושלים תוב"ב לא הייתי מתירם נגד הרמ"א ז"ל ולכן הפלפל רק לחודי ואני מוטרד כעת בתשובות הרבה נחוצים לדינא ואם יראה שגלח לו מה שהשכתי לאחד מהשואלים בזה ועדיין לא נעתק לכן לא שלחתיו כעת ואם כ"ת יראה לעיין בדבר שגלחנו לו והי' שלום כדברי ידידו דורש שלום תורתו:

סימן מ"ז

להרב הגאון הנ"ל ב"ה ד' בשלח תרכ"ב:

מכתבו קבלתי ואת אשר שאל מחילה על דבר פלפול בפשטי התורה לא ידעתי הלכא זה חיינו לעסוק כל היום בגופי תורה והלכות ופלפול ולהשיב לשאלתי דבר ואין לנו עוסקים בחכמת הקבלה מתורה הקדושה רק בשעה שבני אדם על מטחם ואנחנו מנדדים שינה אצל עיקר עסקינו בש"ס ופוסקים לא כאשר הוציאו איזה בני בליעל ממדינתכם שם שבמדינתנו אין לומדין פשטי התורה ח"ו והוא מחמת שבהפקירא נחא להו וכאשר מוכיחין אותם בבואם למדינתנו למה המה בלא דעת בלא יראה ואומרים שכנגד זה המה בעלי תורה ובאמת אפילו ריח תורה אין בהם והכל פלפולם בשטותים והכלים כאשר שמעתי מהם ואינם יודעים מאומה רק בגסות רוחם הערימו לדבר עתק על יראי ה' ובפרט על חסידים לומר שאינם בעלי פלפול ועוסקי תורה והכל יפלה פיהם שעוסקים בתורה יומם ולילה בגופי ופשטי הלכות בש"ס ושולחן ערוך וספרי מוסר:

האמת שאין מנהג במדינות פולין לפלפל ולחדש חידושים זולת גדול הדור או אורבא מרבנן הראוי להיות גדול ויתר הלומדים עוסקים בתורה ש"ס ופוסקים להבין היטב ומייגיעים על חי' מהרש"א ז"ל או מג"א להבין כראוי ולא עלתה על לבם לחדש כי יודעים ומכירים ערך עמם שאין בכחם לחדש דבר אמת ונכון לא כן במדינות אחרות מפלפלים בהכלים וכל מי שידע רק מימרא בש"ס תיכף אומר חידושים:

וגם ישיבות אין מאזי במדינתנו מכמה טעמים נכונים כאשר שמעתי ממנו"ח ז"ל מלייפניק הטעם לזה אבל יושבים חבורות חבורות בזהמ"ד ועוסקים בחורה בנפ"ת כל זה ראיתי להודיע לכ"ת מחמת שמעתי מבני בליעל מאונגריין שמוציאים דיבה על מדינות פולין שאין עוסקים בפשטי התורה ובפרט החסידים לכן באהבתי אליו הודעתיו שלא יאמין לשפתי שוא כי לחסידים חביבים פשטי התורה עד למאוד בפרט מי שזכה ה' בחכמת האמת יודע מעלות פשטי התורה ושכל דברי הש"ס בנוי על סודות התורה כידוע לידועי ח"ן:

ובגוף הדבר שכתב מעלת כ"ת דחרי ותרי על כל פנים מדרבנן אסור מי לא ידע זה אפילו בר בי רב דחד יומא ובספר תקפו כהן להש"ך [סי' נ"א] והגאון אורים ותומים [חומ"מ סי' ל"ד ס"ק כ"ז] והקצה"ח [שם ס"ק ו'] והפרי חדש [יו"ד סי' כ"ט ס"ק א'] ופרי מגדים [בפתיחה להל' שחיטה שורש ד' ד"ה העולה] וגם אני בעניי פלפלתי הרבה בזה אך בדבר זה שלרוב הפוסקים ראשונים ואחרונים מותר בג' סימנים כידוע למעיין בסוגיא ורק חומרא בעלמא מחמיר המחבר וכמבואר זה בפרי חדש [יו"ד סי' פ"ב] [ס"ק ט'] והרמ"א [שם סעיף ג'] מחמיר עוד יותר אפילו בחרטום רחב אבל בודאי שאינו רק חומרא בעלמא ורק אם יש עוד סניף להתיר מתירין לזיכא רק חומרא בעלמא כמו שנוהגים בכל מקום שרמ"א ז"ל מחמיר כדעת אחד או שנים מהראשונים ז"ל כשיש עוד ספק מתירין ואין כך חמור ממליחה שאוסרת בס' והכי פסקינן [יו"ד סי' ק"ה סעיף ט'] ברמ"א [ו] ואפילו הכי אם יש עוד ספק סומכין אמאן דסבירא ליה דסגי בקליפה ועלמא מספר במה דמקלינן וסומכין אדעה יחידית כשיש עוד ספק בדבר וכמבואר בשבות יעקב [ח"ב סי' ק"ט] ובפרי מגדים [סי' מ"ט שפ"ד ס"ק ה'] מכל שכן תרי ותרי ובהדיא מבואר ביו"ד [סי' ל"ז סעיף ד'] גבי בועה בשיפולי דפסקינן כהגאון לאסרו בלא חולק ואפילו הכי בתרי ותרי מקלינן יעו"ש בתבואות שור סי' ל"ו מכל שכן חומרא זו שלא לאכול בלא מסורת שחומרא גדולה הוא ולא להוסיף עוד לאסור בתרי ותרי:

ועוד הלא כתבתי למעלת כ"ת שיש כמה מינים כפי מה שמעתי ואותן שהעידו לפני במקומי לפי אורתן אותם אני מתיר ואני מודיע לכל השואל שלא יסמכו רק בראיית עין אם הם כשלו שהעידו עליהם ת"ח שאוכלים אותם בירושלים וא"כ ליכא כאן הכחשה כלל מפרעשצורה לאותן שבינינו שיכול להיות שאותם שפרעשצורה אינם דומין להמאויין בינינו ומהיכי תיתי נכחיש ת"ח וכל מה שיכולים ליישב דברי העדים מיישבים [עי' חומ"מ סי' ל' סעיף א' בהג"ה]:

ואין לומר מספק לאוסרם כבר כתבתי לאפילו אם הי' בצירור הכחשה מותר מכל שכן דאין לחוש לספק ועל כהאי נאמר עדים בלד אסתן ותיאסר [ב"ב קל"ה ע"א] הגם דקיימא לן שם דחייץ לה מכל מקום בחומרא בעלמא כזו כולי עלמא מודים דלא חיישין דלמא יש עדים באסתן דאם יהי' עדים יהי' [ד"א] אז להחמיר בחומרא מספק ויותר מזה כתב הגו"י [קמא יו"ד סי' נ"ז] לאפילו בדאורייתא בספק ספיקא אם שני הספיקות אין יכולין להתברר אפילו בדבר שאפשר להתברר אין מחויב לבדד ספק אחד כדי להחמיר מספק ובפרט בדבר חומרא בעלמא:

ואם נימא דמנהג הוי כדד וכבר העיר על זה מו"ח הגאון זללה"ה בספר ברוך טעם [שער ב' דין עדל"ת שבשאלה] וזכרתי כשאמרו בפיו ונחלקו עליו חכמי העיר ובפרט דלא נהגו רק להחמיר מספק אבל לא בנתוסף עוד ספק וכמו דלרוב השיטותקב ספק דאורייתא מדאורייתא לחומרא ובניתוסף עוד ספק הקילו וכל דרבנן להרמב"ם ז"ל [בספר המצות בשורש הראשון] כתורה ומה שהקילו בספק דרבנן מטעם שכן תקנו [זוהר הרקיע שם] מכל שכן במנהג חומרא בעלמא בודאי במקום תרי ותרי מותר ומכל שכן דלפנינו אין הכחשה כלל כנ"ל:

ולכן על משמתי אעמודה שאין לאסור אלו שהעידו עליהם להיתר בקהלתינו זולת אם יחברר היטב על דרך שכתבו החוס' [ויצמות דף פ"ח ע"א ד"ה אתא גברא] בדבר הגלוי לכל אין תרי כמאה כמו שכתב מעלת כ"ת אבל לעת עתה לא נחברר על אותן שבקהלתינו שום פולה פה לאיסור מעובדים מהחם להכא ומשמועה בעלמא שאסרו איזה עוף שלא נדעוהו משום חומרא נאסור אותן שהועד עליהם היתר וישחקע הדבר ולא יאמר. הן אמת שנפשי געלה בהם לא ידעתי מאיזה טעם אך איככה אוכל לאסור דבר שאינו על פי הדין ואי"ה אראה לעשות על דל היתר טוב לבוא על הצירור והי' שלום וברכה כנפש אהובו מאד אמוד בחבלי עבותות אהבה דורש שלום תורתו בלב ונפש חפילה:

סימן מ"ח

שלום וישע רב לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם החריף ובקי שלשלת היוחסין כס"ת מו"ה אברהם תאומים נ"י אבד"ק בוטשאטש יע"א:

בנידון העופות החדשים אשר נבוכו העם מה לעשות וגם גדולים נסחפקו בזה ולזה אמרתי לא אמנע מלחזות דעתי כאשר חנני ה':

והנה ידוע שבג' סימנים בגופו ולא ידעין אם דורס שלא חזין דרס דעת רש"י ז"ל וחולין ס"ב ע"ב ד"ה חזיוהי להחמיר כיון לחזין שתרגולתא לאגמא לא החזיקו בדרוסה ולבסוף חזיוהו דרסה הרי דחיישין לשמא ידרוס ויתגלה שדרס כן פירש רש"י ז"ל אך יש הרבה פירושים בשמועה זו ולכן הסכימו הרשב"א [שם ס"ב ע"א ד"ה ומ"מ] והרא"ש [שם סי' נ"ט] ז"ל שלא לאכול אפילו בג' סימנים דחיישין שמא דרסה וכן פסק הטור והמחבר [יו"ד סי' פ"ב סעיף ב'] ורק שהר"ה [בבעל המאור שם] קיבל באם חרטומו רחב ורגליו פשוטות ורחבות לא חיישין לדרוסה והביאו הרשב"א [שם] והרא"ש [שם סי' ס'] ז"ל להלכה ולכן פסק המחבר בשו"ע סי' פ"ב [סעיף ב' וג'] וז"ל ואף על פי שיש לו ג' סימנים אלו אין לאכול לפי שאנו חוששין שמא הוא דורס אלא אם כן יש לו מסורת ויש אומרים שכל עוף שחרטומו רחב וכף רגליו רחבה מותר באכילה אם יש לו ג' סימנים ורמ"א כתב דיש אומרים שאין לסמוך על זה ואין לאכול שום עוף אלא במסורה וכן נוהגין ואין לשנות עכ"ל וכן כתב הלבוש [שם סעיף ב'] והש"ך [שם ס"ה ח'] כתב בשם רש"ל [יש"ש חולין פ"ג סי' קט"ו] להתיר בג' סימנים וחלק עליו:

והנה לפי הנראה מדברי הרשב"א בתורת הבית ארוך [בית ג' שער א' דף ס"ה ע"א] ובחידושו [הג"ל] שכתב שמפני רבוי הפירושים אין לסמוך לאכול אלא במסורת וכן כתב רש"י עכ"ל. אלא ללא משום חומרא פסק הרשב"א דאין לאכול בג' סימנים רק ספיקא פירושא דשמעתא וכן נראה מדבריו בתשובה [ח"א סי' רי"ב] שהביא הב"י וכן מטיין דברי הלבוש [סעיף ב'] מחמת שרבו הדיעות על איזה מהן יש לסמוך לכך אין לסמוך ולאכול שום עוף אלא אם כן יש לו מסורת משמע ללא משום חומרא מחמירין רק הוא ממש ספק וכן נראה מהמחבר:

רק הרמ"א ז"ל להחמיר אפילו ביש לו חרטום רחב הוא מחמת חומרא וכן כתב בדרכי משה [ס"ה ח'] וז"ל אמנם באו"ה כתב דאין לאכול שום עוף אלא במסורת וכן נראה לי לפסק הלכה וכו' עד הרי כך דאף על גב דאנו רואים בו כל סימני טהרה אפילו הכי הוא טמא ואף

על גב דיש לדחות ולומר דלמעט בא לא חיישינן וכו' מכל מקום נראה דיש להחמיר בדבר הרי להחמיר אפילו לחשוף למיעוט:

ובאמת קשה מדוע החמיר כל כך כאשר נתעורר בזה הפלתי וסי' פ"ב סוף קונטרס פני נשרן שכתב דבג' סימני טהרה ובחטוטמו רחב וכף רגליו רחב כולי עלמא מודים דטהור ולא נמצא בשום אחרון להחמיר יעו"ש:

ובאמת דברי הרמ"א ז"ל נכונים דכן מבואר בהדיא בתשו' הרא"ש וכלל כ' סי' כ"ו לענין העוף הנקרא סיגוניניא המקננת בבתים הגבוהים וכתב הרא"ש בתשובה וז"ל ודע כי בארצנו אין אוכלים עוף המקנן על הבתים וכך אנו מקובלים בארצנו ומה נעשה למקומות שאוכלים אותן אבל טוב לחקור אחר קבלתם כי שמא אדם סמך על חכמתו ודק בסימנים והקשירו ואין לסמוך על זה כי שמא דורס הוא עכ"ל. ורבינו ירוחם ונתיב ט"ו דין כ"א כתב ולפי זה הסיגוניניא המקנן בבתים היא טהורה שיש לה כל הג' סימני טהרה כמו אווז ממש וגם כף רגלו רחב כמו אווז וידוע שאינה דורסת והקבלתי שהוא עוף טהור וראיתי בכמה מקומות נוהגין בו היתר ויש מקומות נוהגין בו איסור שסוברין שהיא חסידה הכתוב בתורה ואין זה טעם וכו' עד והעם נהגו בו איסור עד כאן והנה זה הנראה בצירור שאותן סגנונאקג שקורין אותה חסידה כף חרטומה רחב וכו' ואף על פי כן אוסרים אותה בכמה מקומות והרא"ש כתב על זה שיש לומר שהיא דורסת ולא רצה להתיר על פי קבלתם להיתר רק על קבלת חכמי אשכנז וספרד לאוסרה הרי שהי' לה כל סימני טהרה והי' לה ג' סימני טהרה כמו שכתוב בפירוש בתשובת הרא"ש וגם הי' חרטומו רחב כמו אווז ממש אף על פי כן אסרו הרא"ש ז"ל ולא סמך על היתר של חכמי אותו המקום שנהגו היתר אם כן יפה כתב הדרכי משה שאפילו בד' סימני טהרה אסור בלי מסורה:

אך דיש לומר דהתם שאני שהחזיקו בו בפירוש לאיסור בספרד ואשכנז אבל י"ל דזה בא במעט ולא כריך לחוש לעוף כזה רק באם יש לו קבלה לאיסור אבל בסתמא אין לחוש בעוף שיש בו ד' סימנים ולזה כתב הד"מ נהי דיש לומר כן מכל מקום יש להחמיר ואם כן לא טעה הרמ"א ז"ל בדברי הרא"ש ודברי רבינו ירוחם רק שכן מבואר בדבריהם לאסור בד' סימנים בלי מסורה ורק די"ל דמיעוטא הוא כנ"ל והרמ"א ז"ל לא סמך על חילוק זה ורק כיון

דאבותינו חכמי אשכנז אסרו אפילו בד' סימנים בלא מסורת כן ראוי לנו ולבנינו שלא לשנות מנהג אבותינו:

ובדאי אין כח באחרון לחלוק על מרן דהפוסקים אשר כל בית ישראל נשען על חוקיו ומנהגיו לעקוב בלא סברא לחלוק עליו והבא הרמ"א ז"ל גופא שיותר נוטה להתיר אין בידינו לחלוק על דבריו בלי טעם וכן באמת החזיקו אחרי הרמ"א חכמי הדור שאחריו כידועקה ואם כן לפי זה בעופות החדשים אין שום שמץ היתר לפי מנהגינו על פי הרמ"א ז"ל:

והנה הד"ג כתב להתיר מחמת שטמא אינו מתעבר מטהור והביא ראיה מתוס' דנדה ואמר המגיה אולי ז"ל מתוס' בכורות דף ז' ע"א ד"ה חוץ] שכתבו דמין אדם מעובר משמע דמין עוף לא מעובר והנה כבר הודעתי להד"ג דלא כן כתבו התוס' [נדה דף נ' ע"ב] גבי תרגומא דאגמא דמעברת טהור מטהמא וכן הסכימו הרבה ראשונים לדבריהם מובא במדרכי [חולין פ"ג סי' תרמ"ב] וביס של שלמה חולין [פ"ג סי' קט"ז] וכן העלה בספר בית אברהם [בבא מציעא פ"ג סי' ט"ז] וכן נראה בהדיא שהתוס' במסקנא סבירא להו דהך סברא דטמאים מולידים מטהורים שהרי לא סתרו דבריהם ורק כתבו ועוד נראה כיון דלא הוי מעופות הטמאים וכו' אין לאסור עד שהי' בו כל הד' סימנים דמגשר ילפינן כו' עכ"ל ולא כתבו בפשיטות דאין טהור מוליד מטהמא אלא ודאי דטהור מוליד מטהמא ולא יחלקו עליהם במציאות וזה ברור:

ומה שהביא הד"ג להקשות דא"כ איך פשיט ליה בחולין דף קמ"אקו מעוף טהור רובץ על ביצי טמא פטור משלח הא טהור כהאי גוונא חייב לשלח ומאי פשיטותא דלמא מיירי טהור שרובץ על ביצי טמא היינו שצב עליה זכר טמא למ"ד זה וזה גורם אסור ומשום הכי ככהאי גוונא דוקא טמא פטור אבל טהור כהאי גוונא שרובץ על ביצים ידיה חייב לשלח אבל על ביצים של אחרים פטור אלו חורף קושייתו דמר:

ובאמת לפי דברי תוס' הנ"ל ככהאי גוונא חייב לשלח דהעופות היוצאים כשירים כמו שכתבו בהדיא כיון דאין להם ד' סימנים וזה ברור ואין לומר דלוקמי באחת מי"ט עופות לאסורים דזה ליתא דהא סתמא קתני ומשמע דבכל ענין פטור ואי איירי ככהאי גוונא בכל עופות

טמאים זולת הי"ט עופות חייב בשילוח להבנים מותרים משום דלית להו ד' סימני טומאה אם כן בודאי אין מזה ראייה כלל שהוא עוף טהור:

גם מה שכתב כ"ת לומר כיון דרוב הפוסקים מתירים רק לחומרם אין אוכלים בלא מסורה שוב סומכין על סימני ביצים דנהי ללאו דאורייתא [וחולין ס"ד ע"א] מהני לדבר שהוא חומרם בעלמא ולפענ"ד להרשב"א והרבה מגדולי הראשונים לא משום חומרם בעלמא החמיירו רק ספק ממש הי' בעינם וכן נראה מרבינו ירוחם והרבה ראשונים ולכן בודאי לא סמכין אסימנים כמו שאיתא בש"ס [שם] גבי ח' ספיקות דלא מהני בדיקת הביצים:

וגם כי לפענ"ד הסימנים אינם סימנים כלל רק סימנים גרועים כיון דאיכא ביצים דעורבא דדמי לדיונים וכתבו הראשונים [ועי' תוה"ב להרשב"א בית ג' שער א' דף ס"ח ע"א] דה"ה שארי הביצים טמאים דומים לשאר מינים טהורים ולכן הוי סימנים גרועים כידוע לכל מבין בתלמוד ובפרט לפי מנהגינו על פי הרמ"א ז"ל כיון דלא מהני חרטומו רחב שהיא סימן גמור בלא חולק מהגאונים אפילו הכי לא סמכין עליהו למנהגינו מכל שכן סימן דביצים דמבואר בש"ס דאינו סימן כלל וזה הכלל כלל לנו הרמ"א ז"ל בדרכי משה שצריכים לברר במסורת שלא יהי' אפילו חשש מיעוט לעוף טמא כי בזה לא מהני סימנים:

גם ההיתר השני מכח שכן ונדמה הנה מה שכתב אחד מהרמב"ם דאין אומרים שכן ונדמה להתיר הב"י יפלה פיהו וכן מבואר בר"ק וברבינו ירוחם נתיב ט"ו [דין כ"א] בפירוש דכמו שאומרים שכן ונדמה לאיסור כן אומרים להתיר:

אך לפענ"ד דלא מיקרי שכן רק אם שלחוהו לעוף והוא מתדבק בטמאים ולפניו גם טהורים ושצב לטהורים אמרינן מסתמא ממינו הוא אבל באם חוששין עוף טמא אלל עופות טהורים ומינים טמאים אין נמנעים שם כלל מסתמא הולך בלוחות עם הטהור דנהי שאינו ממנו הוא מסוג שלו על כל פנים ולכן לא נקרא זה שכן עם הטהור:

גם נדמה אינו דומה כלל לטהור לא בגידול רחבו וגופו וגם לא באצביו כאשר הגידו והראו לי שאצביו בגופו לערך אצבי עופות שלנו אינם שוים וגם נאות ברגליהם וכמעט ראשו ורובו לפי דעתי אינם שוים ולא מיקרי נדמה כמבואר בבכורות [ואולי כונתו דף מ"ד ע"א קה"ק] וגם מבואר ברבינו ירוחם נתיב ט"ו שכתב וז"ל והשוכן עם טמאים ונדמה להם טמא וכן עם

הטהורים טהור] וכבר כתבתי באיזה סימנים נאכל העוף ולעיל מזה כתב ולפיכך אין נאכל עוף אלא במסורת אפילו יש בו כל הג' סימנים הרי ללא מתיר בנדמה אף שיש לו ג' סימנים ולכן לפענ"ד אין לסמוך על התורים כאלו וזולת המסורת המה ספק טמאים:

והנה כעת הזאת שלח ידי המאור הגדול מה"ר אברהם ראב"ד קראקא קונטרס ושם מבואר היתר על פי תוס' דנדה [נ' ע"ב ד"ה תרגומא] דמעפרא קא גביל ולית ביה ד' סימנים דנשר משום הכי טהור לפי דברי תוס' בנדה הנ"ל ובמחילת כ"ת זה טעות דהא אן חיישין שהמה מ"ט עופות שיש להם ג' סימנים ואינם דורסים והי"ט עופות טמא אפילו יש לו סימני טהרה:

גם ראה לומר ספק ספיקא חדא שמה המה מעופות טהורים ועוד דלמא ראה מהביאים וחילוק בין הנך ספיקי לשמונה ספיקות דמבואר בש"ס [חולין ס"ה ע"א] ובאמת דין ספק ספיקא לא שייך לכאן להכלל חדא ספיקא:

סוף דבר אין בידינו לחלוק על הרשב"א והרא"ש והטור ורבינו ירוחם ואו"ה וכלל נ"ו דין י"ח] והאמור [סי' אלף רכ"א] ורמ"א ז"ל שאין לאכול בשום טענה רק במסורת ואפילו הרשב"ל ז"ל ויש"ש חולין פ"ג סי' קט"ו] שמקיל בג' סימנים החמיר מאד להזהר בבדיקה הרבה ומי לנו דבורינו שיוכל לסמוך על דיקתו והרבה חילוקים יש למי שמבין בעופות ובקי בהם ולכן [זאת] [וזולת] המסורת אי אפשר להתיר:

אך על מסורת בודאי ראוי לסמוך לא כאשר כתב אחד כי אין לסמוך על מסורה של ארץ ישראל והכל יפלה פיהו כי בארץ ישראל בצפת תוב"ב ששם הם העופות מצויים היו תמיד גדולי עולם מחלמידי האר"י ז"ל וישבו בקביעות בארץ הקדושה כידוע בספר קורא הדורות ובפרט שעכשיו כתבו לנו מהתם שידועים בבירור שאוכלים אותן שם מעת מרן הבית יוסף זלה"ה ודורות למעלה ממנו ובודאי ראוי לסמוך על מסורת מרן הקדוש בית יוסף ז"ל:

ורק מחמת שכמה בני אדם מזלזלין בזה וכתבתי לארץ הקדושה שיתאספו הכוללים ויחקרו אחר זה היטב וכן עשו ונאספו יחד וחקרו אחר זה והשיבו מירושלים תוב"ב שאין נמלאים שם הרבה ומלפת תוב"ב כתבו ששם נמלאים הרבה אך האנשים שראו אותם שבחוץ לארץ אין

עדותן מכוונת יחד ולכן כתבו שצריך לשלוח מכתבן איש לאי הנקרא קיבדיץ סמוך לארץ הקדושה ושם יתברר הדבר היטב וכן בדעתי לעשות אי"ה והי' שלום:

ס"ט ס"ט ס"ט

חתם סופר

שו"ת חתם סופר יו"ד ח"ב סימן ע"ד

ע"ד בר אחות שהזכר שהי' ביניהם הוא מבר אחוא הבר שאנו נוהרים מלכאכלם מפני שאין לנו מסורת וכמ"ס בלמח לרק ובקונטרס פני נשר וכאשר כתוב אכלינו במקומו באורך ואותן בר אחות הטילו ביאים וגדלו אפרוחים ונתערבו באחרים הרבה ושאל השואל אי מותר' הם מפני שאביהם עוף שאינו נאכל לנו במסורת טהרה.

בפ"ק דזכורות דף ז' ע"א אמרי' אריב"ל לעולם אינה מתעבדת לא טמאה מן הטמא וכל טהורה מן הטמא נמצא לפי עדותו של ריב"ל לכאורה אפי' אי נימא שעוף טהור מתחמם ע"י עוף טמא להטיל ביאים דלא גרע מדספנא מארעא מ"מ אותן הביאים לא יכליו לגדל אפרוחים והאי כיון שהגדילו אפרוחים ע"כ לא האי זכר קא גרים אלא כמ"ס חז"ל בפ"ק דביאה דף ז' ע"א דשמעה קלי' דזכר ועלה עלי' בלא יודעים ואם אולי לא נמצא שם זכר אולי נימא דהאי זכר גופי' מינא דטהור הוא כי לא ברור איסורו של און הבר אלא שאינו נאכל בלא מסורת ע"כ אלו אפרוחים מותרים לכאורה.

ואם אולי יפ' לפקפק דלמא לא אמר ריב"ל אלא בבהמה אבל בעוף שפיר מתעבד טהורה מטמא ונפלין בפלוגתא דחוששין לזרע אב וזה וזה גורם מ"מ נ"ל בודאי אי הי' אפרוחים אלו דומים לזרע אב בדמות און הבר ונהי כשלא הי' זכר זה לפנינו הי' מותרים משום כל היוצא מטהור טהור כפרה שילדה מין חמור מ"מ השתא קזה הזכר ביניהם ניחוש לו ונפלין בפלוגתא דזו"ז גורם אבל כיון שאין שום סי' באפרוחים הללו ונדמים ממז' למינס רחוק הוא שיהיה מזה האב דוקא וניתלי ברובא דעלמא שאביהם ממינס ובשגס שנתערבו ותו ליכא איסור דאורייתא דבע"ח ללא בטלי דרבנן בעלמא הוא כאשר מבואר במקום אחר ובשגס דאון הבר

גופיה האמח דק התירו ונהי דלית הלכתא כוותיה בהא מ"מ אינהו מיכל אכלי וכו' וחוששי' לזרע האב גופי' ספיקא הוא ע"כ נ"ל בהני בני אוזא יאכלו עניים וישבעו הנלענ"ד כתבתי.

פה לויתי להעתיק לך מחדושי בסוגיא דנשר חולין דף ס"ג ע"ב.

תני' רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם וכו' שעופות טהורים מרובים וכו' לעולם ישנה לחלמיו דרך קצרה פירש אפילו בלשון מגונה שהרי הזכיר הטמאים ולא הטהורים ועיין ריש פסחים.

ומ"מ יא לעיין תינח אם נתבאר הדברים ביאור יפה בקצרה אז עת לחקות ולקצר אבל הכא לא נתבאר יפה דהרי כתיב למיניהם גבי ד' מינים ומרבה ר"א שכן אע"פי שאין נדמה ואם כן אדם מכיר העופות הנזכרים להדי' במראהו מ"מ עוף הבא לפנינו מי בקי ויכיר אולי הוא שכן נז' או היה וכמ"ס בחי' ר"ן ונדפס בגליון הרי"ף וא"כ לא נתבאר המבוקש משא"כ אלו הזכיר כל הטהורים לא הי' נשאר שום ספק ונ"ע לכאורה ונ"ל רבי ס"ל כרבנן דר"א דלמיניהו אינו מרבה אלא שכן ונדמה בצורה כמותו וא"כ אם מכיר איך ונז' אנפה ועורב מכיר כל מיניהם הדומה להם בצורה ופיר נקט קרא דרך קצרה ויש מזה סייעתא לפסק הרי"ף כרבנן דלא כר"א עיי' ר"ן.

ובזה י"ל ס"פ הפרה דאמר ר"ל כאן שנה רבי תרגול וטווס ופסיוני כלאים זה בזה פשיטא ואע"ג דרבי בהדי הדדי סד"א חד מינא היא קא משמ' לן הקשו תוספות היכי מוכח זה ממשנתו והר"ש פ"ק דכלאים כתב דסמיך עצמו על מה ששנה במתני' דכלאים הכלב והזאב כלאים ה"ה ב' מיני עופות ע"ש שחזר ודחה זה ולהג"ל י"ל סמיך עצמו ארבי דברייתא דשמעתין הג"ל דס"ל דשכן בלא נדמה לא הוה למיניהו א"כ תרגול וטווס ופסיוני אע"ג דרבי אהדי והוה שכן כיון שלא נדמה בצורתן לאו מיניהו הוא וה"ל כלאים.

ועוד שם ס"פ הפרה אוז ואוז הבר ע"ש ובתשן' כמח דק מייתי בשם הגאון מוהר"מ מווינא ראייה משם דאוז הבר טהור הוא דאלת"ה א"כ פשיטא וכי ס"ד דאין טמא וטהור כלאים זה בזה ע"ש.

ולדידי כל"ע מאי ראייה היא זו דהרי האוז היה נאכל להם במסורת ואי אוז הבר ואוז חדא מינא הוא וכדהקשה אטו משום דהאי ארוך קועי' והאי זוטא קועי' ליהוי תרי מינים אלא הכל חד אע"ג דהאי גדל בבית והאי גדל בדברא מ"מ חד הוא כמו שור ושור הבר אס כן כי היכי דאין בהם כלאים ה"נ נאכל אוז הבר בהאי מסורת גופי' שאוכלי' אוז הבייתי דהכל חד אכל לבתר דמסיק דברי' אחריתי דהאי ביעא מצפנים והאי מבחוץ ואפי' אס שניהם טהורים מ"מ הוה כלאים זה בזה לענין הרבעה משום שני מינים ושז ממילא לא נאכל אוז הבר בלי מסורת דמסורת ש' אוז הבייתי לא יועיל על אוז הבר כיון דמין אחר לגמרי הוא וז"ע.

והנה במה שהחליט הגאון הנ"ל דטמא וטהור הוה ב' מינים לענין הרבעה האמת כן הוא בבהמה אכל בעוף ז"ע לדיעא קמייחא בתוספות נדה נו' ע"ב והיא דעת רש"י שם דתרנגולא דאגמא הזכר הי' משמנה ספיקות וטמא והנקבה מזה המין הי' טהור עד לחזיוה דדרכי עכ"פ מבואר מדעתו דאפשר בעוף שיהיה בטבע הבריאה הזכר והנקבה חלוקים זה מזו בטומאה וטהרה וא"כ שז אי אפשר שיהיה זה גורם איסור הרבעה וז"ע.

והמעין בדברי תוס' נדה הנ"ל יראה דס"ל נהי בעלמא קיי"ל פרה שילדה כמין חמור אע"פי שיש לו כל סי' טומאה טהור הוא כי כל היוצא מטהור טהור מכל מקום בעוף אינו כן תרנגולת שהטילה ביצה ויצא ממנו אפרוח שאין לו סימן טהרה הרי הוא אסור דלאו יוצא מן התרנגולת הוא אלא מעפרא קא גביל אלא שהעלו תוס' דאס יא לו רק שום סי' א' טהרה מותר שהרי אינו דומה לנשר אכל אס לא היה לו שום סימן טהרה אסור מן התורה שהרי דומה לנשר ולא מצעי' אס גם ראינו שדורס שאסור ונ"מ דאסור מדינא ולא רק מקבלת נח כל העוף הדורס טמא ועוד כי נח לא היה יכול למסור אלא כללע על מינים ידועים אכל לא על מקריים ההויס בעולם שחלד תרנגולת אפרוח שאין לו סימן טהרה ע"ז לא כחז קבלת נח כמ"ס תוס' גבי שסועה וא"כ אפי' אי דורס והי' לו שאר סימן טהרה הי' מותר לפי שאינו דומה לנשר אכל אי דורס נמי הרי דומה לנשר ואסור ולא עוד אלא כל שאין לו סי' גופו נוחש שמא ידרוס ויהיה נשר ואסור.

ולפ"ז א"ש לשון הש"ס מה נשר וכו' אף כל כיוצא בו ונדחקו כל הראשונים מה כיוצא בו דנשר והא"ש כנ"ל וכן לשון עוף הבא בסימן א' בלשון תני ר' חייא י"ל על זה האופן שבא במקרה כמו פרה שילדה כמין חמור וכו"ל וכמה קושיות יתקשו בסוגיא עי"ז.

ונ"ל כי כן מבואר בלשון הקרא בפרשת ראה כל כפור טהורה תאכלו וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר וא"ע האי לינא הא באיפור טהורה עסיק מאי שייך אשר לא תאכלו מהם וכי מן הטהורים לא יאכל הנשר ולהנ"ל א"ש הא נשר אחי' על כל כיוצא בו והיינו היוצא מן הטהורים דומיא דנשר אותו לא יאכל אפי' מהם פי' היוצא מן הטהורים כיון שדומה לנשר.

ובזה י"ל בש"ס אמר ר' עוקבא ב"ח להקדמה דל"ע כיון דעיקר קו' תורים למה לי אינו חלל טעות המקשן דהוה סד"א דמיותר שום תורים להכי וכמ"ש תוספות וטעות הי' בידו דלא אייתר שום קרא חלל כולהי כתיבי ללורך קרבן א"כ מאי שייך אמר ר' עוקבא ב"ח כאילו חידש דבר ושאר אמוראי לא אמרי הכי וכי מי לא ידע זה ואיינו חלל שקלא וטריא בעלמא ומאי שייך ליחס תי' זה לר' עוקבא ב"ח ע"כ נלע"ד דודאי חמת כן הוא דאיכא שום קרא מיותר להכי אך ר' עוקבא ב"ח חידש לן דלהקדמה אינטריך ופי' כשם דנשר בא להורות דאפרוח ביצת עוף טהור הדומה לנשר אסור וה"ה אפרוחי' ביצת נשר שיש לו סימן טהרה מותר ה"ה בתורים לענין אפרוח ביצת תורים לא הותרה להקדמה אלא כ"כ יא' לו כל ד' סימני טהרה אבל אי חסר א' מהן נהי מותר באכילה שאינו דומה לנשר מ"מ להקדמה אסור אע"פ שהוא בן תור שגולד מביאחו מ"מ אינו דומה לתור והוא נכון לפע"ד בעז"ה.

והנלע"ד דפסוק המיותר לכך היינו גופיה דקרא כל כפור טהורה תאכלו שהוא תמוה במשמעותי' כי טרם שהתחיל לדבר משום עוף טמא איך יולדק לומר כל כפור טהורה תאכלו אע"ג מריבוי דכל מרבינן משולחת של מזורע היינו מכל כמ"ש רמב"ן ר"פ מזורע אבל גופי' דקרא אין לו שחר וע"כ סמיך לאיפור שכבר הוזכר בתורה שהוא טהור ואמר כל אותן איפור טהורה תאכלו ולא הוזכר איפור בתורה כ"א תור כמ"ש רמב"ן ר"פ מזורע דחור נקרא איפור כדכתיב ואת האיפור לא בחר והאמת סוף פרק שלוח הקן דריש ש"ס הך טהורה ועיין היטב ברמב"ן ר"פ מזורע ותשכיל ואה"נ שליו נמי כתיב בקרא שאכלו במדבר אבל לא נקרא איפור אלא נקרא עוף כנף עיין ר"פ יום הכפורים וימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף

עיין רמב"ן הנ"ל וא"כ כל איפור טהורה היינו תורים וכל דדמי ליה וזה אשר לא תאכלו נשר וכל דדמי ליה ומדסתרי הדיוק' ומוכח מילפותא דשמעתין דכיוצא בו דנשר הוא עיקור לענין עוף טהור הנדמה לנשר כנ"ל מוקמי' דמיון לתורים כל איפור טהור תאכלו לאכילת הקרבה מזבח וכהנים דכל שאינו דומה בד' סימנים לתורים אע"פ שיא לא מביאת תורים פסול להקרבה וכאלו תאמר כל איפור טהור תאכלו אפי' מזבח וכהנים וזה אשר לא תאכלו אפילו ההדיוט הנשר ומה שבין תורים לנשר המזבח לא יאכל וההדיוט' יאכלו כנלע"ד נכון בעזה"י.

בזה ניחא דקאמר תורים ולא אמר נמי שליו לאכלו ישראל במדבר וע"כ יא לו ד' סימני טהרה דלכ"ה מאי פריך לקמן מ"ט עופות ומפרס הרי שליו אכלו ולא היה לו ד' סימני' אע"כ יא לו ד' סימני' א"כ מ"ט תורים דנקט ואף ע"ג שכתבתי בקרא כתיב איפור ושליו לא נקרא כפור אקרא גופי' קשי' מ"ט לא נקט כל עוף כנף טהור תאכלו לכלול גם שליו ולהנ"ל א"פ דקאי לאכילת מזבח.

ודלחאן עלה שיטה קמייטא דחוס' נדה הנ"ל דמחלק בין זכר לנקבה י"ל דכ"ל דשמנה ספיקות לא הי' להם שום סי' טהרה אלא קורקבן נקלף בסכין ולא ידעו אי דרכי או לאו והשת' אי קליפת הסכין שמי' קליפה ה"ל סימן המחודש ובודלוי לא ידרוס דפרס ועזני' לא שכיחי ואי לא שמי' קליפה איכא למיחש שידרוס והוא נשר ומעתה לק"מ דהרי הנקבה נקלפה ביד וטהורה ואיך יטמא הזכר משום שיולא מעפרא הרי עכ"פ אינו דומה לנשר ז"א דהרי דומה ודומה אי קליפת סכין לא שמייה קליפה איכא למיחש שידרוס ודומה לנשר ופשוט.

ולפ"ז י"ל לשון ההוא בר אורא דהוה בי' מר שמואל ע' מהר"ם שי"ף שדחק בלשון זה ולהנ"ל י"ל אע"פ שכל בר אורא דעלמא נקלפי' וטהור מ"מ כיון שנמלא ההוא בר אורא שלא נקלפה הרי היא יולא מעפרא מביאה בחר דמסרחא וכיון שאין לה סי' טהרה נאסרה ומיירי שלא הי' לה סי' טהרה רק קליפת הקורקבן וכנ"ל.

מיהו כל זה לשיטת חוס' נדה י"ל כנ"ל אבל רש"י פי' התם גם כן דתרנגולתא היא הנקבה ובשמעתין פירש רש"י דג' סימני טהרה הי' להם מלבד קליפת הקורקבן בהא בודלוי קשה קו' תוספות דנדה נהי דגביל מארעא הא לא דמי לנשר ומי"ט עופות לא הוה דהתם כולן שוין זכרים ונקבות כמ"ס תוספות שם ויש לעיין דבחורת כהנים כתיב את הרכס ובמשנה תורה

כתיב רחמה משמע דלתי לאוסופי הנקבה משא"כ באינך אפשר חלוקים הזכרים מנקבות וללא כחוס' נדה הנ"ל ואריך עיון.

וכבר מאז משנים קדמוניות עמדתי בחקירה כיון שהסימני' לא נתפרשו אלא חז"ל המציאו כן על ידי בדיקותם מה בין תור לנשר מה ראו שלא הכניסו לזה סי' ביאים ראשו א' כד וא' חד עי' היטב לקמן ס"ד ע"א אע"ג דסימן ביאים לאו דאורייתא מה בכך הלא כל אלו הסי' לאו דאורייתא אלא שמצאו ואי משו' איכא עורבא דדמי לדיונה מה בכך נימא דאסרו הכתוב ויש לו ג' סימני טהרה כמו שאנו אומרי' עתה שיש לו ב' סימני טהרה ונאסר כן נאמר שיש לעורב ג' סימני טהרה ולנשר ה' סימני טומאה ואולי י"ל כענין מ"ש תוס' נדה הנ"ל דפסוק מייירי מדבר השנייד בזכר ובנקבה בשוה וסי' ביאים אינו ניכר אלא בנקבה ואין לזון מנקבה לזכר ודוחק ונ"ע.

גם יש לחקור אחר שטריחו בש"ס ובתוס' וכל הראשונים מ"ט פרט כל הני עופות טמאים ועשו מהם ב' כתובים הבאים כא' וי"ט כתובים הבאים כא' מה יענו בטעם שפרט ב' ראה הבהמות הטהורות ומנה עשר בהמות טהורות שור שה כשבים שה עזים איל וכזי ויחמור ותאו ודשן ואקו וזמר כל הני פרטי למה לי הלא יהיב זהו סימני מובהקי' מפרסת פרסה ומעלת גרה והרי בדגים לא מנה כלל וסמך על סי' וכן בת"כ בשמיני לא מנה שום בהמה טהורה וסמך על הסי' ומ"ט פרט במשנ' תורה ואי משום יגדיל תורה ויאדיר ועיין תוס' חולין ס"ו ע"ב א"כ ה"נ נימא בהני פריטי דעופות טמאים ונ"ע ויש ליישב ע"פ מ"ש רמב"ם פ"ב ממאכלות אסורות הל' ג' ע"ש וק"ל.

ר"א בר כדוק אומר כל עוף החולק את רגליו טמא עתי"ט דלא פליג אלא מפרש וכו' רמב"ם והנה במתניתין א"ש שמניח לנו כלל מונח לידע אם תמצא החולק רגליו תדע שהוא דורס וטמא אולי אפילו יש לו סי' טהרה ונדע שאינו מעופות טמאים מ"מ נשתנו עליו סדרי בראשית וכו' כב' יראים סי' קל"א אב"ל דברייתא דתני' מותחים לו חוט וכו' משמע שצריכים אנו לדקוק על ככה והקשה לשיטת תוס' דסיפא לאו ארישא קאי אלא הכי קאמר ר"ג אם יש לו ג' סי' גופו בודאי אינו דורס אס"ד ר"א בר כדוק לא אחי לאיפלוגי את"ק א"כ אהי קאי ביש לו ג' סי' גופו לאיזה כורך נמתח לו חוט או משיחה לדקדק דיו אם נמצא במקרה שחלק

רגליו נאמר נשחנה עליו סדרי בראשית ונאסור אותו אבל מהיכי תיתי למתוח לו חוט לבדקו אחר שיש לו ג' סי' גופו למעלותא ואי נימא ארישא קאי כל העוף הדורס טמא ואין לו שום סימן גוף ואין אנו יודעי' אם עתיד לדורס או לא ע"כ מותחי' לו חוט או משיחה לבדכר אם דורס או לאו וא"כ איך החליט ג' אלכצעות לכאן וכו' בידוע שהוא טהור כיון שאין לו סי' גוף רק שאינו דורס ולמא פרם ועזני' היא כמ"ס תוס' בדאמימר והוא דלא דריס שאותו סי' הוא שאינו דורס ואז איכא למיחש לפרם ועזניה אלכא דלא שכיחא אבל לא שייך לומר בידוע שהוא טהור ואולי מפני כן כתב הר"ן בידוע שהוא טהור הוא לאו דוקא אבל ר' ירוחם לא ס"ל כן עיי' בב"י ויש כאן הכרח לשיטת רש"י דסיפא ארישא סמיך דבעי' ד' סימנים ורבי אליעזר בר כדוק מפרש איך נבדק ענין הדריסה ומשום הכי העמיד רש"י פירושן אבריייתא ולא אמתניתין משום דבבריייתא מוכח כן כנ"ל.

והנה רש"י פי' דורס ואוכל שדורס ברגליו על מאכלו אף ע"ג דמשמע ברמב"ם בפי' המשנה דריסה על מאכלו הוא רק לס' שהוא מעופות הטורפי' וכל עיקר טעם איסור משו' שהוא אכזר וטורף כמ"ס רמב"ן פי' שמיני מ"מ לא ראה לפרש דורס ומטייל ארס דא"כ לא הול"ל ואוכ"ל /אוכל/ אלכא דורס סתם ורמב"ן נדחק דורס לאכול וזהו דוחק להזכיר כן גבי סי' עופות ולא דמי לארי דורס ואוכל כי התם הולכך לחלק בין ארי לזאב ובין אורחי' ללאו אורחיה ע"ס אבל בסי' עופות לא היה לו להזכיר אכילה אע"כ דורס ברגליו על מאכלו וזהו סי' שהוא מן הטורפי' פי' משנה לרמב"ם.

והנה שיטת רש"י אלכצע יתירה שאחורי רגל ור"ן העיד שבאותו אלכצע הוא עיקר דריסת הדורסי' אלכא שטהורים אע"פ שיש להם כלי משחית אינם דורסיי בו אבל הדורסי' עיקר מלחמתם באלכצע הלז וז"ל לפירש"י הנשר הוא הגדול שבדורסי' ודורס אפי' בלא אלכצע יתירה הלז והטהורים אע"פ שיש להם כלי משחית אינם דורסי' אבל לא יכחיש המציאות שאלכצע יתירה הלז הוא עיקר כלי מלחמת הדורסי' וכמו שהעיד הר"ן ז"ל ע"ס היות כן יש לתמוה על פירוש החוס' דכל שיש לו ג' סי' בגופו בידוע שאינו דורס ועוף הבא לפנינו בצפק וקורקבן נקלף ואין לו אלכצע יתירה אנו מסופקים אולי ידרוס בלי כלי משחית אלכצע יתירה כמו הנשר וכשיהיה לו גם כלי משחיתו אלכצע יתירה ויהי' ג' סי' גופו אז נדע שלא ידרוס איך יתכן שכלי

המשפחה יורה לנו שלא ישתית אדרבא טפי יש לחוש אע"כ ללא כר"ת אלא כפירוש רש"י וז"ל רבינו חם מפרש אצבע יתירה כהר"ן אצבע ארוך מחבריו.

ולפי הנ"ל המפרש כפירש"י אצבע יתירה של אחורי גול מוכח כפי' רש"י דסיפא ארישא קאי ויש לפרש כפירוש רבינו ירוחם ג' אצבעות לכאן וא' לכאן טהור בודאי טהור.

בת"כ אמר ר' ישמעאל נשר נשר לגז"ס מה נשר האמור בת"כ עשה המאכיל כאוכל בנשר וכל האמורי עמו דהא כתיב לא יאכלו אף נשר האמור במשנה תורה לחייב מאכיל כאוכל הנשר וכל האמורים עמו ולכאורה לא פליג אש"ס דילן דאיטוריד לכו' וכל כיוצא בו דנשר ובת"כ גופי' מיייתי הך דרשא אלא דהוה סגי בחד נשר דלגופי' לא איטוריד דהשתא בתלתא ותרי וחד לא ניכול נשר דלית ליה כלל מבעי' ורק לכו' איטוריד ובחד נשר דת"כ סגי ואייתר אידיך לאפנויי לגז"ס אלא לפי מה שכתבתי לעיל עיקר ילפותא מדכתיב כל כפור טהורה תאכלו וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר והיינו קרא דמשנה תורה ואם כן זה שבת"כ הוא המופנה ואתי למיבא דמשנה תורה שיהיה המאכיל כאוכל וזה דוחק ונגד שיטת רבינו פרץ דלעולם המופנה אחי ללמד על עצמו ועי' בזה בכללי סוגי' שצבוק ס' באר יעקב.

הרמב"ם פסק בזרזיר כר"א ואפ"ה פסק כאחרים דבעי שכן ונדמה וכתב רלב"ח בתשובה דס"ל אפוא פלוגתא לא מפשינן ונימא בזרזיר לא פליגי שהרי הוא שכן וגם נדמה שחור כעורב ולא פליגי אלא בסנונית דלא דמי אלא שכן אצל זרזיר נהי דלא אסרו מטעם שכן לחוד דסגי ליה בהכי מ"מ רבנן אסרי ליה מטעם שכן ונדמה כי כן הוא באמת אלו דברי ז"ל ובאמת כי כן משמע מש"ס ב"ה סוף פרק החובל דמיייתי ליה בסתמא לא לחנם הלך הזרזיר וכו' וברבה בפסוק ויהי עשן בן ארבעים שנה פסק ר' חייא כן בזרזיר ומיייתי ליה רלב"ח הנ"ל ע"כ משמע בודאי בזרזיר הלכה כר"א אך דברי רלב"ח הנ"ל דחוקי' ביישוב הסוגי' והנה גי' הרי"ף למינו לרבות זרזיר למיניהו לרבות סנונית לבנה וכתב רלב"ח דרואה לומר כיון דדרשין כל עורב לרבות עורב העמקי שאינו שחור כ"כ נמא' ב' עורבים כתיב עורב שחור ועמקי וכתיב למינו ה"ל כאלו כתיב ב' למינו א' אשחור והיינו זרזיר שהוא ג"כ שחור וא' סנונית לבנה דהוה מינו דעורב עמקי שאינו שחור כ"כ ע"ש ודברי פח"ח אלא שכל"ע כיון דר"ח ברבה הנ"ל ס"ל כר"א בזרזיר וז"ל כנ"ל דתרי למיניהו אם כן הוה ליה כ"ה עופות טמאים

בשלומא עורב עמקי דאתי מריבוי דכל הוה כללל חדא עם עורב שחור והכתוב כללם יחד כל עורבי אבל אית להו תרי למיניהו ה"ל כ"ה עופות ושם קאמר אליבא דר"ח כ"ד עופות יש עשרים מיניהו תלתא תלתא וכו'.

וי"ל עוד לפמ"ש רלב"ח שם דר"א דריש כל לרבות עמקי לטעמי' ר"פ אלו עוברי' דדריש כל מחמאת ע"ש והנה תוס' פסחים מ"ד ע"א ד"ה לענין וכו' העלו דאנן קיי"ל דרש"י כל חלב לרבות חלי שיעור אבל לא ממש כאלו כתיב בקרא בהדיא ודלא כר"א והשתא לפ"ז י"ל ר"א דדריש כל כאילו כתב להדיא עורב עמקי בקרא להדיא אם כן למינו מוסב נמי לעורב עמקי וכאלו כתיב תרי למינו ומרבי' אפילו סנונית לבנה שהוא שכן אכל עורב עמקי ולא נדמה עי' רלב"ח וממילא נמי הך למינו דקאי לעורב דמרבה זרזיר מטעם שכן נאסר אפי' לא הי' נדמה אך ר' חייא דבראשית רבה הנ"ל וסתמא דש"ס ס"ל כהלכתא נהי כל מרבה עורב עמקי אבל לא שיהיה כאילו כתב להדיא בקרא ומסתוין דמרבי' אותן לאיסור אבל לא לאסור גם סינונית לבנה השוכן אללו ללא הוה אלא כמו שכתב פעם א' למיניהו אגוף עורב והוא זרזיר דשוכן וגם נדמה וליבא אלא כ"ד עופות וא"ש פסק הרמב"ם לאסור זרזיר ולהתיר סנונית כי הוא טהור. ושארי חי' בסוגיא זו יחדתי קונטרס בפ"ע. – פ"ב יוס' ב' כ"ב מרחשון תקל"אל – משה"ק סופר מפפ"דמ.

זבחי

ליקוטי תשובות – מכתב סופר

צדק

עה

מכתב סופר

שו"ת מכתב סופר יו"ד סימן ג'

מלכתב

תשובות וחידושים לחלק יורה דעה

סופר

טעפיות כגלגל, כגלגלס רס רס חד מיטע. וכן באצייט איז חיישיגן צומקס
נאק נאק פירש"י דעקוב דיוקן אחד משמורה עשר טרפות בוא, ובעגן
הן מיטעט ולא מיטעטא מיעטע, ומסין בגמרא ללא חיישיגן משום
דאזיגן צהר רוצא וכוין דלמיטע צהיר צ"ל שייך סמוך מיעטע
לחזקת כניל ודו"ק.

[illegible][illegible]

ס' מ' ג

[illegible]

בעזה"י, קראקא יום ב' כ"ח טבת תרכ"ז לפ"ק.
לא"ר ישראל וקדושו רכבו יפרשו ה"ה ידיד עליני וידיד
גשפ כל חי הרב הגאון המפורסם בכל אפסטים ג"י ע"ה שה"ח
בקשת מ"ה חיים האלברשטאם ג"י אב"ד ורמ"ד ודק"ק
צמאנ יצ"א.

[illegible]

ומלאו כלן עופות הללו, [עיי' בצו"ת ממ"ס שיק ח"י"ד סי' ל"ע].
אלה שרצויה הדי"ג ניי חושב אולי בשאר תקומות חוץ אלזו וכו"ל.
עופות אחרים עיי' פקדיון על השו"מנים דפס שלל ויחזקו מרוב
עופות הללו עד שיוכלו אותן שנקיק אלזו נחזק און מחזק מול מחזק
אם הם דומים אז לוח וכן הכה אותן ממש, גם אלהיו נצחו ונסמך
על עדותן של בני אלה"ק אשר העידו לפני הדי"ג ניי, כמחזק
ני שלל בזה כ"א מין א' ומקום אחד אי קלסין כחשכאלידימין
ואלה נפלו בכל מדינותיו, זאת אשר רחמי לבודיע להדי"ג ניי
ועזרם למד ולחזקו כלות נפשו הטהורה ונפש הטהורה עבד לעבדי ה'

הק' שמעון בהגמרה"מ סופר זצ"ל

ס י מ ד

זרעם לנצח אותן שרעם במקומו, כי בקל יש לנעו"ת עיניו בתשובה
מכרי"ל סי' ק, ונפרע שני אלה"ק אשר היו בכלל אלהו כותב דברי
הברו ויחזקו און גם אחד חשוד לשקר אלה כל אחד משני בדומיה
לוח עפי' נעו"ת עיניו, וכבר הודעתי להדי"ג ניי שאלתי הדי"ג ניי
אצדק"ק פ"ב היו למראה עיניו אותן שבוכלו זו מאלף הקדוש
ולא דמו כלן אותן החדשים שני (**). ונעו"ת ופלא מה זו שחיקת יגמר
און מושין ללכול אותן מדינות אונגארן, מלך ספון מלך שווייט לחי'ר
כלי מסורת נגד דעת הש"ע, כמה קולמסם שנתברר וכמה ידיו
שפסכו בדורות שפנינו להחיר כל אלוותן שקריון וילודע עניניו
אשר איוס לריוס למסור עפי' דעת הש"ע, מ"מ חזר לדעת הרמ"א
עפי' הצנחן כמות א"י הארץ אשר ממש הכותב ברור ממי שהארץ
הגאון פלתי בקונטרסו עני נשר מ"מ ישראל קדושים נגדו בזה חיסור
ברור המקומות, ממש קר"א ב"ב של קר"א דורוני עד שנתמטע
הנצחון ורבו המקילים בקלי קלות חמורות דומות בקלות און בזה
להחיר נגאלן אותן העופות תרנגולים החדשים שאלן הם קם רגל רחב
ולא חרטום רחב וריוס למסור לדעת הראשונים הראש והשני
בחדושו חמור לדעת הש"י ז"ל (אשכ"ז שכלם ידעו שפסח הסניגור
מורה יוחר מסכים לדעת הרמ"א ז"ל כמ"ס הבי"מ פ"א במח"א).
ואפילו נעו"ת שרעם מהרש"א בתורת הצות דלא ללרץ להמסר
אלא דוקא בנפח הכה בסי' א' או ב' סימנים, חלל בגי' סימנים לא
כמו שהארץ המהרש"ל ז"ש, מ"מ גיל בתרנגולות און ברור שג' זה
ג' סימנים ודעת הש"י ז"ל אלצע יתו"ר היו שאלחיו הרגל, וזה
נמצא בתרנגול זכר ולא בהנקבה, והכה באלצע יתו"ר יג' מפרש
שהוא אלצע קטן בסמוך לשלש בגדודים, וי"מ שהוא אלצע האלמני
שיהיה ארון מכלול, ומלאחי כהון בקונטרס נאלמני מחזר בגולה ז"ל
שג' להחמיר לכל הפרושים נלחת לכל הדעות (***) אי"ל תרנגולות
שלנו נלכלה במסורת, ויעי' בתשובה מהר"ל מה שפורסם בזכות

הרמ"א

באר מרים

אותן למד דבריהם בא"י הוה מילתא דלא רמי עלי' ולדעת החס"ד בבית
דף י"ב ע"ב בעיני מטעם זה בכל עדות כונה לעדות יגיה וחתם לא קיי"ל כן
מ"מ בגידון שלנו יש לחוש וא"כ אכתי און לנו מסורת ברור ואסירון
לאכלל עכ"ל.
(**) זכינו כעת לקונטרס הגיל דנפס בחי' חס על ל"ז סניתי, וז"ל שם
בסוגיא נדער: כי שיש לו אלצע יתו"ר. לרש"י הוא שאחורי הרגל, ולרוב
הפוסקים הוא האמצעי היותר ארוך מחביריו, ויש דעה א' בהרמ"א בבדי"ה שיהי
לו ד' אלצעות מלפניו, ולדעת ג' ד' צדיר להחמיר בכולן כל היתדות פי
שיהיה לו ד' אלצעות מ"מ מהם יתו"ר ארון וכן אלצע מלאחיו. יבנה י"ל ליישב
קושי הבי"א אנושבה הראש ש"כ ממסורת רבותיו של לאכלל הסיבוגיאני,
וזהו הוא כתב בנסקי' כל שיש לו ג' סימנים בגופו יכן גם רחבה כשל אחד
ויתוסם רחב מותר כי אותו דורס בלי פסק והר' ירוחם העי' על הסיבוגיאני
שיש לה כל אלו וא"כ סתו"ר דברי הראש עפי' קבלת רבותיו, ונל"ד כי אולי
לא היה לה כל אלו הסימנים בהאצב וחששו רבותיו לכל הדעות ויגה
א"י

אוסר ולא היה שלל נלחת חילול ציד רמה נגד הרמ"א ז"ל,
אלו דברי מה אחר נגאלן ניי (*) והכה עתה שרעם צעל הקונטרס כפי
שנים מרשע השולן, ומתוך מכתב הדי"ג חשוד דעתו דמר
שראו לאסור אותם בצמדיהו ובהחיר אותם שצטרו מפי שכו
לנחלם עיני תלחל גדרה דמכחי מבני אלה"ק, והכה פשוט לסמוך
על מסורת דהם אשכ"ז שאלן לוי מסורת און אי חסרון כיוון
שמן זה לא נמצא אללנו כלל וכמחזק זה שגם לוח מחבור הדי"ג
ניי במכתבו, חמסם מה שכתבו שם וליכא ליתחם לפרס וכו' לא
"וכלתי להלום כוחותי בזה ומה ענינו לכלן אולי בסופר שמע
ועטם עיפ"פ פשוט כמעט לא היה לרץ לחזקו שג' לסמוך על
מסורת בני א"י ואון מי שחילקו על זה כיון שמוסרם לא היו ולא

בעו"ה, קראקא יום י' לסדר משפטים תרכ"ז לפ"ק.
חיתא שלמא רבא. לגברא קדישא רבא. ח"ה גאון ישראל
וקדושו רבבו ופרשו הרב הגאון המובהק נ"י עדי' פד"ח
כקשת מריה חיי"מ האל"ר שש"א ב"א אב"ד ור"מ דק"ק
צאנז דצ"א.
מ"כ"ק קבלתי ויוס יוס יפיתי לדעת מה עני חממי ארץ הקדושה
על מכתב הדי"ג ניי, ויוס אהמול ב"א א"י וידיו הרצני
הנגיד מריה חיתא ניי והגיד לי שזכר לקבל עני קדוש והוא
לדעתו מתמיה עלי שלל ששצתי על מחבתי האחרון, והלמתי
א"גיד שלל עכ"ל על דעתו שהכ"ק גאלו ניי מנפס לתפוצתי כי
מה מני והגון התגלגלי כבר אמרתי במכתבי הראשון, כי כבר
קדם בזה העיר אכלו העופות תרנגולים חדשים על סמך עדותו
של א"ס ית' ח"ה שבעד לפני הדי"ג ניי שזכר המין נלכל במסורת
הכ"ק, אלה מפני שהדי"ג ניי העיל ספק אולי בזה עוד מיונים
אחרים ממקום אחר וקולא תמה במכתבו הראשון על שזכרתי
כלי מסורת נגד דעת הש"ע, חשתי לדברי קדשו ופקדוני על הכוחות
שלל שחשבו עד שיבורר לנו שכן כן אותן התרנגולים שנלכלים
בקלי לללן אחריו דמר - צנחם כל לללן וידיו מחותני הרצני
המופלא הנגיד מריה שמעון ויחא ניי והעיר לפני כי ראה אותן
התרנגולים עין אלה הם ממש אותן שזכרתי אותן בקלי אלה,
בכל זאת עיני לא התחיי לשחוט אותם פה, אלמתי אולי לא לני אחר
שכח הדי"ג ניי ללרץ הקדוש לחקור ולדורש היעב נראה שהדי"ג
חושש לקול המעריס על המסורה שז' ואל תפסה ערוך עד שיוכלו
דברי קדשו שנית אולי להודיעני מה עני אותו חממי אלה"ק, ומה דעתו
דמר. נחמתי לנ"ד קשה להחיר בזה מסורת ברורה דהיינו עפי' בקי
ורגיל ומכיר זה המין ונשמו, וקשה לסמוך על צביעת עין דמיון

(*) בס' שו"ת לבושי מרדכי מתיק בחי"ד סי' מ"ד נדפס שאלה אידות
עופות הגיל מהמנהגיי אצק אחרן לאנצבדק ז"ל אבדק"ק בגאומארדורין
לבעל הכתב סופר ז"ל, ובשם נראה שהיה מפורסם בטעות שהכ"ס ז"ל היה מן
המתירין, וזה מבורר דעתו, ועי' בשו"ת מהרי"א אסאד ז"ל ח"י"ד מסי' ע"ב ד
סו"ט ציד ובס' ליקוטי חב"ד בחלק א' מלחם ה' דף ע"א רצ"ב.
(**) עי' בשו"ת דברי חיים ח"ב בחי"ד סי' מ"ה מ"ז וסי' מ"ז מ"ז שם
נדפס העופות בפ"ב, ושם מסו"ק סי' מ"ה ובס"ף ח"ב בחשבה לבריטש
ובתו"ת סי' ס' בדי"ה ובעניני עופות וכו' מרומם שם אע"י ארון מכתנת
ע"ש ובשו"ת מהר"ם שיק הגיל כתב וז"ל: והנה בתרנגולים הגיל לפי
הנשען קבל הרב הגאון חסיד מסאנץ ניי עדות מ"ב אשכ"ז התסכים וביאם
מא"י וזהו הנצו"ת שאוכלין אותם מא"י ונקראים שם קרוביהו העזר והחיר
על מיהם, וגם בפני העיר א' מא"י כן אבל היה נראה לי שרק באופרנט אחר
כן וכן כבר אחריו על קבלת עדות הגיל וכו' ושאותם עצמם העירו אחר' במקומות
אחרים שרק באופרנט העירו וגם דפס למלחא דרמי חילי או בשעה שראו

מכתב

תשובות וחידושים לחלק יורה דעה

סופר

הכחציה שאין נבחרת הנקבה במסורת הזכר או נהפוך, ע"כ נעמד
אין נבחרת אלא במסורת כנורה, אלא במסורת כנורה ממדינה אחרת
ראוי לבחור כמ"ש הדרי"ג נ"י כיון שמעולם לא היה נמלא פה ולא
נבגו בו איסור מעולם וז"ל. אך מה שכתב הדרי"ג מחשש פנים וענוה,
במכתבי הראשון כבר כתבתי שג"ל זכיתי להבין, וינעניתי חזר ונכנה
משכתי נפרש יי שיהיה, ואני בענייני עדיין אינני מצין, ומה שליון נ"י
מחיים חינוך ס"ב ע"כ ד"ה חזירי רבן דדרסה, הסוסי מייירי שג"ל היה

אלא סימן א' היינו דניא דרם וריא שכתבי דיהי נחוש נפרם וענוה
אלא דלא שכתבי ציטיב, אלא כנא צ"י סימנים אפילו היה שכתב פרם
וענוה רא פרם יענוה אין יי אלא סימן אחד. הנני עמד נענדי יי
הנאפה נחשיתי הרמזה נדעת דעת תורת יענתי הקדושה חוסם
בברכה

הק' שמעון בהגמרה"ר סופר זצ"ל.

מכתב סופר נמסר מס 123 ב: סופר, שמעון בן משה <<שאלות ותשובות>> 4(0) {הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מנחת יצחק

שו"ת מנחת יצחק חלק ב' סימן פ"ה

במין עופות שיש להם ה' אצבעות.

ב"ה, יום ב' ראה ברצות לפ"ק, גראסווארדיין, יצ"ו שוכט"ס א"כ הרב הגאון הגדול מוה"ר
שלמה זלמן עהרענרייך שליט"א (זלה"ה), האבד"ק שאמלוויא יע"א. אחדשת"ה, הנה ראיתי בספרו
שו"ת לחם שלמה חלק יו"ד הנדפס כעת, איזה תשובות גדולות, ע"ד העופות שיש להם ה'
אצבעות. וכפי אשר חקר ודרש הגה"ק האבד"ק מונקאטש ז"ל, נתגלגל הדבר ע"י שהביאו ממדינת
צרפת עופות נקראים בשם פאווערעלאס, אשר הוא לגמרי מין בפ"ע מעופות שלנו. ומשונים קצת
בתוארם ובגופם ונוצתם וגם בקולם מעופות שלנו. וגם יש להם אצבע יתירה על שלנו, ויש להם
באמת ג' סימני טהרה זפק קרקבנו נקלף ואצבע יתירה. וגם הם מזדקקים לעופות שלנו ושוכנים
עמם בכלוב ודיר אחד. מה דינם, וגם לרבות דין העופות שנולד מהם ע"י התערובות עם עופות
שלנו, שאינו ניכר כ"כ עוד שאר השנינים. זולת האצבע החמישי, והגה"ק ממונקאטש ז"ל אסרם,
עפ"י הוראת הש"ע ביו"ד (בסי' פ"ב) דאין לאכול שום עוף בלא מסורת. ונדפס מזה קונטרס דרך
נשר מאת הרה"ג מוה"ר נטע שלמה שליססעל (הי"ד) דומ"צ דק"ק מונקאטש יצ"ו. אשר האריך
בזה להצדיק את הגה"ק ממונקאטש ז"ל מהתלונות של הרה"ג האבד"ק ערדעד (הי"ד) וכעת
ראיתי בדברי כהד"ג ג"כ לאוסרם. וטעמו ונימוקו עמו בדברי תורתו אשר כתוב לאמר באריכות
שם.

(א) הנה בעיקרא דדינא אין כאן מה לחדש, כי כבר איתמר בבי מדרשא בין הגאונים וצדיקים
בדורות שלפנינו בכמה גווני עופות חדשים, וביותר מה שהאריכו בעניני הקבריצר הענער וכל דברי
המתירים וגם האוסרים שייכים ג"כ הכא, המתירים צדדו משום שהמה מזדקקים לתרנגולים שלנו,
ועפ"י הש"ס (בכורות ד' וב"ק ע"ח) דלא מתעברים טמא מן הטהור וטהור מן הטמא, ב' ע"י
סימני ביצים, ג' משום דשכן ונדמה עם הטהורים (ע"י חולין ס"ה), ד' כיון דעבר זמן רב ויושבים
בכלוב עם עופות שלנו ולא ראינו דדורס, וע"י בכל זה בתשו' חסד לאברהם מהד"ת (סי' כ"ב כ"ג

כ"ד) ובתש"ו מהרי"א (סי' צ"ב) ובתש"ו מהר"מ שיק חיו"ד (סי' צ"ח צ"ט ק'), ובתש"ו בי"צ (י"ד ח"א סי' ק"ו ק"ז) ובתש"ו ד"ח (י"ד ח"ב סי' מ"ה מ"ז מ"ח ובהשמטות סי' מ"ב) ובתש"ו ובשאר גדולי המחברים, ונדפס על זה חיבורים מיוחדים, והאוסרים המה באחת שאין לזוז מדבר רמ"א אפי' יזי כ"ש, דכ' דאין עוף טהור נאכל אלא במסורת וכן נהגו ואין לשנות, ומקור הדבר ברש"י חולין (דף ס"ב) גבי תרנגולתא דאגמא דהיו מחזיקין אותה בטהור' ולאח"כ ראוה שדורסת, (ועי' בטו"ז שם שהקשה, מהא דחולין (פ"ק) השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם וכו' ע"כ, הנה לפי דברי המד"ר (בראשית פס"ו) הובא בתוס' שם ובמס' שבת (י"ב), דאמר על ימי ר' זירא דאירע תקלה לצדיקים, ואם הראשונים מלאכים אנו בני אינש, ואם הראשונים בני אינש אנו כחמורים, ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר ע"כ, ויעי' במס' שבת (ק"ב ע"ב), ובתה"ד (סי' מ"ג), א"כ לק"מ, כמוכן), ולא רצו לסמוך אף בצירוף כל סניפי היתר הנ"ל, על אלו שיטות הראשונים, דס"ל דבג' סימנים שבגופו אין חשש, עי' היטב בד' הרמב"י המובא ברמב"ן ורשב"א ור"ן ז"ל, וגם על דברי התוס' והסמ"ת והסמ"ג, אף שיש להם שיטה אחרת, מ"מ בג' סימנים שבגופו יש להתיר, עי' בביאור הגר"א ביו"ד שם.

ובתש"ו חסד לאברהם (סי' כ"ד) במה שהשיב על דברי מרן הגה"ק בד"ח (סי' מ"ח) שם, כ', דבכה"ג עם כל הני צדדים, גם הרמ"א מודה בלי ספק כלל, ועיי"ש, שכ' דבהכרח מודה לו הד"ח. והנה בתש"ו ד"ח הנדפס בהשמטות שם, דכ' בזה"ל, והנה בנדון העופות חדשים עפ"י הש"ס מותרים המה, הואיל ויש להם ג' סימנים, כאשר כת' לי הגאון מ"א תאומים שבעצמו בדק אחר ג' סימנים שיש להם, וא"כ לרוב השיטות מותרים עפ"י דין, אך חומרת הראשונים להחמיר, וכמבואר בדברי הראשונים שהסכימו לרש"י ז"ל להחמיר, שלא לאכול רק במסורה, וכן פסק מרן הש"ע, ורמ"א ז"ל מחמיר יותר אפילו בחרטום וכפ' רגלו רחבה אין לאכול בלא מסורה, והכו"פ ז"ל שפך סוללה על הרמ"א ז"ל שלא ראה כן בשום ספר להחמיר בזה, ואשתמיטתי במחכ"ת דברי הר"י שכתב בהדיא לאסור אפי' בכל הסי' טהרה בלא מסורה, וכן כתב בשם הרא"ש ז"ל ושכן נהגו, ולכן בודאי אין בדינו להקל רק עפ"י מסורה, ועפ"י נסתר ההיתר שהמציאו גדולי זמנינו להתיר משום נדמה לטהור וסימני ביצים והאריכו בהיתר מכח ס"ס, וזה אינו כלל, דבהדיא מבואר בר"י דלהמנהג בני אשכנז אסור לנו ולא מהני דומי' עיי"ש בדבריו, וכנראה שתש"ו זה נכתבה אחרי שכתב לו הגאון מוהר"א תאומים ז"ל התש"ו (שבסי' כ"ד) הנ"ל, ואף שכנראה שבעיקרא דדינא נענע לו הרבה, כאשר נראה החילוק בין מה שכתב הגה"ק ז"ל כאן, ממה שכתב (בסי' מ"ח) שם, מ"מ למעשה לא הודה לו כלל להתיר, וזולת ע"י מסורה, וכד"ג (בסי' ס' אות ט"ו) כתב להוכיח מדלא הגיה מרן בד"ח, ש"מ דלא הודה להחסל"א, ולדעתי הוא מפורש בדבריו הנ"ל דלא הודה לו, ויעי' בתש"ו דברי יחזקאל (תש"ו ה') דכ' ג"כ הכי, ובתש"ו הרי"ם (חיו"ד סי' ח') הנערך למרן הגה"ק הד"ח ז"ל, כ' ג"כ להסכים להד"ח, וז"ל, ועכ"פ מ"ש רמ"מ שיש מינים שאין דומים לאותן שהעידו עליהם פשוט שאסורין אף שיש להם ג' סימנים, ומי זה בדורותינו שיחלוק על רמ"א שכתב ואין לשנות ורש"י ורא"ש וטור דבעי מסורת דוקא וכו' עכ"ד.

(ג) ומחמת שמרן הגה"ק ז"ל יסודתו בדברי הר"י שעפ"י דבריו נסתר כל צדדי ההיתר שהמציאו גאוני זמננו, אבאר כוונתו לענ"ד, כי גם דבריו (בסי' מ"ח) צריכים ביאור, ואעתיק לשון הרבינו ירוחם בתאו"ח (נתיב ט"ז אות כ"א) וז"ל, ויש שפסקו שאין לנו לאכול שום עוף שאין אנו בקיין דשמא דורס, ולפי' אין לנו לאכול אפילו יש בו כל השלשה סימנים בגופו אלא במסורת אבותינו שהוא טהור וכן עיקר, וכו', וז"ה כתב וכל עוף שחרטומו רחב או כף רגלו רחבה כמו אווז בידוע שאינו דורס, וכתב הרא"ש וכן מיסתבר וראוי לאכול אם נמצא בו ג' סימני טהרה בגופו ואין לחוש שמא דורס ע"כ וכו', ולפיכך זה הסיגואינא המקננת בבתים הגבוהים היא טהורה שיש לה כל סימני טהרה כמו אווז ממש, וגם כף רגלה רחבה כמו אווז וידוע שאינה דורסת, וקבלתי שהיא עוף טהור, וראיתי כמה מקומות שנוהגין בו היתר, ויש מקומות שנוהגין בה איסור, שסוברים שהיא חסידה הכתובה בתורה ואין זה טעם וכו', ועוד פשיט שם בגמ' סנונית הדרה בבתים טהורה והוא שכרסה לבנה, והוא הדולי נדרינא, והעם נהגו בו איסור וכו', והשוכן עם טמאים ונדמה להם טמא וכן עם טהורים טהור, וכבר כתבתי באיזה סימן נאכל העוף עכ"ל, והרא"ש בתשובה (כלל כ' דין כ') כ', שאין לאכול עוף הנ"ל ולא שום עוף כ"א במסורת, ועפ"י כ' האו"ה (כלל נ"ו) וכ"פ הרמ"א ביו"ד שם דאף בחרטומו וכף רגלו רחבים אין לאכול כ"א במסורת, והדרישה (שם, אות א') כתב דאין ראי' משם, דרבנו ירוחם לא כתב, אלא שיש לו כף רחב, אבל חרטום רחב לא הזכיר שם, וא"כ י"ל דמש"ה החמיר הרא"ש, די"ל דהר"ה לא קיבל מאבותיו אלא כשיש לו שניהם כף וחרטום רחב אז יש לסמוך ע"ז שאינו דורס ע"כ, וזה הוא גופי' הערת הפלתי בקונטרס פני נשר יעיי"ש ובר"ח (שם סי' מ"ח) ברצותו ליישב את דברי הרמ"א והעתיק דברי רבנו ירוחם, כתב והנה זה הנראה בבירור שאותן סגנונא שקורין חסידה כף חרטומה רחב וכו', הרי שהי' לה כל סימני טהרה, והי' לה גס"ט כמ"ש בפי' בתשו' הרא"ש, וגם הי' חרטומו רחב כמו אווז ממש, אעפ"י אסרו הרא"ש ז"ל וכו', וא"כ לא טעה הרמ"א ז"ל בדברי הרא"ש ודברי רי"ו, רק שכן מבואר בדבריהם לאסור בד' סימנים בלא מסורה וכו' עכ"ל, הרי דכפל דבריו דמוכח מדברי רבנו ירוחם בסגנונא דגם חרטומה רחב, והוא צ"ב דמהיכי מוכח זה דהרי אי' בדבריו להדיא רק כף רגלה רחב, ונראה כוונת דבריו, דיש לדייק מדברי רבנו ירוחם דכתב, שיש לה כל סימני טהרה כמו אווז ממש, וגם כף רגלה רחב כמו אווז, אם הוא כותב בפירוש כף רגלה רחב כמו אווז, מה הי' רצונו לומר במה שכתב מקודם כמו אווז ממש, דאם במה שיש לה כל סימני טהרה הרי גם תרנגולים ושאר מינים טהורים הידועים, יש להם כל סימני טהרה, ואם לומר דכף רגלה רחב, הרי זה כותב ומונה בפרוטרוט אח"י, וביותר דכתב וגם כף רגלה רחב כמו אווז, משמע דמוסיף על ענין ראשון, דעוד בדבר אחד דומה לאווז, ובמה הוא דומה מקודם, וע"כ דמקודם כוונתו דהוי כמו אווז ממש בחרטום רחב, ומסים /ומסיים/ דגם בכף רחב דומה לאווז, ובזה כאשר כתב הד"ח דהי' חרטומו רחב סיים ע"ז כמו אווז ממש, רצ"ל דמאלו התיבות ברבנו ירוחם מדייק זאת, ובזה יוצדק שפיר דברי האו"ה והרמ"א דשפיר הוכיחו מרבינו ירוחם והרא"ש, שלא יוקשה עליהם קושי' הדרישה הפלתי /והפלתי/ הנ"ל.

(ד) והנה מזה בלבד, דהרא"ש בתשו' והרבנו ירוחם והאו"ה והרמ"א, לא רצו לסמוך על כל הג' סימני טהרה, אף בצירוף עוד תרי צדדי היתרא חרטום רחב וכף רחב, שהרא"ש ורשב"א נקטו

בלשונם בקבלתם כף רגלו או חרטום רחב, ומבואר מזה בתשו' הרשב"א (סי' רי"ב) המובא בב"י ביו"ד (סי' פ"ב), א"כ ש"מ דכ"א בפ"ע היו צד היתר, אף דה"ל אפ"ל הרי גם בג' סימנים לחוד רוב גדולי הראשונים מתירים, א"כ בצירוף עוד שני צדדים הנ"ל, בודאי יש להתיר, וכאשר מה"ט כתב באמת בפלתי שם להקל בזה, מ"מ כפי מה שס"ל להרמ"א ז"ל אין להקל אף בזה, זולת במסורת אבות, א"כ ש"מ דאין לסמוך על צדדי היתרא, אף לצרף לג' סימנים שבגופו, מזה בלבד די להד"ח ז"ל, שלא להודות לד' החסל"א, דכתב דבצירוף צדדי היתרא גם הרמ"א מודה, דהרי חזינן דלא הוא, ושלא ליתן פ"פ לומר דאלו צדדים אחרים עדיפים הם להורות על טהרת העופות, אף דבאמת הוא דבר רחוק לומר כן, דמה שהעלו הגאונים ברב בינתם יהי' עדיף מקבלת הרז"ה, והכלבו הביא הדבר בשם רבנן יהונתן ור"ת, וכ"כ הפר"ח בשם ס' אוהל מועד בשם הזקנים, וא"כ הרי זה בעצמו כעין מסורה, ואפי"ה לא סמכין ע"ז, מכ"ש דלא סמכין על שאר צדדים שכתבו הגאונים ז"ל, אך ליתר שאת, הוכיח הד"ח ז"ל, מסוף דברי רבנו ירוחם, דכתב וז"ל, והשוכן עם טמאים ונדמה להם טמא, וכן עם טהורים טהור, וכבר כתבתי באיזה סימן נאכל העוף, עכ"ל, וע"ז כתב מרן ז"ל שם בסוף התשובה, ולעיל מזה כתב, ולפיכך אין נאכל העוף אלא במסורת אפי' יש בו כל הג' סימנים, הרי דלא מתיר אף בנדמה, אף שיש לו ג' סימנים, ולכן לפענ"ד אין לסמוך על היתרים כאלו, וזולת המסורת המה ס' טמאים, עכ"ל, והיינו דמרן ז"ל למד הפי' ברבנו ירוחם, דבמש"כ וכבר כתבתי וכו', סובב לומר, דלא נסמוך כהיום הזה, אף בשוכן ונדמה עם הטהורים כנו', וממילא ש"מ כיון דכף וחרטום רחבים ל"מ, וגם שוכן ונדמה ל"מ, אף בצירוף הג' סימנים, א"כ הרי חזינן דלא רצו לסמוך על שום צד להתירא זולת המסורת, וכל אלו הדברים מוכחים ג"כ בדברי מרן הגה"ק בהשטות (סי' מ"ב) שם, ומובן מעצמו לפי"ז ואי"צ לכפול.

(ה) ואף בבני התערובות, דיש לדון משום זוז"ג, ובתשו' מהר"מ שיק (סי' ק') האריך בזה, ועשה ד' חילוקי דינים, ובחלק הג' היכא דהאם מן הספקות, כתב שם לאסור, מכח ד' ההמ"ג (בפ"ג ממא"ס הי"א) והובא בפר"ח (סי' פ"ו ס"ק י"ח), והשואל שבד' כהד"ג הוכיח מהד"ח (סי' מ"ח) שם להתיר, וכהד"ג הודה לו בזה דהד"ח ס"ל כן, ואך הוכיח מן תשו' בית שלמה (סי' קמ"ד) לאסור, ואנכי בעניי לא כן עמדתי, אלא אדרבה גם בדברי מרן הד"ח ז"ל מבואר לאסור בכה"ג כאשר אבאר.

(ו) ובזה אעשה ג"כ רצון כהד"ג, מה שהתפלא בדברי מרן הגה"ק ז"ל, שכתב שם בזה"ל, וא"ל דלוקמי בא' מי"ט עופות דאסורים, דזה ליתא דהא סתמא קתני, ומשמע דכל ענין פטור, ואי איירי בכה"ג, בכל עופות טמאים זולת הנשר (בודאי ט"ס כי בד"ח שלי אי' זולת הי"ט עופות) חייב בשילוח, דהבנים מותרים משום דלית בהו ד' סימני טומאה עכ"ל, וכי' ע"ז כהד"ג וז"ל והוא כספר החתום, ואין ללשון זה הבנה כלל, דגם אם הזכר מי"ט עופות, ג"כ מותר בנוול מהביצה מהטהורה, אף אם דומה לא' מי"ט עופות, ומה זה שכתב בכל עופות טמאים, הא ליכא עופות טמאים, רק אלו האמורים בפ' עופות טמאים, כמבואר בש"ס, ומי יתן שאחד יאיר לי עיני ויסביר לי כוונת מרן ז"ל עכ"ל, ובזה רצה להגיה בדב"ק, ואף בכ"ז כתב ועוד יש בו עיקולי ופשורי קצת

וכו', ולפע"ד דבריו פשוטים ונכונים בלי שום הג"ה, ובאשר כי רצון כהד"ג ובקשתו מי יתן וכו', אעשה רצונו בזה, לקיים ותגור אומר ויקם לך.

(ז) והוא, באשר כי דברי מרן הג"הק ז"ל סובבים לסתור את דברי הגאון ז"ל בתשרי חסד לאברהם (סי' כ"ב), ובזה צריך אנכי להקדים דבריו שם, דאף דכ' התוס' (נדה נ"א) דהנולד מטהור שנתעברה מטמא, אף למ"ד זוז"ג אסור מותר משום דמעפרא קגביל, המעיין יראה מבואר, דהתוס' לא כתבו כן רק כשהטמא הוא ממין שיש לו ד"ס טומאה, ובד"ס אלו כל עוף הבא לפנינו טמא, ובזה כשהולד הנולד יש לו ג"כ ד"ס טומאה, פשיטא להו שם, דממילא נאסר ע"י ד"ס טומאה, וכשאין לו ד"ס טומאה, שפיר כ' דמותו, ולא אסרינן לי' מכח אביו, דגם אביו לא אסרתו תורה כ"א ע"י ד"ס טומאה, וזה שחסר לו ד"ס טומאה, ל"א לי' ע"י"מ שנולד מטמא כיון דמעפרא קגביל, אבל אם אביו משאר עופות טמאים, שאין בהם רק מקצת סימני טומאה, דלא אסרה תורה כל עוף הבא בסימנים אלו, רק גזה"כ על מיני עופות המפורשים דנאסרים, ניהו דהולד לא נאסר ע"י סימנים אלו, דל"א תורה בסימנים אלו, רק מינים אלו שפירשה התורה, כל שהולד יש לו סימנים אלו (משמעות הלשון דוקא אם יש לולד הסימנים שבאביו הטמא) פשיטא דאזני' /דאזלינן/ בתר אביו ואמו, למ"ד זוז"ג אסור, כל שמין אחד טמא, גם הולד טמא, דהוי ממין זה שאסרה תורה וכו', ולא יצא מלהיות מינו ע"י"מ שנעשה עפרא קודם יצירה עכ"ד.

והנה סברא זו היא כעין סברת הבית שלמה (סי' קמ"ד), שהובא בד' כהד"ג, והחילוק ביניהם, דלהב"ש כל שהולד יש לו סימנים הדומים לא' מכ"ד עופות טמאים אסור מצד עצמו, ולד' החס"ל האיסור רק מצד גורם האב.

(ח) ובזה נבין שפיר דברי מרן ז"ל דלאחר שמיישב מרן ז"ל את קושיית הגאון בעל חס"ל (מחולין קמ"א) מעוף טהור רובץ על ביצי טמא פטור מלשלח, הא טהור כה"ג חייב לשלח, ומה פשיטא דילמא מיירי טהור שרובץ על ביצי טמא שלה, היינו שבא עלי' זכר טמא למ"ד זוז"ג אסור, וכתב מרן ז"ל, דבאמת לפי"ד התוס' (נדה נ') בכה"ג חייב לשלח, דהעופות היוצאים כשרים, כמש"כ בהדיא, כיון דאין להם ד' סימנים וז"ב עכ"ל, ושפיר אסברי' כהד"ג כוונתו דהרי קרינן ב' והבנים תקח לך, דאף דהביצה טמא למ"ד זוז"ג אסור, מ"מ ל"צ ליתנו לכלבו, כיון דהעוף שיצא ממנו מותר, וע"ז כתב שפיר מרן ז"ל, וא"ל דלוקמי בא' מי"ט עופות דאסורים רצ"ל לפי היסוד שהניח החס"ל ז"ל, אשר עליו יסובב מרן ז"ל, דד' התוס' לא שייכים רק בנשר וכיוצא בו דיש בהם ד"ס טומאה, אבל התולדות מהי"ט עופות, (ומה דנקט הי"ט עופות הוא משום דלשיטת רש"י יש להם ג' סימני טהרה שבגופו, והרביעי אינו דורס הוא סימן שחור לגופו), דאין לומר דהולד יהי' מותר, משום דיחסר להו הסימני טומאה שבאביו, וא"כ יוצא מטמא ואסור משום זוז"ג, וא"כ י"ל דמיירי בביצי טמא שעלה על האם זכר מי"ט עופות טמאים, ע"ז כתב מרן ז"ל דזה ליתא דהא סתמא קתני, ומשמע בכל ענין פטור, ואי איירי בכה"ג, בכל עופות טמאים (רצ"ל כל אלו דיש להם ד"ס טומאה ודילפינן מנשר כדאי' בחולין (דף ס"א ע"א) יעיי"ש ברש"י ותוס', ואף גם באלו שיש להם רק מקצת סימני טומאה שבגופו כדלהלן) זולת הי"ט עופות (כן אי' בס' ד"ח שלי, ומה דהעתיק

כהד"ג נ"י במקום זה זולת הנשר בודאי ט"ס כנ"ל) חייב בשילוח דהבנים מותרים, משום דל"ל ד"ס טומאה (והוא כדברינו הנ"ל דהטומאה תלי' בסימנים בדידהו, וכיון דחסר מסימנים טהור הוא, ואף גם באלו שיש להם רק מקצת סימני טומאה, אם יחסר להולד מסימני טומאה שבאביו, י"ל דאין לאסור לפי המשמעות מד' החס"ל כנז') עכ"ד מרן ז"ל, ודבריו נכונים מאד.

וזה כוונתו ג"כ להלן, מש"כ מרן ז"ל לדחות ד' הגאון מהר"א ראבד"ק קראקא היתר עפי"ד תוס' נדה דמעפרא קא גביל, ולית בי' ד' סימנים דנשר, מש"ה טהור לפ"ד התוס' בנדה הנ"ל, ובמחכ"ת זה טעות, דהא אנן חיישינן שהיא מי"ט עופות שיש להם ג' סימנים ואינם דורסים, והי"ט עופות טמא אפי' יש לו סימני טהרה עכ"ד מרן ז"ל, גם בזה מוכח הכוונה כדברינו הנ"ל, דהג' הנ"ל רצה לומר היתר בהתולדות שאין להם ד' סימני טומאה, מכח ד' התוס' הנ"ל, וע"ז דחה מרן ז"ל, דהתוס' מיירי רק בנשר שיש להם ד"ס טומאה, מש"ה טהור הולד, שאין להם ד"ס טומאה, משא"כ בי"ט עופות, דחזינן דגזה"כ הוא, ולא תלי' בסימנים, וע"כ המין טמא, וע"כ גם היוצא ממנו טמא, ואף אם חסר מסימני טומאה, אם יש להם כל הסימנים שיש לו באב עכ"פ וכן"ל.

ובזה נדחה דעת הרה"ג השואל שבד' כהד"ג, דהרי מד' החס"ל והד"ח הנ"ל רא' דאף בבני התערובות יש איסור משום זוז"ג, היכא דיש חשש שמא מי"ט עופות טמאים הם, והיא להיפוך מן מה שהוכיח השואל מד"ח הנ"ל כנז'. ובזה הנני דושתה"ר כל הימים. יצחק יעקב ווייס.

זצוק"ל יו"ד סי' ס' וס"א

סימן ב'

(א) ראשונה הציא דברי הגה"ק צבי דברי

הגדולים ומוקדם שוקר הכר חמורת הגדולים
 אף הדווים ומוקדם חמורת שלבו רז לזן כל
 כמי קימה שורה שיש לזר חמורת שלבו רז
 לבנין מקורות דאק גענין כלל עוף מקורות רז
 שפאק רמא בן" פז איז כיון שיש להם שמי
 וזים מים מחללין קימ מקורות של ידן לה
 והביא אותם כשולבו קימ ארי שפאקנה אריכי
 וקויעקע שרי גיל שקי ומוקדא אקרי זה
 דפי" שמי ונעם ארי חללים עקר שחור זה
 שמי שחור דאק שרי לונר דאזנר ארי גרוע
 יורט וכל אפרים גדולים אצל מי ונחריא חזק

לחם שלמה עמוד מס 195 יו"ד ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

כהדיג הוא מירכא על גוף החיצה צנוף דחלי רק קימני עומאה וטהרה לתוכי שם צנדה כאשר יצואר לקנון אכן כי הדג דצליה כי וטהרים שיק ליעצ קושייתו ומצבורות לכתוב וניסק להלכה דאם חוכר וון הספיקות והנקיצה וון הכבדות הדולור עיי ומשם חוצה.

ד) ודורסיה עוד כהדיג ולעתיק כל לשון וחלשית אצל לעיד גס אס הוא צהיפוך שחאס וון הספיקות שחאס חלק הגי צתצתוצת וטהרים שיק הביל גיב ללע דומשק שם לאסרן ומשם דלש חוצה רק צולד אצל צצלים כיון דמוגופ קא רצו כיון להאס טרפה אז עומאה וניסק צתנוורה ליל דגס הצילה טרפה וניה דצצילת טרפה (לנענן האפסוח) וניסק שם דלצתה דצצילת הוי עפרא צעלמא אצל צטומה ויניו כיון דהצילה עומה היצרות הולר ונשם וולד עאלו עומא בנשם ההומי צפיא מוואלס הלי י"א והוצה צפריח כי פיו קצי י"ח והאי לשם ע"כ לשון הוההרים שיק, ולדעתי תמונה וולד דההומי נייירי שהאפרו י"ז לו לורח עוף עומא ע"כ שפיר ויולין לאקרו דלש עאלו לא צצציל ומקורו וניהם שגולד אצל צציל שם לו לורח עוף טמור עם קיוני קיהרה לשם כלל קשרא וזו לאקרו מוצע וסוד דומה שפיר לאפרו טמור הולר וצילת טרפה דומה ולשם וולד לומר דעביס כיוס שמו ידורס ויהי עומא וולד עאלו דכבר צילר צתחיק כי עיד הביל צפיות חוקי דיה דק כי דצנולד ונעורר וכן דחית לנענן הדיח חיצ כי י"ח כי צפספיות כן דצלים הולדים ומוציא שמי ויהן טמור העופות הולדים ומה טמורים כל זמן שאין צהם היצנעה קיוני עומאה ככשר עש"י חוקי דה היכל נישם צתוירו על קושי השואל ומעוף טמור רוצן על צילי עוף עומא לענין שג"ח הקו, ונושבים שם צנוף התצוצה לרחות דברי ההיג ונקראלח שרולה להחיות העופות ויהי קצריאל עש"י חוקי היכל ודחה הדחי לבדתי איבי לנתיחם עומא וייני עופות עומאין הן התם וייירי שכל הניין הוא כך ואציהם ואמוניהם שוין אצל הצלים וציני התצנרות כצר כי חוקי שם דליכא לנתיחם ליעי עשות דלחיהם כיון חכמים והנקיצות ואיב כביב צנולדים וון ההעצרות דלש לומר וייני עופות הן ויהם וצור וליב כאן לפי הקצרה שהקבים וטהרים שיק דחוצי מותר הוי כנולד ון טמור וגם נעוס קשה גציל ומעפלה שהציה נענש פירשח רק שחטה חלא לאקרו וולד עאלו כיון צצילת עומאה זה לשם כאן ואין לו ענין כלל לדברי ההומי היכל עביל דעיי כי, הנה ויה דפסעו צצור צצירי דהיג דעוף הולר ומעצמות זכר עומא ונקיצה טמורה אף שגדלה צתלוחו דומה לאציו עב"ל הוא טמור אס יש לו עבדים כי אי שם טרפה שאינו דומה לכשר ולומר וון מוצרי הטוקי כדה דאין צזה חשש ליעט עופות לעיד אס כי ומדרי וון החתים כשנע גיב כן כיון שיצור לקנון וכן משנע מדברי מנין הדיח צתוירו על קושי השואל שהציה רימו וילי הדיח ומה שהציה הדיח להקשות דליב איד פסעי ליה צחולין קריאל ומעוף טמור רוצן

לחם שלמה עמוד מס 197 יומי אדר תרנ"ה, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

רק בקיומי העוף דיהי' איש' לאוניור שם
צ"ק דקיל דצילה ליה בגופה יע"ש, וא"כ לדין
דק"ל כרז אש' שפיר פ"ק ונעוף טהור הניזן.
דאך למיד' ז"הא חסיד הצילה' קרי דנגופה' היא
כמונן ול"ק קושי' החסיד' אולם הרצ"ן צ"ק
ק"ק קובר להדיא דאך' צצילה דנגופה' הוא
ש"ק דין ז"הא ע"ש והלכתינו צנקה"ל עכ"פ טועין
דברי וז"ל הרב' דרבינו דעוף הטולד' ונתעורה
אך שדונו' לאציו הזכר העומד הוא כשר וז"ל
צ"ס צו ד' קיומי טוונאה כנשר, וצ"ד'ן אינו
צדור שגובר כן הד"ח ד"ס לפש' דצדור וכוונתו
להיפוך ג"כ וצ"ן.

ה' אולם הגאון צ"ת שלמה שם ציור דברי
התוכי' צד"ה הי"ל דנשיב' התוכי' דצ"י
שיהא צו ד' קיומי טוונאה כנשר וא"כ אין צו ד'
קיומי טוונאה טהור הי"ד שם דתרגומ' להנחמ'
דלח"פ פ"י דהזכר העומד ונקיזה' הוונתיה' הם
מין א' צ"ה שפיר כ"י התוכי' דה' הזכר ל"ה
מכ"ד עופות העומד'ן המופשט'ם צדורה דצ"התו
המופשט'ם כולן י"ש זכר ונקיזה' טוונא' ומונילא
ילפ"י ונכשר דל"ס אין צו ד' קיומי טוונאה הוא
טהור ע"כ א' חסד' לפש' כפיר"י דטעם וטהור
ע"ן וז"ל א"ד'ל' ה"י לו להיות גם הזכר טהור
וינלפת' דנשר כיון דל"ן צו ד' קיומי טוונאה
וגם אינו מהכ"ד עופות אצל עוף כנראה ונעם
כ"י מכ"ד עופות לא חיככת' ל"ן מנה' הוא טולד
אך אם יז"ל מעופות' שהזכר והנקיזה' שניהם
טהורים מיו' א"ס הטולד כנראה צלדו'ם כנדרת'
עוף טעם ומהכ"ד ה"י הוא עוף טעם ונאכר
וגלד עליו וא"כ כשהעוף הזכר הוא המפקדות'
מעופות' ש"ל א' חסד'ר'י' לו נכר לחות' טעמא'
ודקונו' לעוף טהור ויז"ל ונעם עוף שדונו'
טעם להזכר כיון שא"י חסד'ש'ן שהזכר הוא נכ"ד
עופות טעמא'ן איב' זה הטולד הוא צד"ה א'
מעופות' העומד'ם מונילא' עומד' הוא ונלד עליו
וזה כנדר' ע"ז ד"ה אינו מעופות' העומד'ם
דעופות' העומד'ם הן זכר ונקיזה' טעמא'ן ז"ל דה'
גם מין עוף טעם זה י"ש לו זכר ונקיזה' עומד'
ומה צד' טולד ונאש' טהורה וני"י ונלד עליו
הוא טעם כעוף עומד מכ"ד עופות דצ"י ל"ש
לונד דלפ"י ונכשר דצ"ן לו ד' קיומי טוונאה
טהור כיון דה"י טעם ונלד עליו טעם זה א'
מהכ"ד עופות וא"כ' הם מדרת' שגולד' עוף צלד'ת'
א' מכ"ד עופות טורד' א' כ"ן וכדונו' ונעופות'
שטהורים' שניהם האב' והאם' (כמו שזדענ' חמור'
או קוק ב"ן שור ופיר' קלוט' צ'ן פרה) ג"כ הטולד
טעמו א' הוא דעמו' שפירוש' דברי' התוכי' כ"ל
למדתי' צעמל' מדרתי' פ"י דברי' התוכי' צד"ס
שדלתי' דברי' הצ"ס וכ"י הצ"ס דלפ"י ונשיב'
החמ"ס ז"י שם דל"ס היו האפירות'י' האלו דונו'
לפ"ל לאח' הצד' א"ס ל"ה הזכר לפני' היו ונחתי'
ונעם כל היול' וז"ל ונחתי' טהור כפיר' שילדה'
א' חמור' ל"הא דל"ס היו דונו'ם ונלד' לצד'
לוח' הצד' כמו שלט' ומחזיק' לצד' לחות' הצד'
שעמל' טהור א' ונכ"ד עופות' העומד'ם כ"כ א'
הדונו' להנחמ' ג"כ טעם יע"ש ולפ"י ונ"ש
החמ"ס צלד'ת' תשובה' ותוכי' דהנעמין' דצד'י'
החמ"ס דה' יולד' דק"ל נהי דנצלמ' קי"ל פרה
שילדה' וז"ל חמור' א"ס ש"ס לו כל קיומי טוונאה
טהור וכל היול' וז"ל הטהור טהור, צעוף אינו

א' ונראה דהחמ"ס והד"ס ק"ל דמו ככתב
התוכי' דתרגומ' דלגמ' כיון דהנקיזה'
טהורה אינו מכ"ד עופות דצ"ו כולן צ"ן הזכר
וצ"ן הנקיזה' עומד' ומונילא' היא לונד דהתרגומ'
טעם דהרי ילפ"י ונכשר דכל עוף שא"י מהכ"ד
עופות ו"ס לו עכ"פ ק"י טהרה א' טהרה היא
הטולד ונאש' כהורה א"ס שגולד' כנראה צנורא'יו
לגנדי' כעוף טעם וני"י הוא טהור דל"ו עכ"פ
מהכ"ד עופות דהן כולן מולד'ן מל"ס טעם וא"ס
טעמא' ומונילא' טהור מונילפת' דנכ"ר אצל
הצ"ס קובר' כיון דהתוכי' נחמילת' דצ"הים כ'
דל"א כל היול' וז"ל ונחתי' טהור שפיר הא"ס לא
ילדה' האפירות' אלא צל"ס העיולה' והאפירות' נעצלה'
קאגציל' ונאכר' מונילא' ע"י קיומי טוונאה והיינו
דצעוף אין הילכין' אחר הצילה' לא להקל ולא
להחמיר' כיון דמעצלה' קאגציל' והעיקר' תלוי
צ"י טהרה וטוונאה ונשיב' התוכי' כעוף דצ"הים
ועוד כיון דל"ה מעופות' עומד'ם הכבוזים' ומשום
קיומי טוונאה אין לאכסר' וכו' לא חזר' צ"ה
מדצ"הים הראשונים' אלא דל"א הונח' צצ"הים
פירש"י משום דכל מהכ"ד עופות טעמא'ם
דכתיב' צקדתי' א"ס ש"ס צו ג' קיומי טוונאה
ומה' עד שיהא צו דקוק' ד' קיומי טוונאה כנשר
ז"ל אינו מעופות' העומד'ם משום שנה' ככל'
מין זכר ונקיזה' טעמא'ם אצל לטול' א"ס טולד'
אפירות' מנילה' טהורה כיון עוף טעם הוא טעם
כנ"ש צ"ס דצ"הים ויהנה י"י יבול' להכניס' נאשו'
צ"ן האריות' האלה' להכניס' צ"הים צבונת'
התוכי' צפר"י יתוש' כמיו' אונת' א' ה"י רשום'
כמנה' היידי' לונד' לצ"ד ומסתברין' דצ"י הצ"ס
(ומה"ס לא ר"ה הצ"ס להתיב' שם צידו'ן דידה'
יע"ש) והצ"ס טלמה' ראה' דברי' החמ"ס
והד"ח ועכ"ז חולק' עליהם ונתתה' ע"ד החמ"ס
וחג' את מחזיק' כגדלו' א"כ ומקטצר' להלכת'ם
כוותיה' ואחר' אחרון' צ"ל ונפטר' ש"י גלון
מוצחק' צהוראל' לאמיתה' של תורה וגם צתשובה'
ז' הפל"א לנשות' ואונת' אפ"י לא י"ה אלא
ספיקא

לחם שלמה עמוד מס 198 י"י ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לחם שלמה עמוד מס 199 יו"ד ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אקור וז'ר לגר ג'ב אקור ונה'ת וקרא ויירי
צקריה ונעיקרל אי'ט וכן צבך דנקרמ הא אי'ר
לאבילת אדם ג'ב אקור י'עם, ונזאר מדצרו
דק'ל דומה דנקרמ קודם צנזיל אי'ר נקרה רק
ונאבילת אדם ולא ונאבילת כלב דנקרמ ונאבילת
כלב אפי' לריון קרי ע'ש וז'ר ונאבילת דצדיו
צוהצב'ח צבית שני קוף שער ג' וז'ל אפרוח
שולר וצ'לה טרפה ונוחר לבי שחלפוח א'נו
נגבל ונולר וון הצ'לה עד שחקרמ הצ'לה ונצאש
וכשחקרמ עמר צענלנא הוא וז'ר הוא ונוחרת
כצ'לה שא'ר נגר ונולנא שחלפוח א'נו צביתר
הוא נגבל ונולר עב'ל וכן ונאבילת ג'ב צדציו
יונקן חולין הנקרא עבודת הבר'ש ש'י דק'ל ביח
וז'ל וצ'עידנא דקא גביל עפ'ר צענלנא הוא דילפ'י
ונצ'לה ונקרחת דשרי'ר דכ'צ'ת א'ל תחבול כל צ'לה
וכ'ו צ'לה הרוא' לגר קרו' צ'לה שא'ר לגר אי'ס
קרו' צ'לה עב'ל הרי ונפורש דצדציהם דרק אי'ר
לגר הוא אצל אי'נו נקרה ונאבילת כלב וז'ן
לתמ'ר ונשא עפ'ר צענלנא הוא ד'ן ונפורש
צפ'קח'ס נ'יו ע'צ דומ' שנקרמ ונאבילת אדם
אף שרלו כלבב מקרי' שפ'ר צענלנא ע'יי'ש ע'יי'
צמ'י חת'ק'ס לנ'י. דק ק'ו/ וז'ר עדיין קס'ה חול'ח
שרי הא עונד להיות ולר וז'ר ז'ה דומה לפ'ת
שע'פ'ס'ה אף דא'ר לגר וי'נו חיי' עז'יה מנא'ס
דלח'ה לחונ' צ'ה ע'יקות ונוחר' לנ'ך, וז'ר י'י
לא מ'ננא כן אלא דל'ב גביל מקר'ה אף ונאבילת
כלב וז'ו עמר וי'נו עדיין י' ע'י'ן לפ'ס'ר
הדאצ'ר צפ'א ונח'ו'ש ש'י עפ'מי' צ'ח'ח ס'י
הנ'צ' צ'של ס'ק י'ג דראצ'ר קנ'ר דשא'ר אף
א'ס נקרה ונאבילת כלב צ'ון דרוא' לחונ' צ'
ע'יקות ע'י'ב חיי'ב ג'ס ע'ל אבילת י'ע'ש והספ'ח
ש'ס ב'י דהעיקר להלכ'ה היא הנראצ'ר אי'ב וז'ה
צבך דנקרמ ונאבילת כלב וי'נו ב'יון דמונ'ר
להיות ונונו אפרוח י'ח'י אקור'ה צ'אבילת ואפ'ר
דק'ק הס'ס דכמות שח'ה היא לח'יה לחונ'ת
ע'יקות אצל כלן ב'יון דחול'ר הוא פ'ס'ס חרשות
לג'ורי לא נחש'צ ז'ה נטונד לנ'ך י'ח'י נחש'צ
אובל כשהוא ונקרמ, א'ח'יב ונאבילת ש'כ'ר העיר
צ'הערה בע'יון ז'ה צ'ש'ית ונח'ר'ס ש'ק י'ז'ר ס'י
א'ז ע'יי'ש ונאונ'ס ד'יה ורצ'א י'ל דכך ק'ל ב'יון
דעונד להיות אפרוח ונונו לא צ'טל ונאונ' תורת
אובל, חול'ס צ'לל'ח ר'ש ונ'ק, צ'לה צ'ונת'ני חול'ק
ע'ל עפ'מי' וק'ל דג'ס לראצ'ר אי'ר, לוק'ה ע'ל
אבילת צנקרמ ונאבילת כלב י'ע'ש וי'ל ע'יד
לפ'י'נו שפ'ק'ק הפ'מי' צ'י'ר' ס'י ק'ג צ'שפ'ר סק'ד
דל'ך דא'ר לגר ונה'ת ש'ר אצל ונדרצ'ן אקור
וכ'כ ה'י'ב והנ'ל'נו צ'ש'י' מ'ה'ל ונאבילת ד'ן ח'י
י'ע'ש, ואי'ב י'ל דר'יה ורצ'א ק'ל דל'יה אי'ר לכלב
רק, אי'ר לגר ואי'ב ע'י'ס ונדרצ'ן אקור ואי'ב
ק'ל דנ'י'נו האפרוח וי'תר אפי' ונדרצ'ן דל'ה
גזרו ונדרצ'ן ע'ל הא'ר לגר רק ע'ל גוף הדצ'ר
אצל לא ע'ל האפרוח והנ'ן אי'ב לנ'י'ש ס'ח'י' צ'ק'
ס'י ק'ק י'ד צ'דענת הל'ח'י' דלוק'ר האפרוח ונאונ'ס
חקל'ה, אי'ב י'ל דר'יה ורצ'א ונאונ'ס אקור ונדרצ'ן
נוש'ס חקל'ה וע'י'ן, הנה ע'י'לתי ונע'ט ח'זן לענ'ין
עכ'י'ס ונצ'רי הדי'נו א'ין רוא'י דק'יל דש'י' צ'ע'ף
כל היל'ל ון העושר ע'יקור כונ'ש'ל ונצ'רי הס'וק'
חול'ין ג'י'ב א'ינו מוכר'ה כונ'ש'ל ע'י'ב נח'יש'ש'ל
ד'ש ל'יש'צ דצ'רי חצ'ית ונא'ר דנה'י דע'ל הצ'לה
כ'י הד'נוצ'ס דל'ין לוק'ן הי'ינו כ'ני'ש' ע'ס ונוש'ס
נאנלנ'ר

לחם שלמה עמוד מס 200 יו"ד ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

י'ע'ש וצ'קפ'רי לח'ש א'ח'ת ס'י ק'לה וק'י'ל דצ'לה
נצ'לה אקור ונדרצ'ן גזירה א'נו צ'לה טרפה
וכן צ'לה ש'ל טרפה כ'נטרפה הא'ס וי'תר ה'ט'לה
הצ'לה ש'כ'ר ה'י' נאונ'ר ה'י' הוא כצ'לה נצ'לה
ואינו אקור רק ונדרצ'ן ונאונ'ס גזרה ב'יון צ'פ'מי'ג
י'תר ס'י, ס'יו צ'שפ'ר ס'ק ח'י, וכ'נו כן י'ל דק'יל
לר'יה אצל אפרוח ש'ל צ'לה טרפה כ'ני' דנה'ית
שרי ורצ'א עכ'י'ס ונדרצ'ן אקור האפרוח ונאונ'ס
גזירה א'נו אפרוח ונצ'לה טרפה שהוא אקור
אצל א'ז'י ה'צ'ר ר'י'ה ונצ'רי'ה'ל דאף ונדרצ'ן
שרי ולא גזרי'ן אפרוח כ'ני'ס'ה א'נו ט'נאלה דטרפ'ה
אי'נו וי'ן ט'נאל, אונ'ס'ס אפרוח ט'רור ש'ולר
צ'וקר'ה ונצ'לה ע'יקור צ'ח' י'ל שפ'ר נ'ה דנה'ית
ס'ה'ל'ל'כ'י גביל כ'ר ונוקרמ ב'יון דנ'י'נו וי'ן
ט'נאל הוא גזרי'ן שפ'ר א'נו ע'וף ע'נאל ונצ'לה
ט'נאלה ח'ו'י'ס הנ'נצ'י'ס ש'יון וי'נו ט'נאל י'ל דל'כ'ה'י
לא גזרי'ן ונדרצ'ן לאסוק'י אפרוח ט'רור ונצ'לה
ט'נאל שפ'ר אקור ונדרצ'ן ונאונ'ס גזירה וי'נוצ'ב
קושי' ה'ר' צ'ד וס'ק, וז'ה וי'נוצ'ב ג'ס קושי'תי ה'מ'ל
א'כ'ן י'ס לפ'ק'פ'ר דאפרוח ט'רור ונצ'לה ט'נאלה
מ'ילת'ה דל'ה ש'כ'ת, ה'ח'ה ולא גזרו רצ'ק, (ואונ'ס'ס
ונה שחק'ש'תי דינו'ל דצ'ר קרא לה'ת'ר י'ן
ט'רור ש'ולר ונצ'לה ט'נאלה י'ל דל'דרצ'ה דל'פי
ס'י, חוק'י' צ'חול'ין אונ'רי'ן כל היל'ל ונאונ'ס ט'נאל
ה'כ'י'ת'ה א'ל צ'ה ח'כ'י'ת'ה נל'ה'ת'ר ז'ה)
ח'י אור'ה צ'ל'ה'י' י'ל צ'ענלנא דרצ'א ור'יה צ'ק'ד
דל'ת ל'ה' דש'י' ונאונ'ס דל'כ'י גביל
מקר'ה דהנה ה'ר'ין צ'פ'קח'ס ש'ק'ק אי'ב נה'ע'ור
ה'י'ב ח'ל'ר'י' פ'ת ש'ע'פ'ס'ה ונכפ'ל ונאובל אדם
ונאונ'ס ט'נואלת ונאוב'ל ונכ'רפ'ה ע'ס ה'ט'נאלה
צ'פ'ק'ה וז'ה ב'יון ש'נכפ'ל ונאוב'ל אדם אי'ר לגר
וז'ינו קרו' נצ'לה וז'י'ב ונאונ'ס דחונ'ן צ'פ'ק'ה אפי'
נכפ'ס אקור ל'רו ח'ה ה'וא ה'ר'י'נו ט'נאל ונאונ'ס
שהוא ח'ל'ו' לשחק'ה ונאונ'ס צ'ה ע'יקות אפרוח
י'ע'ש וכן כ'י עיקר דחיי'ב ע'ל אבילת ש'ולר כרת
ונולק'ת וז'ל'ה ל'ר'י' אבילת'ה ה'ט' ע'י'ב דר'וי'
נכפ'ס אקור ל'רו ח'ה ה'וא ה'ר'י'נו ט'נאל ונאונ'ס
לחונ'ת צ'ה ע'יקות אפרוח וע'י'ן צ'ש'ית צ'ית
שערי'ס לא'ח'י' ס'י ר'יו ש'ר'לה לח'ד'ס דצ'אונ'ת חול'ב
ש'ולר צ'ע'י'ל ל'י'ב'א ונלק'ת וז'כ'ת דה'וי ש'לכ'ד'ל'
וזה'נה ונפורש צ'אונ'ת צ'פ'קח'ס וי'ח' ע'י'ב דהאוב'ל
קדוק א'ו ש'ולר חיי'ב כרת וז'ר'ך הג'לון הנחצ'ר
לדחוק ש'אוב'ל ע'ס ע'י'רוב דצ'רי'ס אחר'י'ס ותיק'נו
ש'י'ה'ל ר'ח'ו' לאבילת כ'ני'ש' ש'ס צ'ק'י' קע'י'ה
דהנוכל'ת'ה ה'בי וי'י'רי והוא דוק'ק גדול וע'י'ן
דצ'רי'נו י'רוח'ס כ'ת'י' ד'י' ח'יה ש'כ'י' והאוב'ל קדוק
חיי'ב כרת ואי'ר לוונ'ר דר'יו וי'י'רי ג'י'ב צ'ונוצ'לו
ותיק'נו דש'וק'ק ל'ר'י'ך לפ'ק'ס דצ'רי'ו וכן חמ'ר צ'ק'י'
ח'ק'ס' א'יו'ו ל'י'ת'א ונכ'ל'ל'ר דחיי'ב ונאונ'ס דר'וי'
ועונד לחונ'ת צ'ו ע'יקות אפרוח אי'ב כ'נו כן י'ל
צ'אפ'רוח ונצ'לה טרפה ונה צבך דצ'לה ונאונ'ס
ואי'ר לאבילת אדם הא עונד להעש'ק' ונונו
אפרוח ע'י'ב ה'וא אקור ונצ'לה דא'ר לאבילת',
ול'י'תי לכ'ה'י' לוונ'ר דק'ק ש'ולר אונ'רי'ן כן
נוש'ס דנע'י'ס ר'ח'ו' לאבילת כלב אצל כלן הצ'לה
ע'ר'ס דצ'יל נקרה לג'ורי אפי' ונאבילת כלב וז'ה'י
עפ'ר'ה צענלנא ע'י'ב אף דנח'ת'ה'ה א'ח'י'ב ונאונ'ס
אפרוח כ'ר נח'נצ'ל כ'נע'ר ונאונ'ס, חול'ס ר'ח'ו'י'
צ'שפ'ר י'ד י'ת'ק ח'ח ס'י כ'י, ש'כ'י' דה'ה דאונ'ר'
ל'ב גביל ונקרמ הוא רק ל'ר'יון דק'י'ל דא'ר
לגר אי'נו קרו' נצ'לה אצל ל'ר'יון דק'יל ונאונ'ס

לחם שלמה עמוד מס 201 יו"ד ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

[illegible]

מראה דבקי' אי של עתה המרתו המורה ונכשר
הנחל דבקי' אי המור אם נכיר שאינו מושפעת ממנו,
ואונסם לאומי דקיי'ל כותיה דקיל דלפני' לית כיון
דלא שביה כלל איב שפיר י"ל גי' דליל' לצדוק דלהא
לדבר שאל שפיר דלי' עכשו קובל
ישנו היה דעק הנחל לפניה לריבין לצדוק וצדוק
דלי' צו עכש' קי'ן אי חק שנוכר כל הכיר
עושות מין חיי' עולה צדי קי'ני טוהא וחי'ב
ליק קוב' הצי' דרמנים שפיר כי דליל' לצדוק
דחנ' קיי'ל כלינוני' דלפני' לית, חבל לריב
דקיל דחיי'י' לפני' צני' צידור גונור חק דצקי
בהנשי' לרי' שיהא צו עכש' קי' אחר עכש'
ככל וחי'ב (ובכחי' י"ל דפשיטות ליי'צ קו'י'
הצי' דקאנו' רי' ה"י צקי צהן וצמנותיהן קאי'
חיי'ט עושות ולא נאשר עי'ב הלי'ד קי' אי דחלי'כ
חיי'ט שאל נאך הו' וצדוקני' כוונת: שיהא
צקי בכל הכיר עושות אז שפיר אי' צדוקה חכן
י'ל לפשקא דלכתי קצ' דהי'ל לרי'ב לאשנשי'
צני' שאל צקי בכל עושות עונו'ם עק הנחל
לפניה עמוד וחי'ב שום צדוקה ונח' קצ' דוקא
צצקי צני' ולא נכשר וחי'ב הו'יל ה"י צקי צבול'
עק הנחל לפניה עמוד ה"י צקי רק צני' עק
הנחל קי' אי (שור). וינושא צה מנה שפיקא
צקי חש' צצרה' ונח'גון רחי'צ לפי פי' הרמני'
די'ט עי'טות אין להן רק קי' אי ויהא דקאנו'
חיינו' צה צני' אי עמוד ויהא דלא דרי' חיינו'
דחורו קי'נו' הו' דחורו דוקא חיי' וני' ל' וני'צ
והולד' לומר לא שמי' ל' הו'יל דרי' חיי'י' שם
צצקי קי' אי ונאשר קי'ני' עתה דהיינו קי' ה'ק
כל' חנ' צקי צהן וצמנותיהן כלונ' כל י"ט
עושות לרי' שפיר חבל חיינו' חיי'י' צקי' חיי'ט
דוקא דלי'כ חש' חלל לפני' ח' ליי'ט צני'צ
וחי'ב הי'ק לונ' לא שמי' ל' דצקי רי'ב דחא
י"ל דגם רי'ב וני'ה דלפני' לית ונח'ט חיי'ט
דלם כינו' דגם רי'ב קוצר דלפני' לית אי'ב חיי'ט
חק דכתי' הדלה מין ל' צידור גונור חיי'ב
דקיל חנ'י' קאנו' רי'ב ה"י צקי צהן וצמנותיהן
לרי' קי' אי ח' חלל אי' צדוקה בכל חיי'ט וני'חיי'ט
לדבר דלא שבי' ונח'לי' קי' אי שמו' דלרי'ך
צידור גונור חק ונח'טח' דלא שבי' ונינו'יל גס
לפני' חיי'ט' ופיר' שפיר ונח'גון.

(א) אמנם חק אי כינו' דלא כש' הי'צי'ט
ונוני'ל גס בחן קי'ם ורוב' גי' י"ל

דלי'נו בחן קי'ם כמי'ט מנהי'ט שיק צקי' לית
דלי'ט לנינו'ל צה' רוב בחן דחא דחולין צה'ר
רוב' חיי'ט צד'צ שמו' סק' לכל העולם וחי'ב
לצד' הדבר חבל חיי'ט י' אי צקי'ק העולם
שנוכר צד'צ ז' ופאשר שנוכר חורו' לצד'ר
חוקר וחי'ט חיי'ט י' אי צקי'ק העולם חוכ'ר
רמנו'לי'ס חלו סק' דוק'ין י'י'ט וכי'צ כי' נו'יו'
צמתי' קול דחיי'ט קי' ליה צמ'ט השפיעה
חיי'ט כלל ל'ו פיר'א דחיי'ט חיי'ט' להצד'ר להי'פ'ר
לא קומי' ע'ל רוב וחק'ה ומו'יו ז'ל חיד'ט כן
לעני'ן סק' מוחל'ה צד'חיי'ט י'י'ט' וישבתי' צה'
מנה שפיקא צקי' מנחה רחוק' צחי' יצמנות' קי'ט
פי' נו'י'ט הצי'ט צחיי'ט קי'ט דצמנות' צחיי'ט
דצצקי' חנ'י'ט' צקפיקא שפיר'צ קול'ל חנ'י'ט' סק'ק

הרמני'ט פ'י'ט ומתרונו'ט ה'י' י"ז קטנה שנתקדשה
שלא לדעת חיי'ט חיי'ט וכל'ת צמנות'ט מנח'
ימחה חיי'ט וחי'ט' זרה לחש'ט וחנ'י'ט' ח' סיל'
מרונו'ט צחיי'ט דצצקי' וקדרי'צ קול'ל וחי'ט' ונח'ט
רחי'ט להנח'ט פ'י'ט שם ה'י'ט' דח'ק צחיי'ט דמרונו'
דצצקי' לצני'ן סק'ק עשאו' כס'ל חור'ה ולהכיל לקי'ט
דלי'ט צה' שפיר'צ קול'ל' כי'ן דיכול' להצד'ר
להי'פ'ר, וחי'ט חיי'ט לצני'ן קי'ם חק'ק דשמו'ט
חוכ'ר חיי'ט עק' סחור חיי'ט סק'ק לחש'ט'ר קי'ט'
דחא אפשר יוכל' להצד'ר להי'פ'ר שחיל'ט י'ט
צמול'ט שיד'צין שחול' דוק'ק, וחי'ט גס שצנ'ר
כצמ'ט'ט שלעדי' דצדי' הי'ט'ט ונקצצקי'ן צבו'נות
חס'ק'ט' וחי'ט בחן קי'ם כלל' וצפיר'ט דקד'ר מני'ט'
לי'ה דלצד'ר'ט הי'ט'ט חיי'ט יו'תר מני'ט' צמורה ח'ה
אשר לא תחבל'ט ונח'ט דוק'ק ע'ל כל העושות
העונו'לי'ט כנו'ש'ל ונדוק'ק דחיי'ט ונח'ט הי'ט'ט ונח'ט
דחיי'ט קי'ם צ'י' גו'י'ט עי'ן שיי' צד'ני' סק'ק שפיקא
צלות' צ' ונמחה צמ'ט' לדי'ל' חור'ן העי'ט'ה
פח'יעדי'לע'ט כי'ן שאל'ן לט' עי'לי'ט מנקרות צו'ד'לי'
הס' קארי'ן וחי'ט' ח'ס' טילדו' ומתרגול'ט שלטו' ח'ס'
י'ט ל'ח'ט צ'י' חלצ'נות מנח'ורי' הרג'ל לא מיי'ט'ט
ח'ס' י'ט ל'ח'ט גס שני'ו קול' ורחש' צין ערש' כי'ן
דח'ט מוש'ט'ן שחול' אי' מיי'ט עושות העונו'לי'ט גס'
ח'ס' טילדו' ונח'ט'ט שח'ט'ה חלצ'נות מנח'ורי' טמ'ה
ח'ס' כד'ע'ט הצי'ט שלטו'ט חלונ'ס' גס' ח'ס' ח'ין לה'ס'
שני'ו קול' וחי'ט רחשו' קונ'ק' לצד'ר'ט ק'ט שיש' לה'ס'
חור'ט שני'ו שצמח'ורי' רגלי'ט'ט י'ט ל'ח'ט צ'י' חלצ'נות
לצד'יה' גי'ב לרי'בין חנ'י'ט' לחי'ט שמו' חור'ט מין
פח'יעדי'לע'ט שיש' ל'ח'ט צ'י' חלצ'נות מנח'ורי' הרג'ל
י'ט צה'ס ח'י'ט'ט וני'ט'ט שכל'בון'ט י'ט ל'ח'ט צ'י' חלצ'נות
חמ'ורי' הרג'ל ח'ק' י'ט מנח' סקול'ט ונשוכ'ט י'ט שאל'ן
ל'ח'ט קול' רק כח'רג'נו'לי'ט שלטו'ט וחי'ט'ט גס' ח'י'ט'
שכול'י'ט מנח'רג'נו'לי'ט שלטו'ט שאל'ן ל'ח'ט ק'ט חור'ט
שני'ו שיש' לה'ט צ'י' חלצ'נות חמ'ורי' הרג'ל גי'ב עק'
עונו' חור'ט אי' מיי'ט עושות העונו'לי'ט וחק' שכול'ר
נח'ט'ט עת'ה'ט טמ'ה חור'ט וכל' שאל'ן לט' מנקרות
עלי'ה לרי'בין ח'ט' לחוש' כפ'ק'ק רחי'ט'ט וק'ט'י' ח'צ'ר
כ'ה שפיר הוי' שני'ו וני'ט'ט צמתי' כ'ה שפ'ט'י'ט
ח'י'ט צלצ'נ'ט שדור'ט צו כנו'ש'ל צמתי' ג'י' עי'ב ז'ה
וקרי' צו'ד'לי' שני'ו שפיר'צ ח'ט' לחוש' כי'ן שיד'ע'ט
ש'ט עק' טמ'ה ח'ק'ט י'ט לו' צ'י' חלצ'נות חמ'ורי' הרג'ל
וחי'ט' ח'ס' חנ'י'ט' חנ'י'ט'ט צקפיקא העונו'לי'ט ונח'ט'ט'ט
י'ט'כיו' שיש' עושות שיש' לה'ט צ'י' חלצ'נות חמ'ורי'
הרג'ל חור'ט'ט י'ט לה'ט שני'ו קול' מנח'ט'ט ח'ז'ה
שני'ו ח'ח'ר לא מוכ'ל'ט לפ'ט'ט ונד'צרי'טס להק'ל צח'ט'
אין לה'ט שני'ו ח'ח'ר רק חור'ט'ט שני'ו סל' צ'י'ט'
חלצ'נות מנח'ורי' רגלי'ט'ט דלי'ן לית'ן חור'ט'
לד'צרי'ט'ט כי' כל דצד'יה'ט'ט ח'ס' רק צד'ד'ני'ט'ט וחי'ט'
דצד'יה'ט'ט לט' לצני'ן חס'ג'ט'ט לח'ס'ורי' ח'ח'ר רק לפ'ק'ק
כמי'ט מין חס'ת'ט'ט צויד' קי' חיי'ט'ט וחמ'ורי'ט העי'ט'ה'ט'
שי'ק צויד'ר קי'ט'ט ל'י' סכל' דצד'יה'ט'ט ח'ח'ר רק
ח'וונד'טל י'י'ט'ט וחי'ט'ט ח'ח'ר ח'ט'י'ט ח'ט' לחוש' שחול'ט
מין עק' טמ'ה מנח'י'ד עושות סכל'בון'ט י'ט צ'י'
חלצ'נות צמח'ורי' הרג'ל וי'ט'ט לח'י'ט'ט מנח'ט'ט ח'י'ט'
שני'ו וי'ט'ט שאל'ן ל'ח'ט ח'ח'ר ח'ט'י'ט ח'ט' חלל' ח'י'ט'
חלצ'נות וכ'עין דח'מ'ורי' מנח'ט עושות י'ט צמח'ר
וכול'ן מין ח'י'ט ח'ק'ט שנונ'ול'ר צחי'ט'ט ח'י'ט'ט דלי'ן צח'ל'ר
עושות קמ'לי'ט וני'ט'ט עמ'נו'לי'ט ק'ט צמ'ות'ט ש'י'ט'ט
למ'י'ט'ט ח'י'ט'ט'ט וי'י'ט'ט צמתי'ט ח'צ'י'ט ח'ר סק' קי'
עיה'ט ש'י'ט'ט ונע'בין מיי'ט'ט כ'י'ט'ט דלפ'י' חור'ט'ט עושות
דל'ל

לחם שלמה עמוד מס 202 יו"ד ארנריך, שלמה זלמן בן יעקב הודוס עיי' תכנת אוצר החכמה

דלל כחיצ זהו למינהו יש להם מים דומים להם
 עין חן המרין ששענתהם נדש סוף דיה חן
 כל כחיצ שהם להשיך עבלי אולם יעני דרשי
 דקס ק"ג ע"ה חתמה דכחצי פרס ועמית שמהל
 מוסיף וכן חסן נשם קשי וקשה לנהל לא
 כחציו^ל שמהל פרס ועמית הן ולרלי חלה חרין
 עבדים חזון דחייק שמהל מין פרס ועמית הן
 אלמה חן צמחות עמלים דלל כי צהן למינהו
 גיב ש מים אשר חן נלחין לגומי כמותם.
 וכן מדרשי רשי עמית פי שמי כוס וינסוף
 הם חלוקים חלוקים צלילה וס להם לקחות
 כולם ועוד אחר דומה לו שקורין ייזי יעיש
 שמשנה דה גיב עוף שמהל ודק דומה לו הרי
 חן דלל כי צהו למינו כי זו מין אחר ויעין
 צמחת ומרים שיק יוד ק"י יעיש שכי חתמנה
 דלמנה דעמל ולכחי הרי רק כיד עופות עמלים
 וגלי וירעו לפני מי שחור וחי העולם שחין
 יסוך ואלו דלחית צמחין שם ועיב דתרגומה
 דלמנה ככלל חי ועופות עמלים הנפרטים שחן
 כעין קוג להרעה מרים ולפי הנדחה עד מין
 דוביפת שמתרגם תרגול הצר וכו' יעיש והנה
 דבויפת לא כחיצ למינהו ועיב כי דיש צו כמה
 מים ועוד דלרי דוביפת חורו כמות בשחחיל
 שם ורשי פי שמי וחד דן הנהיה שיק על
 חוקן התרגומים שלא הי' הודם כמות ועוד
 דתרגול הצר חס שחור כמיס צישם יעיש וחד
 חס צקרינלד הענבר שלא חסר שחור שחור
 וממרים שיק חיים ועל העולות שצרגליהם יעיש
 חיו צקור דומים יס צו וליכ היה יס לבו
 לחוס שיש עוף שמהל אשר יס לו צי חלצנות
 אחורי הרגל וס מן שיש להן עוד סיני אחרי
 וס שחין להם וכו' דכחי הוא לריכין חס
 לחוס חן צדור ותרגומה כשרה שלט עוף שיש
 לו צי חלצנות אחורי הרגל שחור עוף שמהל
 מים עופות ככלעיד.
 (ב) ורשי חסידים ותרגומה שלטו הכשרים
 חס יס חסידים צי חלצנות אחורי
 הרגל חסידים חס חס צמחים ומכרים
 הפאחורילעם הספקות וכן חן להם חוקן צי
 חלצנות חס חס חוקן הפאחורילעם שיש להם
 צי חלצנות הרגל וגם סיני קול ודלסם צין פרסם
 צמחים ומדומים יחד חס חסידים כשרים ונלד
 הקימה סהרה שלהם וכן צהם שם סיני וכן
 הצלים כשרים ועל חצי דקיל דמותר והנה
 הדיג הצי צם שמהל חסידים מהדיג קי' כיד
 שחצותו לעין צעל דיש שחורין להחיר עופות
 חלצנות וחי מעמלים שם צקציל שחור חוקן
 שחוריים לעמות סחורים וכן הסהור מתעצר
 ען העולות ודכירי חלה חוקן צמחים דיה והדיח
 דמה דה ככלל לא חלחור רק צמחות חיות
 חל צמחות חרבה מוכח מוחס' דה ועשי
 דתעצבין זניי סהרה שמשלה וכו' ונר
 דהם שחין חתמים צם חסיל גיב כחענר
 צמחין זה דצמחות מתעצבין זניי עשי חס
 דה חסיל חל חרי מוצר להדיח צמחים פי
 מולדות פי קיח חסיל כחל על עוף חס
 הוא סחור וטה להמציג על הגג וצא עוף שמהל
 הקסר עורצא נלחם חיוורו לו ומה דן דיש
 לאסר דכל חסן עם העמל שמהל ומעורר צמח
 קי מיה דקן ככלל דקן ודמנה מיה חס

לחם שלמה עמוד מס 203 יו"ד ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הורדס ע"י תבנת אוצר החכמה

הוא מין אי ודאי מתעצבין זה נחם עיב כשמודבר ריציל נמאק ודקא שכל את דיוו ולא קאמז בקא מנק דל"ס ה"י גם עוף ככלל ונחמה עוף אינו ככלל זה כפיל עיב קאמז בשלון בקא ודקא הכל בשלון נקיצה ואין ככלל רק צהמה שנקרא הכל בשלון נקיצה והכח נוח (ל"ס) בידים שגם צעוק אין טהור ומתעצב ומענה דל"ס למה שינא ריציל ופנה מנחל מטהור ונתן בזה נכסול לטעות שגם עוף ככלל בשלון זה הוא מירושלם נקיצה מנחל מזכר טהור ויכול לכלול בזה עוף ולא ה"י שניה מנחל מטהור צורלי ל"ס ככלל בזה עוף אינו צלמה גם בשוף אינו מתעצב טהור ומענה עכ"ל והנה מלמד דהר"ס נקט מנחל ומטהור ובי' הגלון הריש שפוא שגגת המעצבין שלא דק בלש"י ובקט דיוניא דדקא ובקא חבל אחר נקטת המנחלים ונקודות חסרות לגיד ליתא לדבריו ז"ל דהרי גם צעוק כתיב צפ' רחם כל לעזי טהרה תחבלו הרי דכתיב צעוק טהרה לשון נקיצה וכן צפ' ומורה שמי לפורים חיות טהורות חת המפור האמת הרי דגם עוף כתיב צו לשון נקיצה ואין לוניו דק לעזי הוא לשון נקיצה ומכ"ש גם צחלים ש"ס גם לפור ונחל צית חבל עוף הוא לשון זכר ונינו חס' יקוש ריציל בשלון מנחל ומטהרה גיב דגם שק"י גם על פירות וכל על צהמה בלבר דהרי לשון נקיצה גם צעופות שייך דהא לעזי הוא לשון נקיצה וכן דק הוא צלמ"ר כן הוא גיב בלאר עופות ושפי' יכול לכלול בשלון נקיצה צהמות וציפות בין דגם עופות נקדחים בשלון נקיצה בשלון לפור כוונתו.

י' ווערד אל חומר דלם חמת בדברי הגלון דצעופות טהורים כל זמני עופות גסא ודקא אוזין ותרמנולים ולידס ז"ס ומה איב י"ס לחיובי מלשון ריציל להיפוך דעופות מנחלים וטהורים מתעצבין זה נחם דמונ קיפ' ואל בקא וכן הדקא ולא דקא וכן המאק אל ויירי צעופות רק צהמה כוונ כן רישא טהורה ומנחלה לא ויירי צעופות כי חס צהמה בלבר ונחל מוכח מדברי ריציל דלא חומר רק צהמה ולא צעופות וציפות טהורין ומנחלין מתעצבין זה נחם והנה שונעתי ונחלס אי שמונעתי בך צניור שלפנעניס עולה צד חוח על תרמנולות ומחזיון אך נחם עדיין אינו ר"י שונעתי צעופות וצי' דבגוי לא חומר ריציל רק אין מתעצבין חבל יוכל להיות שמוחזיון וצי' כונס צחשו' ונהר"י בקי' ל"ס אונס דברי הגלון חבני כור: חמנים מלד עלנמס מנחל דעופות טהורים לחיות ותרמנולים ומתעצבין וצי' וילדין כוונ שגיחל ר"י מהחוק' וז"ל אדרבה נוכח דגם עופות טהורים ומנחלים יולדין וצי' כפיל וצי' בתוספתא פ"ח דבבבית דרש גיב הלשון מנחל מטהרה ודכ"י חל"ס' ויולתי' צבית' ונהר"י שם דנוניא תוספתא ח"ב דקדקס צהמה מנחל אין יולדת ען טהורה ולא טהרה יולדת ען המנחל ובצ"ס דין ריציל אונסה ומנחל בלאי דהרי תוספתא מפורשת ובי' ונהר"י ז"ל צביל ופ"ל כפ"י דתוספתא נקט צהמה חס"א דשולב עוף כבן ומקיש ריציל צנמור בשלון לעולם אין מתעצבין ובי' כולל גם עוף אין מוליד מלינו מינו עי"ס' ולפני' מדברי ריציל גיפאל מוכח דעופות מנחלים ומטהורים

עולידין

קמית' הש"ס אינו דלף עופות אין טהור ומתעצב מנחל עבדי ומנחלי' הא י"ל דאפסות ה"י לו' כי קינני' טהרה בתרמנולות כשרה ומנחל ה"י לו' לזרע תרמנולות כשרה דיון ומנחלי' לחוש שפוא דורס וצפרו לז"ס אולי' דהכשיר תרמנולות דגדל, ואפי' צלמה מלד' מנחל טעם גיב כשר מלד ק"י טהרה ולא דעמי' כוונתו דמך צוה.

י' וראיתו צבית חבני כור שם ששפלה לחלבה דגם עופות אין מתעצבין מנחל ומטהור

ומטהור ומנחל ובי' דגם החתים ז"ל עיקר דעמי' כן הוא רק שבי' בשלון אולי' י"ס לשפסק דלינמל לא חומר ריציל חלל צהמה ונציח' רח"ה דמתעצבין מלשון ריציל עמלו לחומר לעולם אין מתעצבין לא מנחל ען מטהור ולא טהרה ען המנחל ולא בקא ען הדקא ולא דקא ען הבקס ובי' הגלון עי' צוהיל ויס' להצנחן למח צחילוק צין טעם לטהור קרא חלל בשלון נקיצה מנחל והוא בשלון זכר מנחל כמפסע אולי' צחילוק דק ובק קרא שניסם בשלון נקיצה דקא ובק' והי' לו לומר גיב אין דקא ומעצבות ען הבק' ולא בקא ען הדק' כי שייך בשלון זכר גם בזה כהא דלא טרישות דרובת הבן צעוק דקא ודגם צעוק הבק' ומלד' דרבה כלל צהמה חס' חומר נקרא בשלון נקיצה ולהיפוך כלל עוף חס' הבקי' צעוק זכר ומקרא חלל הוא ען ונחמה עוף לא טהרה הוא שניסם חס' ואשחור חנה גם חומר בשלון נקיצה כי שם צהמה לשון נקיצה וכן זאת צהמה חס' חלל שור שם חיל ל"י וגו' חנה שכלל' החסרים בשלון נקיצה זאת צהמה, וצי' שם עוף חלל לשון זכר כל עוף טהור תחבלו וצי' נח כל עוף למיכיו ומכלל צהמה לוינה מפורש דעוף לשון זכר ונחמה לשון נקיצה ומנחל חילין קלי' עי' שם ענא רוצן על צ"י עוף טהור עוף טהור רוצן על צ"י עוף ענא פטור מלשלה וזה עיב ויירי צעוק נקיצה דכ"ב חס' טהור על צ"י עוף טהור פטור ולק' לנחלי' דעוקי' לה צדק קינני' עי' בקורא חיינו בקורא נקיצה כוונ שפי' שם דקורא זכר הא חכמים פטורין ועיב מנחלי' בנקיצה ומנחלי' נקרא בשלון המנחל בשלון זכר עוף טהור רוצן בשלון זכר עוף ענא רוצן בשלון זכר עוף טהור זכר כי עוף לשון זכר ופי' החומר מוכנס ש"א לריציל למיכק רק בשלון מנחל ומטהור כ"י ש"ס ה"י ונדב' בשלון מנחל ומטהרה ה"י קלי' על צהמה בלבר דעוף לא נקרא הכל בשלון זכר וכן חס' מדבר בשלון מנחל ומטהרה ה"י קלי' על עוף לצד צהמה הא הכל בשלון נקיצה עיב כקט מנחל ומטהור ופירושו נקיצה מנחל מזכר טהור צין צהמה צין עוף קבצ' לגסא ודקא דרעוק צהמה מתעצב דקא נמאק כליחית צנחסי' עי' עי' צני' ר' וינני' עוף עי' (על חלל) צנחסי' ענלה ערופה) מנחל אוזין ותרמנולין טענא מנחל דמינח דעופות מינח חבל ען ללו מינח דענלה הוא ומינח"י ללו מינח דענלה הוא שז ען מין גסא חו מין דקא ונחסי' חס' דלוחין ותרמנולים ללו מינח דמירין וכן יונה ומנחלין לא דמי דהכא ענלה צהמה גסא ומן צהמה דענלה חס' דקא דעופות ל"ס למינח מין גסא ודקא חס"א דמינח בשלון מנחל עוף הגס ועוף דקא עכ"ל חנה דענח' גס ודק

ודלי' סיון שטחורים הן ונדלל' לין' לעגלון כן והדפיק התשובה צקסרו דר' צלל שום הגהיה שני דלל חור' צו וכל' דורח' לחסכיל' וי'ל' דלחור' עשי' רוצ' ואיכ' נעכח' שואל' ון' הככל' ולי' לנור' ון' הככלות' וכן' הוא' דדרי' המוספת' ועי' ב' ריצי' להורות' לעגלון' הן' ונתעצרות' דלין' מלל' כלל' וילכ' אפי' ויעש' דמיעוש' (ולו'ס' ונחרי'ל' שם' ז' וי' יהוד' צנש'ה' ז' פיק' דכל'ל'ס' דנחרי'ל' י'ק' צל'ין' ובי' המיע' צס' הדוש'ל'נו' דענע'ן' הוא' דכל' שאל' נעש' פרי' חדש' עי' הרב'ה' רק' סיונק'ס' וזי' דב' ליכ' איקור' יע'ש' ודרי' הרב'ה' ח'ין' דלל' כתיב' ומוסר' רק' ונהק'ש' ילפי' נקדוש'ן' ליש' צהנת'ק' לא' תרביע' כו' שד' לא' חורע' ונה' צהנת'ק' ובו' ואיכ' לרי' יהוד'ל' גם' צנש'ה' צהנה' ח'ין' אקור' צנש'ה' וטחור' ש'ין' ונוליד'ן' שם' ז' וי' ונה' דלי' ז'ל' לשיב' דרי' פליג' אריצי' עביד' עיי'ש' ואיכ' ה'ש' ונה' דלש'נע'י' ריצי' חל' תוספת' הוא' דלש'נע'י' דלל' כרי' יסוד'ל' ח'ך' ח'ס'ב' דחש' ונהרי'ל' ז'ל' דבר' זה' יע'ש' ח'ך' נשיב' ונקוד'ס' ככ'ן' ולעדי' י' עוד' רח'ה' ד'נהע'רין' זי'י' ונח'ה'ה' חתור' דחנה' צ'י' דלל' ונח'ש'ל' צלות' ז'י' ונל'ח'י' כ' צנש' ונחרי'ל' ש'ק' דונל' ש'ם' להקדיר' עופות' השמות' לשל'ו' יכו'ל'ן' להתעצ'ר' ז'י'י' יע'ש' איכ' ה'ה' צ'י'י' יכו'ל'ן' להתעצ'ר' ונח'ה'ו'ל'ר'ל'ע'ן' ח'ך' ש'ן' עוף' עונ'ל' כיו'ן' ש'ן' דונות' לשל'ו' כנו'ן'.

טו' ומה' שהיה הר"י רח"ה ון' הנדרש' לא' הצנחי' ונה' רח"ה' י' ונהנדרש' דננו'ל' וטחור' ח'ין' ונתעצ'רין' זה' ונה' צ'ן' ח'ס' נדרש' דפסי' נדרש' שש'ן' אל'ל' כפי' המי' צ'ן' ח'ס' נדרש' שר'ה' ש'קדו'ג' לו' מונש' שאל' ע'יו' וכו'נה' דננה' מוכח' דלי' ה' עוף' טחור' ליה' ונלח'ות' ש'ן' עונ'ל' ח'דו'ג' לו' וי'י' חרי' ון'ן' דה' צ'י'י' וי'ח' צנש'ו'ת'ו' לצע'ל' חס'ל'ל' ז'ל' כ' דל' ונקרי' ש'ן' רק' ח'ס' צנש'ו'ת'ו' ש'ק' העונ'ל'ס' ונתדבק' עם' הטחור'ל' ח'ל' ח'י' ונח'ו' ח'ט' עוף' העונ'ל' צ'ן' הע'ור'ים' ונח'ל'ס' ח'ין' ננול'ל'ס' שם' אז' יתדבק' עם' הטחור' דה'י' דהו' ח'ין' וי'י' ח'ל' הוא' וי'י' וק'ג' ש'ל' יע'ש' והח'ס'ל'ל' ח'ור' לו' צקצ'ר'ל' זו' כנו'נול'ל' נח'קל'ל' ונח'י' קי' כ'י' ש'י' ש'דק'ר'ים' אנה'י'ס' ואיכ' כנו'ן' נח'ה'ה'ים' יחד' צ'לות' חד'ל' עי' ש'ות'ין' אות'ס' ביחד' כ'י' י'ל' ש'ד'ל'ס' זה' עי' ונהנע'רין' ונהדרי' עי' ש'סוכ'ים' יחד' ונח'ונ'ס' ש'ש' צונד'ש' צנוק'ס' הפק'ק' וכל' הניחו' צ'י' א'ה' אות'ס' יחד' ש'ניחו' על' הג' וכל' ע'יו' עוף' עונ'ל' ונה' וד'ל' ח'ל'ס' ש'הו' גיב' עונ'ל' דלי' ה'י' טחור' ל'יה' וי'תחבר' לו' עוף' עונ'ל' ואיכ' צנש'ו'ת' הפ'ק'יק'ת' יחד' צ'ן' הפ'ק'יק'ת' הפ'ק'יק'ת' ונח'ד'ק'ס' הע'ור'ים' ש'ן' ונה' ונתעצ'רין' וזי'י' וי'ח' ש'י' חס'קל'ל'ל' לש' צ' עי' חד'ר' דכ'יד'ן' ש'ד'ו' אז' ש'ם' הרב'ה' עופות' ונ'ו'ן' הפ'ק'יק'ת' ונח'ע'י'ב' ונח'ד'ק'ס' הע'ור'ים' ש'ל'ו' וס' חס'ד'ים' ס'ס' ון'ן' עונ'ל' ל'ה' ה'י' י'ס' לעצ'ו'ג' וי'ס' ונהד'ק' צנש'ו'ת' ש'ל'ו' וקצ'ר' חס'קל'ל'ל' דרי' לו' דה'י' עי' וי' חס'קל'ל'ל' ח'ל' דה'י' צ'י'י'ל' דצו'ת' חס'ד'ים' יורה' דה'י' לקנו'ן' ש'הו' עקור' עב'יל' חס'קל'ל'ל' ח'ל'ל' ח'ס'ה'ן' רוח'ין' ש'ו'ין' צע'ל' ד'ח' ז'ל' ח'י' חור' ונח'ור'ל'ח'ו' וכל' חור' להח'ס'ל'ל'ל' צו' דלי' ה'י' ונורה' עור'ל'י' ה'י' הנח'יק' כות'ש' נגל'יו'ן' התשוב'ה' ש'ש'ל'ר' ח'ל'ל' ח'ס'ס' י'ס' ש'ם' גם' עופות' פ'ק'יק'ת' הרב'ה' ועי'ש' ונח'ד'ק'ס' צנש'ו'ת'ס' זה'

טז' ומה' שהיה הר"י רח"ה ון' הנדרש' לא' הצנחי' ונה' רח"ה' י' ונהנדרש' דננו'ל' וטחור' ח'ין' ונתעצ'רין' זה' ונה' צ'ן' ח'ס' נדרש' דפסי' נדרש' שש'ן' אל'ל' כפי' המי' צ'ן' ח'ס' נדרש' שר'ה' ש'קדו'ג' לו' מונש' שאל' ע'יו' וכו'נה' דננה' מוכח' דלי' ה' עוף' טחור' ליה' ונלח'ות' ש'ן' עונ'ל' ח'דו'ג' לו' וי'י' חרי' ון'ן' דה' צ'י'י' וי'ח' צנש'ו'ת'ו' לצע'ל' חס'ל'ל' ז'ל' כ' דל' ונקרי' ש'ן' רק' ח'ס' צנש'ו'ת'ו' ש'ק' העונ'ל'ס' ונתדבק' עם' הטחור'ל' ח'ל' ח'י' ונח'ו' ח'ט' עוף' העונ'ל' צ'ן' הע'ור'ים' ונח'ל'ס' ח'ין' ננול'ל'ס' שם' אז' יתדבק' עם' הטחור' דה'י' דהו' ח'ין' וי'י' ח'ל' הוא' וי'י' וק'ג' ש'ל' יע'ש' והח'ס'ל'ל' ח'ור' לו' צקצ'ר'ל' זו' כנו'נול'ל' נח'קל'ל' ונח'י' קי' כ'י' ש'י' ש'דק'ר'ים' אנה'י'ס' ואיכ' כנו'ן' נח'ה'ה'ים' יחד' צ'לות' חד'ל' עי' ש'ות'ין' אות'ס' ביחד' כ'י' י'ל' ש'ד'ל'ס' זה' עי' ונהנע'רין' ונהדרי' עי' ש'סוכ'ים' יחד' ונח'ונ'ס' ש'ש' צונד'ש' צנוק'ס' הפק'ק' וכל' הניחו' צ'י' א'ה' אות'ס' יחד' ש'ניחו' על' הג' וכל' ע'יו' עוף' עונ'ל' ונה' וד'ל' ח'ל'ס' ש'הו' גיב' עונ'ל' דלי' ה'י' טחור' ל'יה' וי'תחבר' לו' עוף' עונ'ל' ואיכ' צנש'ו'ת' הפ'ק'יק'ת' יחד' צ'ן' הפ'ק'יק'ת' הפ'ק'יק'ת' ונח'ד'ק'ס' הע'ור'ים' ש'ן' ונה' ונתעצ'רין' וזי'י' וי'ח' ש'י' חס'קל'ל'ל' לש' צ' עי' חד'ר' דכ'יד'ן' ש'ד'ו' אז' ש'ם' הרב'ה' עופות' ונ'ו'ן' הפ'ק'יק'ת' ונח'ע'י'ב' ונח'ד'ק'ס' הע'ור'ים' ש'ל'ו' וס' חס'ד'ים' ס'ס' ון'ן' עונ'ל' ל'ה' ה'י' י'ס' לעצ'ו'ג' וי'ס' ונהד'ק' צנש'ו'ת' ש'ל'ו' וקצ'ר' חס'קל'ל'ל' דרי' לו' דה'י' עי' וי' חס'קל'ל'ל' ח'ל' דה'י' צ'י'י'ל' דצו'ת' חס'ד'ים' יורה' דה'י' לקנו'ן' ש'הו' עקור' עב'יל' חס'קל'ל'ל' ח'ל'ל' ח'ס'ה'ן' רוח'ין' ש'ו'ין' צע'ל' ד'ח' ז'ל' ח'י' חור' ונח'ור'ל'ח'ו' וכל' חור' להח'ס'ל'ל'ל' צו' דלי' ה'י' ונורה' עור'ל'י' ה'י' הנח'יק' כות'ש' נגל'יו'ן' התשוב'ה' ש'ש'ל'ר' ח'ל'ל' ח'ס'ס' י'ס' ש'ם' גם' עופות' פ'ק'יק'ת' הרב'ה' ועי'ש' ונח'ד'ק'ס' צנש'ו'ת'ס' זה'

לחם שלמה עמוד מס' 205 יו"ד ארצ"י, שלמה זלמן בן יעקב הדפס עי" תבנת אוצר החכמה

לנעים רחוקות דורקת ואין כאן שום חזקה למדי, וגם זה מוריד שיק בתשובה לא קבר כן ושם כי רק לפשוטא ומשיכ בתשובה הוא עיקר שכונת להלכה.

סימן ס"א

עוד בענין הגיל להרבה הנאמן הגיל.

א ז"ל הדין מה שמוטל בדברי מר לחוש בדיון שלפנינו לפי שיטה הצ"ש שנהא הוא דיונה לא ימיט עושות מנאים והלכך צוה צלות י"א לא יכולתי להלום כלל שהרי נעביא כ"י צללונו כותב פעמיים ושלש בשם הצ"ש דרך אם העוף נראה לפנינו מונח לזרעו כחמד מביד עושות המנאים אזי נאסר נולד עליו גם אם כולד נעוהרים כיון שזרעו ומרדיו לגנדי כמו שה"ח מביד עושות מנאים וכן כפל ויטלש לשון זה גם צלות ה"י אצל צדיון שלפנינו הדבר הוא להיפוך שכל לזרעו ומרדיו הכל הוא מונח בעושות שלבו רק שינוי קל צדגלי צלצבו לא בעל מיד הצ"ש ולא מיד שום אדם להפוך שנה יש לו מביד עושות הדיונה לו דוהיחא יחיה להחזיק ריפוחא ולחוש לדבר רחוק כו' ועיי' ש"ך פ"ג ס"ק י"א דקנרל זו עדיף מנרצה וחזקה בעל מר, ובפ"ד ל"ג צ"ד לחזוק ריפוחא לא מחזיקין חרד כיון דלוחן הפאווערילעם שצאו ונלפת אבר הם לריבין וון הדין גוורד מקורו לדעת הצ"ח והנריא ש"ס צהא חרד שנימיס והעיקר לדעת השנימי ש"ס להם צ"י אלצנות מחלחרים וא"כ לונה לא יחוש ש"ס צחורן הפאווערילעם אשר יש להם צ"י אלצנות הילכ צל שינוי חרדא והכ"ר אלצב הדין הוא עיקר הדיקם של עוף העו"ה שחא כלי נשחית שבו ואין זה דיונה לחזק ריפוחא לא נוחקין שבש"ך כ"י פ"ג הגיל ד"ה כ"ר הריפוחא לפנינו דלחיו הפאווערילעם צ"י אלצנות חלו כהול לנו כעוף עונה ופסי שאין ע"הם נקירות אף ש"ס לאחות גם שינוי קול וימי השנימי היותר גדול צגופו לא ה"י אלצנות איכ חיש"י שנהא ש"ס צנוין עוף העו"ה הוא גם אשר אין להם שום שינוי רק שינוי הוגן של צ"י אלצנות, ועוד כיון דהנוחצר פסק צביע ד"ף ש"ס להן ג' קיוני הוגן אלצב יתירא ופסק וקריקין קנלף ולא רחיו שום דריקה עבין לריבין נקירות דחיש"י שנהא הוא דורס איכ חזי דכאן החנוורו צרותיו להחזיק ריפוחא, וכ"ס הרינ"א ז"ל דלוקר אפי' אם יש להם ג' קיוני הוגן וגם יש להם כח רחוצ ומחורס רחצ חרד הוא קנלת הגוהים שצידעו שליכו דורס ואפי' נה"ן לא חרסום רחצ לו כח רחצ כי צבתינו צבס קנלת וון הגוהים צדיעו ריפוחא דורס דכאן צבתינו ובכ"י פסק הרינ"א דחיש"י שנהא דורס וחתם דאין לבטות ואין לך לחזוק ריפוחא יותר וזה ואפי' נוחקין ריפוחא אלונה דכאן החנוורו כי אפי' להחזיק ריפוחא לפי שבעליו צוון הש"ס צ"ד איכ ה"ה וב"ס צ"ד חזקין דפאווערילעם יש להם צ"י אלצנות חלו למה לא יחוש שצביהם מין ש"ס להם צ"י אלצנות חלו צלל שום שינוי חרד, ומשיכ ויר ככתבתי בשם הצ"ש דרעה לפנינו לזרעו מונח כלי מביד עושות ונובאר ונלשון הצ"ש דלדך שיה' נראה צנוריו מונח כחמד

ונעושות המנאים, הנה אמת שאני כתבתי כן צלשו צמרם שהעניתי דלף על חלו חיש"י שנהא מניין הפאווערילעם כן אצל לשון חזית שלמה חיו כן ואין שם צדריד לא חזית מונח ולא חזית לגנדי רק צ"י קומד כ"י כל שזרעם בלזת חלו וכן כ"י לזרעו חלמרוים דיוניס ללזרת התרגומים החדשים אין להם היתר, ובכ"י קניז כ"י צוה"ל אצל לעולם א"כ כולד צבילת הטורה עוף כונון עוף והכתובים שנהא ובכ"י קומד חונם אם כשתה תנועת האפרוח לנין טעם צלחיה אסור אף אם כולד לגנדי וון היתר ודברי החתים תנוונים נולד עכ"ל לשונות חלו אין ותתגדיר לדברי כונון, וא"י חוזר ח"י דברי כחושש איני כיון ש"ס כהולדים צ"י אלצנות ונחלחרים ה"י הן מין הפאווערילעם ונהא גם דהסאווערילעם גופיהו כ"י שרלחתי כדפס צ"י תונוותם הם צלחרים יומיט לעושות שלבו כבש"י צבל תנוונת הוגן וזלת צוקל אשר חיו צתוונה וגם ונה שהולאר קרף קלח שאינו כיכר צתוונת והשינוי היותר עו"ה צהא הוא לעיד השי' אלצנות שאחורו נגלם שער ח"י מחזק כ"י הוגן עו"ה לפי שהן צקיון אלצב יתירא וגם הוא חב"י נשחית של עוף העו"ה כוונם הר"ן והחת"ס ז"ל וליבין לחוש שז"ה עיקר עוונותיו ונחתיו וא"כ עוף המולד וון העוהרים ש"ס לו כן הוא דיונה צעיקר השינוי להקפיקות, לכן לעיד אין לצי ומקרים להקירם גם חלו המולדים מלח ואם כהורים אם יש להן צ"י אלצנות ונה יחקר ש"ס אם לא נאכל עושות חלו הכי יחקר לנו אי לעניס צבר לאכול וכי אחנו לריבין ל"כול כל ו"י עושות שצוולם, ולונה לנו דלחוק ולנצב קולות שאין זה להחזיק ענונה שחש חזיל צחקש וכן שונכתי בשם הגאון חנוני ויראדוויטשלא וזה"ש שאקדם וכן חנוני לי הרב מלוקי מן יעשי' שיע"א ומקד"קא דן ונרן דח"ה ז"ל שצמדינת פולין וגאליינין אין אולבן גם ח"ה המולדים ש"ס להן צ"י אלצנות ונחלחרים, ומשיכ מר צדכדכ"ש כ"י ש"ס קק"ל כ"י דהצית שלמה קו"י קומד נותר המולד ונהרגולת דיון שחכרים חיו הקפיקות, הנה צנחכחתיק לא העמיק יפ"י יש שם צודלי חיה חקקין והשנועה הצ"ש שם נותר רק עם כונה לרדיו נקורות ש"ה שם (ולא קנוד על הנקורות דס"ס) ואף גם זה"ה לא נותר לענושה רק אם יקבים. הגדיק מלחם יעשי'.

ב ונ"ל אתי להלכך להשיב על שאל דברי הדין אשר האריך עוד כי נוחד צדי הילכ יונל תשונת גם עוהים אכן על דבר ח"י אשיב נשיב הדין ז"ל יצב ונה שרלחתי שתונך יקודו על פ"י הפקוק שפי' הלל"ח והחת"ס צקרא דחת זה לא תאכלנו נוהם דקאי לא לצד על גשר כי אם גם צל פקם ובל שגוהים המולדים (ונעוהרים הנה צלחיה גופם שם צתוקיון מושרש להיפוך דרך לענין נער דרש"י כן ש"ס לו כל ד' קיוני מונחא ולא צבחר כ"י עושות ולשום ריפוחא נראה בלחא הדבר מריחא דלח"כ הדיק הש"ס לדוכותא לניל ד"כ רחמנא נער השחא צחלחמא לא יכובל דלית ליה כלל ונציחא ולכיד לא הצלחתי הדבר צבור העוון כרלוא ואפי' עוד חזון למועד כשהא ערק זה צלל עכ"ל

הדין

לחם שלמה עמוד מה' 206 יו"ד אררייך, שלמה זלמן בן יעקב הדופס ע"י תכנת אוצר החכמה

לחם שלמה עמוד מס' 207 יו"ד ארנרייך, שלמה זלמן בן יעקב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שבט הלוי

שו"ת שבט הלוי ח"י יו"ד סי' קי"ג

סימן קיג

ב"ה, יום ב' לס' אלה הדברים ד' מנ"א תשנ"ח לפ"ק

כבוד ידידנו הח"ג מופלג טובה הרב ר' יחזק' זכרון
שליט"א

אחדש"ש ושת"כ בכבוד,

יקרתו והקונטרס קבלתי, הנה נמעררתי ע"י מע"כ ת"ח מופלג וממונה על כתיב מעצמים של עופות, וגם נקי היטב צענין גידול העופות הטוהרים זאה"ק, ע"ד המכילה שהתחילה להפסד מאד בתקופה האחרונה שמרכיבים וע"ו, מינים שונים של סוגי התרנגולים, וזה כדי לפי דבריהם לשבח המין ולערב גנים שונים כדי לזכות בשבח ^{שם} ממין במכירת העופות.

ונתברר למעלה מכל ספק שמיים שמרכיבים לפעמים הזכר הוא ממין תרנגול עוף שאין לנו מסורה עליו ובמשך הדורות מדקדקי ההלכה פראו ממין זה.

והיות כי אנו נמשכים אחרי פסיקת רבינו הרמ"א ביו"ד סי' פ"ב בסימני עופות דאין לסמוך ע"ו ואין לאכול שום עוף אלא במסורה שקבלו שהוא טהור, וכן נוהגים, ואין לשנות ע"כ.

וגם לדעת רבינו הב"י בשו"ע שלא נחית לזה, היינו עופות שדקדקו אותם ונמלאו כל הג' סימנים של טהרה בגופם, וספק וקורקבן נקלף, ואזכב יתרה, אשר זה מספיק לשעט רבינו משה בר יוסף הידוע בפרק א"ע שמה מוכח שאינו דורס ג"כ, אבל למעשה חשש רבינו הב"י גם לדעת רש"י דגם זה לא מספיק ובענין ידיעה כדורה מכל ד' סימני טהרה.

והיות כי הדברים נמסרים כהיום ביד מגדלי העופות שאין להם שום ידיעה בשטח זה גם אם הם שומרי

חורה ומלות ומכ"ש האחרים שרחוקים מזה, א"כ דבר חמור לפנינו שמתעבים מינים שאינם צדוקים בטהרתם עם המינים המקובלים, ונמכרים ושחטים הגידולים אח"כ בחור עופות במסורה בלי להרגיש.

וגם אם ננקוט בהוראת מרן הח"ס יו"ד סי' ע"ד צענין בר אוזו הגר שהרמנו על בר אוזו בימי, ובר אוזו הגר אין אובלים מדין שלילת מסורה, והמיר הביצים והאפרוחים, הנה כל האירופים שזרף שם הח"ס לא שייכים בדין. וכיו"ב בתשובות בית שלמה יו"ד ח"א סי' קמ"ד שמגדל כנ"ל, אבל לא רצה להקל למעשה בנולדים ענאם [מלמד הביצים] רק בצירוף הסכמת גדולי הדור, יעשה אריכות דברים.

והנה הגאונים האלה מדברים עכ"פ מעופות שחסיס מסורה אבל אין פקפוק בסימנים כי נמצאו, ואעפ"כ נתקשו להמיר מכח חסרון המסורה אעפ"י שהמדובר רק בזרע הזכר ואיכא דד' דו"ח, וגם דא אין חוששין לזרע האב, עיין ה' בדבריהם הק' ובאשר רוב ספרי גדולי אחרונים שדנו בזה.

אבל נדון שלפנינו כבר כתבתי שהוא משנה חמור דנעשים הדברים ע"ד אינם בקיאים כלל, וגם הוא דבר חמדי, וכבר כתבתי בענין בכמ"ק שאין להעמיד הנהגת הכלל על דברים של דיעבד, ובפרט לענין קדושת האכילה, ונמצאה מיום ליום שמרכיבים המינים, בלי להודיע מה מרכיבים, והדברים יצאו ח"ו למכשול גדול באיסור מאכלות.

ע"כ עלינו להתעורר ולעמוד בהשגחה חמורה שלא להצית לשחיתות עופות רק ממקור שהוא צדוק מחשש מערובות מינים, ושהאפרוחים גדלים רק ממין שהמסורה כדורה בלי פקפוק בין מזד הזכר ובין מזד הנקבה, - והש"ת יצילנו ממכשולים ופגיעה ח"ו בקדושת ישראל.

הרני דושת,

מצפה לרחמי ה'

שבט הלוי עמוד מס 99 י: ואזנר, שמואל בן יוסף צבי הלוי >>שאלות ותשובות;<< (1) {4} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הר"ר יוסף בנימין וואזנער

אכילת בשר וביצי תרנגולים בזמנינו

נז

הרב יוסף בנימין וואזנער

ר"מ ומנהל רוחני דשיבת "חכמי לובלין"
רב קהל חסידים
אלעד

הוצאת

אכילת בשר וביצי תרנגולים בזמנינו

לכבוד מערכת פעמי יעקב, ה' עליכם.

תה"ל שזכותם אשר הקובץ "פעמי יעקב" עולה על שולחן מלכים - מאן מלכי רבנן, והשמועות הנודעות בין כותלי הקונטרס מהוות שיחה בפי תלמידי חכמים ומורי הוראה בישראל, והיא לכבוד ולחפזת לשמו ולזכרו, תאוות נפש של האב"ד דפה נ"ע ז"ע. היות וראיתי בקונטרס הקודם שהבאתם את תשובת הגאון הנודע לתהילה רבי מאיר בראנדסדארפער שליט"א, שהתייחס לבעיה הקשה של הכלאת העופות, ראיתי לנכון להעיר שכבר הקדימו מו"ר הגר"ש הלוי שליט"א, וכתב בשנת תשנ"ח תשובה חשובה בענין זה, וכנראה שלא היו הדברים לנגד עיניו הבודלחים של הגר"מ שליט"א. ולענ"ד יש לי להעיר בדבריו תרי וחלת מילין, ורצוי לשבצו בקונטרס החשוב הזה למען יראה הקורא שיש לפסקו של מו"ר שליט"א מקום גדול בהלכה, וזה החלי בעו"ה:

1000

עיקרי הדין בענין מסורת העופות

הנה, בענין אכילת בשר וביצי עופות זמנינו, שכידוע נתעוררו על כך שאלות גדולות אשר יש בהם כדי להטריד הרבה את כל מי שיראת ה' נוגעת ללבו, וכ"ש את המורה לצדקה, אמרתי לכנס למקום אחד את הסברות לאיסור ולהיתר שדנו בהם הפוסקים ומה שנראה לי להלכה למעשה, וה' יעזרנו שלא נכשל. **הנה** כבר כתב ק"ז מו"ר עטר שליט"א והעלה בקולמוס דעתו הגדולה בנידון זה, ועיקרו נתבאר בשו"ת שבט הלוי חלק י (י"ד ס' קיג), וגם יש יסודי הלכה בזה בחלק פעמי יעקב עמוד מס 56 נו : קובץ (6) { 36 } הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ב (י"ד ס' כט), ומחמת דבריו נתעוררו כמד וכמה יודעי מדע שחננס השי"ת ידיד בהכרת העופות ומיני ההכלאות ודרכיהם השונות בזה, ומאידך הם אנשים אשר הנני מכירם מכבר שהם יראים ושלמים, להקים וועד שיפקח בהשגחה גדולה וחמורה, שלא להביא לשוק חחרדים רק עופות ממקור שהוא בדוק מחשש תערובת מינים אחרים (כדברי מו"ר שליט"א בתשובה שם), אך מאידך הגיע לידי כמה מהעוסקים בנושא, דברי הגר"מ שהודפסו בקובץ "פעמי יעקב" לאחרונה, ויש שתפסו את דבריו להיתר גמור וכדבר שאין בו ענין כלל להתאמץ בזה, וכבר כתבנו שגורא מתוך דבריו שלא

נח

הרב יוסף בנימין וואזנער

היו לנגד עיניו דברי מו"ז שליט"א, על כן אבקש את הקורא, נא ישים עין עיונו על דברינו, ואם יעלה בידו לתקן שולחנם של ישראל, ונזכה עי"ז שיהא "שולחנו של אדם מכפר עליו" (ברכות נה, א), והיה זה שכרי.

אקדים תחילה, שאין מטרתנו במו"מ זה להטיל איסור על העופות - מי אנוכי לכך אם גדולי ישראל הבינו שאין לאסור, רק שברצוני להעיר את לב הכלל לאפשרות הנותנת פתרון לכל המצב הדחוק שאנו מצויים בו אשר מי יכול לשער לאן תוביל אותנו התפתחות המדע גם בענין זה, ואם יכולים אנו לשפר את המצב ולאכול ממינים המיוחסים בלא תערובת - ראוי אפוא לומר על כך, "עד שתאכלנו באיסור - תאכלנו בהיתר!"

לא באתי לפלפל בגופא דסוגיא דנשר (סוגית סימני העופות) העמוקה מיני ארץ ורחבה מיני ים, וכבר כתב הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע (בשו"ת, יו"ד ח"א סי' מה) בלשונו הטהור, שהגם שלפני ארבעים שנה למד סוגיא זו, מ"מ הוא צריך עכשיו לכל הפחות עוד חצי שנה להתעמק בה כדי לפלפל בה, עיי"ש. גם האבני נזר (בשו"ת יו"ד ח"א סוף סי' עד) כתב שהסוגיא דורשת זמן רב להתעמק בה. ומה אענה - קטן שבתלמידים - בתרייהו, מ"מ יש לנו לומר בזה תרי ותלת מילין, ויה"ר שלא נבוש בעוה"ז ולא נכלם לעוה"ב, ולא נכשל לעולם.

מסקנת הש"ס ודברי הראשונים
הנה, אחר העיון במתניתין דפרק אלו טריפות (חולין נט, א) וסוגיא דנשר

שם (סא - סג), נמצא בענין כשרות עוף טהור, דמעיקרא דדינא - על פי התורה, השוו כשרותן לתורים ובני יונה, ולמדו מכך שכל עוף שיש לו הג' סימנים, יכירו עי"ז שהוא מהעופות הטהורים. ואלו הן סימני הכשרות: יש להם זפק, קורקבנם נקלף ביד ויש להם אצבע יתירה. ובנוסף לזה הובא שם גם סימן רביעי, שעוף טהור אינו דורס.

כיצד ניתן לבדוק האם העוף דורס אם לא? ניתן לכך סימן; לדעת רבינו תם, וכן דעת רוב הראשונים להבנת הב"ח (יו"ד סי' פב), כל שאינו אוכל עוף מחיים - בידוע הוא שאינו דורס. ולדעת רש"י: כל שאינו אווז בצפרניו את הבשר ומגביה מהקרקע מה שאוכל - זהו הסימן שאינו דורס. ובש"ך שם (ס"ק ג) מוכח דדעת רוב הראשונים היא כרש"י ולא כר"ת [ולא כהבנת הב"ח שרוב הראשונים מסכימים לר"ת]. ובמקום ספק אם העוף הוא דורס, אפשר לבדוק האם כשעומד על החוט חולק אצבעותיו ב' לכאן וב' לכאן, וכן האם הוא תופס אוכל הנזר באוויר בפיו או שממתין עד שינוח על הארץ ואז אוכלו.

כ"ז זה נאמר מעיקר הדין, אמנם מסקנת הש"ס שם, דלמעשה אין לאכול עוף טהור על פי הסתמכות על הסימנים האלו, אלא צריך מסורת שידוע שחכמים אכלו עוף זה. וכדברי הגמ' (חולין סג, א), שקנאי ובטנאי - מקום שנהגו לאכול אוכלין, מקום שנהגו שלא לאכול - אין אוכלין. ומקשה בגמ': "אטו במנהגא

דורסת, שוב ראוה דורסת ואוכלת, ומשום כך ביטלו חכמים את התירס ואסורו, וזו הסיבה לחוש תמיד שלא לסמוך על הסימנים רק על המסורת.

כמה ספיקות בענין המסורת ובעיקר הדין הזה של "עוף טהור נאכל במסורת", יש לנו כמה הרהורי

דברים, ונמנעם בעז"ה כאן אחד לאחד: 1. האם גם כשכל הסימנים מוכחים להדיד צריך מסורת או רק בספיקות. 2. מהי מסורת? איך תתאמת לנו המסורת. 3. עוף שדומה ברובו למין העופות שיש לנו מסורת לכשרותם אך יש בו שינוי קטן מהמין המקורי, האם אותו שינוי מצריך מסורת נפרדת להתירו. 4. האם יש לחוש שברבות הימים טבע העוף ישתנה לגרעיותא ויהיה שונה ממין העוף המולידו שינוי גדול יותר מאשר בזמנינו. אלו הן הדברים שיש לדון בהם כאשר אנו עוסקים בסוגיה עמוקה זו של מסורת העופות, לפנינו ננסה - עד כמה שידינו מגעת - לפשוט ספיקן ולבאר הדברים כשמלה וע"י כך שילובנו בס"ד ההלכות נדע האם ראוי הדבר לאסור את תרנגולי זמנינו.

והנה, בגדרי המסורת יש להבהיר כמד דברים: ידועה היא שיטת הרמב"ם הסובר שאין צריך מסורת, ומספיק שיהא לעוף סימני טהרה. וגדולי הראשונים נחלקו בשיטת הרמב"ם, האם צריך הוכחות שאינו דורס, או די שאין הוכחות שאותו עוף הוא כן דורס, וכן האם די בכל אחד מסימני טהרה לחוד וכו'. גם מצאנו לרבינו חננאל שדעתו

תליא מילתא?! ומתוצת הגמ': "אין, ולא קשיא" וכו', כלומר, אכן, במנהג תלוי הדבר, ע"כ דברי הגמ'. הרי דאין העיקר תלוי בבדיקת הסימנים רק שיש גם לברר האם מנהג המקום לאכלו. וכן הוא שם (סג, ב): "אמר ר' יצחק, עוף טהור נאכל במסורת. נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי".

ויש להתבונן בדבר, למה באמת הוצרכנו למסורת, הרי אין לנו ספק בבהירות סימני העוף ובקל אפשר להכירם על פי הסימנים, ומדוע איפוא הוצרכנו בנוסף לסימנים גם מסורת? ליישב זאת האיר רבינו רש"י את עינינו בדבריו (דף סב, ב, ד"ה תזויה), וז"ל: "ומתוך שאין אנו בקיאים בהם נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרוס, דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה ולאחר זמן ראוה דורסת. ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת, עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור, ושלא מסרו לנו יש לחוש, ובמסורת יש לנו לסמוך" וכו', עכ"ל.

ודיינו, מאחר שאמרו חכמים במתניתין ריש סוגיין דכל עוף דורס טמא, עולה מכך שהגם שיהיה לאותו עוף את כל הסימני טהרה, בכל זאת אם יתברר שהוא דורס הרי זה עוף טמא, וא"כ אי אפשר לסמוך על הסימנים בלבד. והחידוש הוא דהגם שהרבה שנים הוחזק להיות עוף טהור מחמת סימניו, קיימת מציאות שהוא דורס ואוכל, כמו בעובדא המתוארת בגמ' שם, שלאחר הרבה שנים שסברו ש"תרנגולתא דאגמא" איננה

המחבר את דעת רש"י בסתמא, ובסעיף ג' שם כתב בשם יש אומרים את דעת בעה"מ והרא"ש, ועפ"י כללי המחבר ידוע שהעיקר כדעה שמביא בסתם. מלבד זאת הרמ"א סיים על דברי המחבר בסעי' ג' (בהם הוא מביא את דעת הבעה"מ והרא"ש): "וי"א שאין לסמוך על זה, ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקיבלו בו שהוא טהור, וכן נוהגים ואין לשנות". נמצא עולה להלכה, שאף בעופות הוודאיים אין היתר לאכלם אלא במסורת.

מהי מסורת

אלא שיש לנו להתבונן מהי אותה המסורת שעל פיה אנו מתירין לאכול את העופות, כיצד אנו מחליטים על מין עוף מסוים לומר שעליו יש לנו מסורת לאוכלו. והנה בלשון רש"י מצאנו שני אופנים לקבוע את המסורת, בדף ס"ב ע"ב (ד"ה חזיוה) כתב: "עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור", ובהמשך (דף סג, ב, ד"ד במסורת), כותב: "אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור". ובטור וש"ע (סוף סעי' ב) העתיקו רק את דברי רש"י שכותב שצריך מסורת מאבותינו. ובאבני נזר (יו"ד סי' עה) הביא מספר צדה לדרך [לרבינו מנחם תלמידו של הר"י בן הרא"ש] בזה"ל: "כל ארץ שהם בני תורה והורגלו בה תלמידי חכמים ונהגו לאכול עוף שהוא מסופק לנו - יש לסמוך על מנהגם וקבלתם", עכ"ל. הרי שמסורת מתחזקת בין ע"י קבלת מאבותינו ובין ע"י שיודעים אנו לתלמידי חכמים שאוכלים אותו.

פעמי יעקב עמוד מס 59 נו: קובץ {6} {36} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שצריך דווקא הסימן דקורקנו נקלף, וגדולי הפוסקים כבר האריכו בדבריהם. ובדרך כלל הכריעו כולם דלא כהרמב"ם ור"ח, כדברי הבי"ו והרמ"א, מלבד רבינו בעל פרי חדש שכתב ששיטת הרמב"ם היא העיקר, אך מכיון שכל הפוסקים שווים בזה שלא קיי"ל כהרמב"ם ור"ח, לא נכנס לדון בזה כלל, ועתה נבוא לפשוט ספיקן אחת לאחת בעז"ה:

האם יש צורך במסורת כשכל הסימנים ברורים

שיטת רש"י ברורה, דאין לאכול עוף ללא מסורת גם אם ידוע לנו בבירור שיש לו את כל הג' סימני טהרה שהוזכרו במשנה ובגמ'. אמנם הטור הביא את דברי בעל המאור, שהעופות שיש להם חרטום רחב וכף רגליהם רחבה, בידוע שאינם דורסים, ואם ימצאו הג' סימנים הנ"ל מותר לאכלם, והסכים עמו הרא"ש. זאת אומרת, דלדעת רש"י אין לסמוך על שום סימן ללא מסורת, על כל מין ממיני העופות, ואילו לדעת בעה"מ והרא"ש ניתן לסמוך על הסמנים, רק שצריך סימנים מיוחדים לדעת שאינו דורס, אך כאשר יש את הסימנים האלו - אפשר לאכלם גם ללא מסורת.

ונראה שדעת בעל המאור והרא"ש דענין המסורת היא רק כדי לברר במקום ספק, שאין ידוע אם הוא דורס או לא, וכיון שיש דרך אחרת לברר אם הוא דורס או לא, ע"י סמני חרטום או כף רגלו וכדו', תו אין להקפיד דווקא על המסורת. אמנם לדינא, בשו"ע סי' פב סעי' ב' כתב

עוף הדומה למין שיש עליו מסורת אך יש בו שינוי

יש לדון על אותם עופות אשר מלבד מה שיש בהם את הג' סימני כשרות ואין ידוע עליהם שהם דורסים, הם גם דומים מאוד לאותם עופות שיש לנו עליהם מסורת אך אינם דומים בכל מאת האחויות למין המקורי, האם הם נחשבים כעוף שיש עליו מסורת, או שצריך ממש על כל עוף ועוף מסורת נפרדת.

והנה, מדברי מרן החת"ס (בשו"ת יו"ד סי' עה, ובעיקר בד"ה ולדידי) מוכח להדיא שאין צריך ממש מסורה על כל עוף ועוף, אלא כל העופות הדומים ביותר למין שיש עליו מסורה, הוא נאכל על סמך המסורה, מלבד היכא שיש לו שינוי מובהק עד שיתכן שהם שני מינים, אז צריך מסורת נפרדת על אותו מין. וע"ע בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' עה סק"ב), ועוד העתקות מכמה גדולים בזה תמצא בדרכי תשובה (יו"ד סי' פב ס"ק כז - לג), מהו גדרי שינוי להצריך מסורת נפרדת על כל מין ומה אינו בגדר שינוי שאפשר לסמוך על המסורה בדדמי.

אמנם הבית שלמה, דרב גובריה בהלכתא, כתב באחת מתשובותיו הרבים בנידון זה (יו"ד סי' קמח) דכיון שהמסורה סומכת על עדות אנשים המכירים בטביעת עין שעוף זה נאכל באותם מקומות שיש בהם תלמידי חכמים וכדומה, ואם יש שינויים שוב אין שייך בזה גדר טביעת עין [עיי"ש שהאריך לפלפל בזה בגדרי טביעת עין כשיש שינויים], וא"כ שוב אי אפשר לסמוך על

העדות שיש מסורת. ומתוך דבריו למדתי שיש להתמיר אף על שינויים קלים שלא להתיר מחמת המסורה, ככתוב בתוך דבריו שם בזה"ל: "אלא ודאי דכל שיש שינוי מועטת' אי אפשר להתיר רק על פי מסורת על מין זה ממש".

נמצא שהמסורת בנויה על אכילת תלמידי חכמים ובני תורה או צייד חכם המכירים ומבינים בשינויי המינים, וגם שהמעידים על המסורה יכירו בטביעת עין שזה ממש דומה לאותו המין הידוע להם שיש עליו מסורת.

ועוד יש לציין, דלאו דווקא מי שסומך על עדות אחרים המעידים על פי טביעת עין צריך שיהא דומה לגמרי ובשינוי קל כבר בטלה טביעת העין וממילא בטלד עדותם, אלא גם מי שמכיר בעצמו וסומך על טביעת עינו שלו, לא יוכל לאכול עוף שיש לו שינוי קל ממה שהוא מכיר, דסוף סוף אין לו טביעת עין על מין זה.

והגע בעצמך, האם נתיר אשה לשוק על פי עדות טביעת עין שמת בעלד כשיש שינוי קל בגוף המת?! וכן האם נוציא ממון על פי עדות שפלוגי לוור מפלוגי על אף שהם מודים שיש שינוי קל שבקלים בין הנתבע העומד לפנייהם לבין אותו אדם שראו כשעת הלואה? הרי ברור הדבר שלא נוכל לסמוך על עדות כגון זו (וראה חולין צו, א), ומדוע איפוא יהא נידון דירן שונה מהנידונים האמורים.

ואף שיש לו לבעל דין לחלוק ולומר דשאני התם שהכל בנוי על טביעת עין, לא נתיר חזקת אשה איש ולא נוציא ממון מחזקתו ללא טביעת עין גמורה, אבל

האגדה

הכא דבלא"ה איכא ג' סימני טהרה ולדעת הרבה ראשונים די בזה, אלא שהחמירו להצריך מסורה מנין שגם בזה נקפיד על טביעת עין גמורה. אלא שלענ"ד אין נכון לומר כך, שהרי טביעת עין שאינה גמורה אינה בגדר טביעת עין חלשה, אלא אין היא נחשבת כטביעת עין כלל וכלל, אמנם בסמנים מצינו גדר של 'סימן מובהק', 'סימן בינוני' ו'סימן גרוע', אבל טביעת עין אין בה דרגות, ואם אינה טביעת עין גמורה - אינה טביעת עין כלל, ואם הצרכנו מסורה הבנויה על טביעת עין, הרי שמסורה ללא טביעת עין גמורה אינה מסורה כלל, ולא שהיא מסורה גרועה או בינונית, רק כלום. ועי' גם בשו"ת תפארת צבי (להגאון רבי צדוק הכהן מלובלין, יו"ד סי' טו, ח-ט) והובאו קצת מדבריו באוצר הפוסקים (אה"ע סי' יז, כה, אלא שיש שם ט"ס במ"מ) שהאריך מאוד בכל ענין טביעת עין, ומוכח שם להדיא כדברינו, ששינוי גורם העדר ההגדרה של טביעת עין, ויש עוד צדדים לכאן ולכאן.

הרי הוברר לנו היטב שעוף שנשתנה בשינוי קל נחלקו בו גדולי האחרונים האם אפשר לאוכלו בלי מסורת נפרדת על מין העוף ההוא, ואם נשתנה שינוי הניכר, כמו רבים מהעופות בני זמנינו לכו"ע אין לאוכלו בלי מסורה נפרדת. ומכאן נעבור לפשוט ספק הד' שלנו:

האם יש לחוש שהעוף ישתנה יותר מבזמנינו
הנה, בזמנינו שיושבים כהיום מומחים גדולים בכמה בתי חרושת (לפי

הידוע יש בעולם שבעה בתי חרושת כאלה, ומהם ג' או ד' שהם שולטים על רוב שוק התרנגולים בעולם) אשר מצאו כל מיני דרכים, ע"י הכלאת העופות זה בזה - מינים ממינים שונים, להביא לכל שינוי הרצוי בשוק, כגון להרבות בשר החזה מעוף רגיל, או למעט את הנוצות מעוף רגיל. ויש שאף מבטלים חלק מסויים מגוף העוף, כגון שלא יהיו לעופות אלו הזנב המצוי אצל התרנגולים וכדומה. ויש הרב שינויים פנימיים הבאים לידי ביטוי בגדיל מהירה, במינימום אוכל וכדו', וכל זאת כדי למעט ההוצאות ולהגדיל ההכנסות, וכן קיימים בעופות שינויים שונים במערכת העיכול, כגון שיוכל לאכול מן החי ולא רק זרעים וכדומה. ויש עופות שיש בהם שינויים בביצים שהם מטילות, שהם גדולות יותר וכו', ועוד ידם נטויה, ככתבם בספרי המדע שלהם. ומתוך כך, היה מקום לומר שצירוף ריבוי השינויים הללו מבטל את המסורה על התרנגולים הדומים, וכ"ש לדעת הפוסקים הנ"ל שגם שינוי קל מבטל המסורה.

על כן גם אם יהיה מי שיאמר שאין לאסור את העופות מאיזה סיבה שתהיה ולא יחשיב את כל השינויים שמינוי בזאת לשינוי גדול מהמין המקורי, מכל מקום אין מקום להסתפק שיש לעשות כדברי מו"ז שליט"א, להעמיד השגח חמורה וקפדנית לקנות ולהביא עופות ממקומות כאלו שניתן לדעת בבירור שאין בהם הכלאות אסורות. כי ברבות הזמן הלא עלולים אותם בתי חרושת לשנות

שינויים מהותיים יותר ממה ששינו כרגע. הוא אומר: שינוי אפילו קל בעופות כהיום כבר דורש שימת לב מיוחדת, להשגיה על הבתי חרושת בעינא פקיאא שלא יעברו את גבול המותר במעשיהם.

ודברתי עם כמה מן העוסקים בזה ואמרו שהדבר ניתן להעשות, וכמובן שאם תהיה היענות מצד הציבור לכך יהא כדאי להשקיע בזה ולספק דבר הנקי מכל חשש, וכבר הוכח מכמה וכמה מערכות שניהלה היהדות החרדית, אם זה בנושא שמירת שבת, או בענין פרסומי תועבה, תקשורת ועוד, שצרכני הציבור החרדי המהווים נתח חשוב בהיקף הכללי של הלקוחות, יש לדעתם משנה תוקף והמוכרים מודעים לכך ובאים לקראתם כרגע שהם מבינים שהדבר חשוב ביותר ללקוחותיהם, ועל כן עלינו להוכיח להם שאכן הציבור חפץ בכך, ולכן תשובת הגר"מ בראנדסדורפער שהתפרסמה בקובצכם שדי ביה נגא, וחבל!

דברי הבית שלמה בנושא

ועתה, לאחר שהוברר הדבר היטב בעזה"ת, שמצד ההלכה הפשוטה העופות ראויים להיאסר, נבוא לבדוק את התירו של הגר"מ בראנדסדורפער שליט"א.

עיקר ההיתר שעליו סמך הגר"מ, הוא על דברי הבית שלמה (יו"ד ח"א סי' קמד) שהתיר את התרנגולים בזמנו אף שיצא עליהם ריגון שהם שונים מן התרנגולים המקוריים. אמנם כל המעיין

בתשובה שם יראה עד כמה נדחק הבית שלמה להתיר תרנגולים אלו, ותחילה הוא כמתנצל להתירם בגלל שכל כך נתפשטו התרנגולים האלו עד שממש אי אפשר להשמר מהם, והוא סמך שם על מה שרוב הראשונים אינם סוברים כרש"י ולדבריהם די בג' סמני טהרה, וא"כ הוה ס"ס להקל. וגם הוא מסתמך על עדות של כמה בני אדם שבאו מארץ ישראל, וביניהם שני תלמידי חכמים, שהעידו שהתרנגולים הללו דומים לגמרי לאותם הנאכלים באר"ק, מלבד שינוי קל מאוד בצבע הביצים. ואחרי ככלות הכל, לאחר שנטה להתיר הנולדים מאותם ביצים, סיים: שאינו מתיר למעשה עד שיסכימו עמו הגה"ק מרן הדברי חיים זי"ע ועוד אחד מחכמי הדור המפורסמים, עיי"ש היטב.

ובאן הבן שואל, בסיכום תשובתו כותב הגר"מ שליט"א בזה"ל: "לסיכום, אין כל חשש לאכול בשר או ביצים של תרנגולי זמנינו, מסורת אין צריכים אלא על גוף של מין התרנגול המסופק ולא על התרנגולים הנולדים מעירוב של מין זה במין כשר", והנה דבריו קשים לי להולמן, שדברי הבית שלמה שונים מנידון דידן מכמה צדדים, וכמו שאפרט:

א. הרי אנו רואים שהבית שלמה נדחך מאוד בהיתר זה, ומתירו רק בגלל שאי אפשר להשמר מהם, משא"כ בנידון דידן שאנו באים בהצעה שניתן להחלט להשמר מהכלאות וכדומה. ב. המעיין בפנים התשובה שם ראה יראה שהסתמך מאוד על המסורה, וכתב שהם דומים

לגמרי לאותם הנאכלים בארץ ישראל ואין שיש בו כדי לעשות מהפכה בכמה וכמד הלכות, ומהם החמורות מאוד במה שקורר היום בשדה ההזרעה המלאכותית המתועבת, שבה מערבבים, מכניסים ומוציאים כוחות גנטיים וחלקים שונים מהזרע, הן בבעלי חיים והן בפירות וירקות, ואם באנו לחדש שאין זה בגדר תערובת מינים כיון שאין ההתערבות בדרך הטבע וההולדה, נמצא שגם לענין כלאי זרעים אין בהם חשש, ועולה על כך שגם לענין דיני יחוס באדם על כל המסתעף מכך נאמר שאין זה נחשב כתערובת מין בשאינו מינו (ואין כאן המקום להיכנס לזה) ותמיהנו אם לזה נתכוון מעכ"ת. ובהמשך דברינו גם נוכיח אי"ה מדברי כמה פוסקים שרואים בדבריהם להדיה שנחלקו על חידוש זה.

ההיתרים השונים להכשיר העופות

כדי להשלים המלאכה, אמרתי להציע מד שעלה באמתחתי במו"מ של הלכך כדת של תורה בענין חמור זה, אשר יתכן שגדולי דורינו מרוב עמלם בעבודת הכלל והפרט לא פרסו השמלה, ומקום הניחו לי להוסיף בזה, ויה"ר שנכוון אל האמת. **לפנינו** נמנה שמונה דרכי היתר כלליים שמצאתי בדברי הפוסקים, שכתבו כל אחד כדרכו לצדד להקל בנידון דידן:

1. לילך אחר רוב המינים של העופות, שהם - כידוע - טהורים. 2. שאין עוף טהור מתעבר מעוף טמא, כדרך שאמרו בבהמות. 3. היוצא מן הטהור טהור גם אם

בהם שום שינוי, אף לא שינוי קל, חוץ מהשינוי בגוון ביצים, משא"כ בנידון דידן שיש שינויים המתרבים מעת לעת, בצורת גדילתן, אופן אכילתן, כמות הנוצות, גודל החזה ועוד ועוד, מלבד שינויים מהותיים בביצים שהרבה מהם אינם כד-חד וכו' כמבואר הכל לעיל. ג. עוד יש להעיר, שהמעייין בדברי הבית שלמה הנ"ל, יראה שלא רצה לסמוך על זה רק בצירוף כמה גדולים, הרי ברור כשמש שהבית שלמה ראה בזה קולא גדולה מכורה המציאות, וכמו שהעיר בזה מו"ז שליט"א בתשובה הנ"ל, וא"כ למה בנידון דידן דאיכא דרכא אחרינא נסמוך על זה. ד. על פי מה שראיתי כמה וכמה פעמים בהוראות של מו"ז בעל שבט הלוי שליט"א, הוא לא רצה בשום פנים ואופן להתיר דבר דרך קבע והוראה לרבים ענין שהפסק שלו נסמך על היתירים כמו "בדיעבד", "ספקות", ביטולים ברוב וכדומה. וכן העיר בתשובה הנ"ל, שאין לנו להעמיד שולחנם של בני ישראל על דוחקים והיתר של דיעבד וכדומה, תחת אשר ניתן על ידי השגחה קפדנית להזהר מכל זה. **עוד** היתר כתב הגר"מ בסוף התשובה שם, וז"ל: "דאפילו אם נבוא לחוש ששינוי זה נובע מתערובת גינעטים ממיני וסוגי תרנגולים שטמאים, על ידי זריקות או דרכים אחרים, מכל מקום כל שאינו התערבות מינים בדרך הטבע וההולדה - אין זה פסול ומטריף מדינא", עכ"ל. הנה, מלבד מה שחידש בכאן חידוש גדול מאוד פעמי יעקב עמוד מס 63 נו : קובץ (6) {36} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

נראה כמו טמא. 4. זה וזה גורם מותר. 5. אין חוששין לזרע האב. 6. הולד דומה בסימניו לאמו שהיא מוחזקת כעוף טהור. 7. הולד מעפרא או מאוירא קא רביא (קא גביל). 8. הכלאה שהיא דרך עיבור שלא כדרך הטבע אינה אוסרת (התירו של הגר"מ המובא לעיל). אלו דברי רבותינו הפוסקים, וכדרכה של תורה נבחון כעת כל היתר בפני עצמו בפלס ההגיון וההלכה עד כמה שידנינו מגעת, למען נשכיל לדעת האם ניתן לסמוך עליו להתיר בנידונינו:

לילך אחר רוב העופות

הנה בדבר ההיתר הראשון, שכיון שכל זה רק בגדר ספק יש לנו לילך אחר רוב עופות, שעל פי דברי הגמ' בסוגיא דנשר (שם) רוב מיני העופות טהורים הם וילכך מנה הכתוב את ד' העופות הטמאים, מפני שהם מועטים מעופות הטהורים. הנה, אמנם כבר הוזכרה בנידון העופות הערה כעין זו בתוס' בחולין (סג, ב, ד"ה ודילמא) וכן בכרתי ופלתי (סי' פג ס"ק ד) ובדרכ"ת (ריש סי' פב) בשם כמה אחרונים, עיי"ש. אמנם לנידון דידן אינני רואה דרך לסמוך על הרוב מכמה טעמים.

הטעם הראשון: שכאן אין זה ספק במציאות רק הוא ספק חסרון ידיעה, שפשוט הוא להלכה כדעת הרשב"א, דדעת שוטים הוא ואין לצרפן לצד ספק. וכבר הובא בשו"ע בכמה מקומות (עי' צח טו"ז סק"ו, סי' ק"י ש"ך כללי ס"ס אות לד. ואף בכתמים שהדין הוא דשומעין להקל, פסק המחבר בסי' קצ סעי' מו שספק חסרון ידיעה לא נחשב לספק,

ועיי"ש בטו"ז ס"ק לה וש"ך ס"ק סד והדברים פשוטים), ובפרט במקום שאינו חסרון ידיעה לכל העולם.

הטעם

השני: שהרי אלו המרכיבים המינים זה בזה, שהם הבעלים על הענין, הם יודעים בדיוק כל מין ומין ממה הורכב, מהיכן, מתי וכו', שהרי הם מנהלים דין וחשבון מפורט (מחמת חוקתיהם ובשביל צרכי הסטטיסטיקה) כידוע, ובספרי המדע שלהם הדברים מפורטים ביתר דקדוק. וא"כ לא חל כאן דין רוב כאשר לעוסקים בזה הדבר ידוע היטב, ויש כהיום אפשרות לכל אחד להכנס ולבדוק הדברים, ואף להעתיק מספריהם, כאשר ראו עיני ולא זה.

הטעם

השלישי: היות שהם עושים פעולות רבות ותמידיות בהרכבת המינים זה עם זה, באופן כוזר ובאופן אחר, וזאת כדי לבדוק היאך כדאי ביותר להרכיבם, נמצא שהם עושים מעשים לקלקל את הרוב, כאשר ידוע בכללי רוב שמעשה שנעשה לבטל את הרוב ואין ידוע אם עלה כידו או לא, א"א לסמוך על הרוב מפני שהורע כוחו, ויש לנו ראיות לכך ואין כאן מקומו.

ועל ארבעה ולא אשיבנו, והוא עיקר הטעם שא"א לסמוך על הרוב, שלפי המבואר בגמ' שמאה עופות טמאים יש במזרח וכולן מין 'איה', שוב ניתן לומר שמיני הטמאים הן באמת הרוב וא"א לומר שרוב העופות טהורים, וכן כתבו כמה מן הראשונים (עי' תוס' חולין סג, ב, ד"ה ודילמא; ר"ן על הרי"ף כא, ב

טמא מתעבר מטהור", וכתב החת"ס להסתפק האם נאמר כלל זה רק בבהמות או גם בעופות, ומלשוננו 'ואם אולי יש לפקפק' וכו', משמע שיותר נוטה שאין לחלק. וכן נראה מהעתקת האבני נזר (י"ד) מדברי הרמב"ם (ריש הל' מאכלות אסורות) ^{המחמ"ס} סי' עה סוף סק"ד) את דברי החת"ס, שגם הוא הבין שהחת"ס נוטה יותר לומר כלל זה גם בעופות. אמנם הבית שלמה שם כתב בזה"ל: "והעיקר כדברי החת"ס, דבעוף מתעברין טהור מטמא" עכ"ל, עיי"ש שהביא ראיות לכך. נראה שהוא הבין בדברי החת"ס דלא כהבנת האבני נזר הנ"ל, והנני נוטה יותר לדרך זו מפני שגם המהר"ם שי"ק - תלמיד מובהק למרן החת"ס - כתב בתשובותיו (י"ד סי' צט ד"ד ועתה) שאין לסמוך בנידון זה על דברי ריב"ל שאין טהור מתעבר מטמא, שהרי כבר כתב מרן הגאון זצ"ל בשו"ת חת"ס סי' ע"ד, דאולי לא נאמר הכלל הזר בעופות, והביא עוד ראיות לכך. וכ"כ בסתמא החזו"א ביו"ד (סי' יג ס"ק יא), עיי"ש.

ומלכד כל זה, יש מקום להתבונן ולברר אצל המומחים, דכהיום שההזרעה היא מלאכותית, יתכן שאף הבהמה הטמאה תתעבר מן הטהורה וכן הטהורה מהטמאה, ואולי כל מה שאמר ריב"ל שאינם מתעברים זה מזה, כוונתו שבדרך זיווג טבעי לא יבואו זה על זה ולא יתחברו זה עם זה, אבל אם ע"י מעשה אדם יוכנס זרע הטמא לגוף טהור או איפכא יתכן שיתעברו זה מזה, וכ"ש בעופות. אך היות ובלא"ה אין לסמוך על פעמי יעקב עמוד מס 65 נו : קובץ (6) { 36 } הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בדפי הרי"ף ד"ה תנו רבנן; חידושי הרשב"א שם; תורת הבית בית ג שער ד ועוד. וכ"ה לדינא בפמ"ג סי' פ' שפ"ד סק"ד).

ולא אמנע טוב, הוא ניהו מה שכתב הריב"ש (בשו"ת סי' קצב) להוכיח מדברי הרמב"ם (ריש הל' מאכלות אסורות) שכתב שיש מצות עשה לידע ולבדוק הסימני טהרה וכו', ולמד הריב"ש מתוך דבריו שאין סומכין בעניינים אלו על רוב או חזקה, ולא על היתר של ספק ספיקא וכדומה, כי זה צריך להיות מבורר בבירור והיכר ממש, וכבר הוכחתי במקום אחר, שדרכי הריב"ש הם גמ' מפורשת בסוגיא דטריט שאינה טרופה (עי' ע"ז לט, ב), ואכמ"ל.

ועיינ במה שכתב על דברי הריב"ש הללו בשו"ת בית יצחק (י"ד ח"א סי' קז ס"ק ו-ז). ושו"ר מה שכתב עוד בזה באבני נזר (י"ד סי' עו, טו-טז) עיי"ש, ואין כאן המקום להאריך. עכ"פ, יהיה איך שיהיה, לדעת הרמב"ם והריב"ש בלא"ה אין סומכים בסימני בהמה חיה ועוף על הרוב. ובוה נסתר ההיתר הראשון.

אין עוף טהור מתעבר מעוף טמא הראשון שהעלה נידון זה, הלא הוא מרן החת"ס ז"ל (י"ד סי' עד), הובאו דבריו בקוצר אמרים בפת"ש (ריש סי' פב), וכן הביאו בבית שלמה (ח"א מ"ד סי' קמד) ומיישב ההערות שהשיג אבדק"ק בארשא על החת"ס.

ויפוך דברי החת"ס מושתתים על דברי ר' יהושע בן לוי (בכורות ז, א):

"לעולם אין טהור מתעברת מטמא ואין

לחקלאות משנת תשמ"ב עמ' 253 ובעוד ספרים בנושא, ונלאתי להאריך בהעקת דבריהם).

וגם יש לדון במה שכתב המהר"ם ש"י (שו"ת יו"ד סי' ק ד"ה איכרא), שהביא מדברי הגמ' (בכורות ז, א) דיליף ר' יהושע מ"שה כשבים ושה עזים", עד דאתי מכולו טהור, ומסתמא יליף עוף מבהמה, עיי"ש.

זה וזה גורם

בהיתר דזה וזה גורם, ראשית יש לדון האם גם בעוף איכא האי כללא דזה וזה גורם, דהא התוס' בנדה (הנ"ל) כתבו בהמשך דבריהם שם דליכא כללא דזה וזה גורם בעוף, דהא האפרוח לא יצא אלא מן הביצה ומעפרא קא גדיל. ועיין במה שכתב בזה בשו"ת אבני נזר (סי' עה), ועוד נידון בזה בבית שלמה (יו"ד ח"א ס' קמד) ובבית יצחק (יו"ד ח"א סי' קקז) ועוד, ואין ברצוני להאריך יותר בזה, רק אומר שהרבה פוסקים הטילו ספק בהתירא דזה וזה גורם, מצד שאין ברור אם נאמר גם בעוף, ואפי' את"ל שנאמר גם בעוף יש לצדד דלענין יצירת העוף צריך כולו טהור כנ"ל, ואפי' את"ל שהצורך שיהיה כולו טהור לא נאמר רק בבהמה - יש שחילקו בין אם אמו טמאה לבין אם אביו טמא עי' בחת"ס שם, וזה דבר שקשה ביותר לברר בזמנינו.

ועוד, דכל ההיתר של זה וזה גורם תלוי בדיון אי חוששין לזרע האב או לא דאם אין חוששין אין כאן שני גורמים ואין זה שייך להתירא דזה וזה גורם, עי' חת"ס הנ"ל ועוד, ועי' לקמן בענין ההיתר

היתר זה כנ"ל, לא נכנסתי בימים אלו הטרודין ביותר לברר ענין זה.

עוף טמא היוצא מן הטהור

דיון שרצו להתיר, שגם אם נאמר שיש כאן תערובת איסור, מ"מ הרי הביצה יוצאת מן הטהור, וכל היוצא מן הטהור - טהור, גם אם נראה כטמא, כדברי מתני' דבכורות (ה, ב) "בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה - מותר באכילה".

וראשית יש לדון בדבריהם, האם גם בעוף נאמר הכלל שהיוצא מן הטהור טהור, שהרי התוס' בנדה (נ, ב ד"ה תרנגולתא) כתבו דאין בעופות הכלל דיוצא מן הטהור טהור, משום שהאם לא ילדה האפרוח אלא רק הטילה ביצים, והאפרוח מארעא קא גביל, ונאסר על ידי סימני טומאה. אמנם התוס' בסוגיין (חולין סב, ב ד"ה תרנגולתא) כתבו להדיה דגם בעופות אמרינן הכלל דהיוצא מן הטהור טהור, וכבר העיר בזה בחכמת בצלאל (פתחי נדה עמ"ס נדה שם, להגר"ב מרנשבורג ז"ל).

ומעתה גם אם נאמר כדעת התוס' בחולין, ואשר לפ"ז יש להתיר בנידון דידן אם היה ברור לנו שאכן העופות ההם יוצאים מן הטהור, אבל מאחר שגם אבותיהם ואבות אבותיהם של העופות שלנו הוכלאו ונתערבו בכמה מיני זנים שונים ונמצא תח"י העתקות מכתבי פרופ' וכתבי עת רבים מאונברסיטאות שונות בעולם, שכבר משך קרוב למאה שנה מערבים מינים ממינים שונים בתרנגולים, ומבהיל לראות עד כמה הרחיקו לכת במעשיהם (ראה אנציקלופדיה

כחומר ביד היוצר להבדיל אלף הבדלות, והם משחקים עם לידת העופות ומבטלים אברים שונים וטבעים שונים, כמו שהזכרנו בריש דברינו שינויים כאלה שגם האבני נזר וגם הבית שלמה וכל הפוסקים שהובאו באריכות בדרכי תשובה, כולם יסכימו פה אחד שנחשבים לשינויים מהותיים, ועוד ידם נטויה, וממילא לא קיים כיום היתר זה שהוזכר בכל הפוסקים על העופות ההם.

מעפרא קא גביל

כבר הזכרנו לעיל בשם האבני נזר ועוד פוסקים, שחלקו על כל ההיתר של מעפרא קא גביל, ועי' עוד בחידושי הגר"ח על הרמב"ם בסוף דבריו (פרק ג הל' יא), ויש הרבה להשתעשע בדבריו המתוקים שם, אך כבר פנה יוס, והנני בשער היום הקדוש הבעל"ט, ולכשירחיב לנו ה' אי"ד נמשיך מה שיש עוד לומר בענין זה.

תן חלק לשבעה דרכי ההיתר שהוזכרו בדברי גדולי הפוסקים הנ"ל, וגם לשמונה - ה"ה ההיתר שחידש הגר"מ שליט"א, יש גם בזה להרחיב קצת היריעה.

הכלאת כלאיים שלא כדרך הטבע

כבר כתבנו לעיל במד"מ בדברי הגר"מ שיסוד זה קשה להלמו, עיי"ש. וראה גם מה שכתב החת"ס בתשובה (י"ד ס"י רפז, והובא בקוצר אמרים בפת"ש י"ד ריש ס"י רצה), שמרן החת"ס ז"ל הסתפל אם יש איסור הרכבה בהכנסת חיטה לענף של שושנים, ולא רצה לאסור לאחרים ורר לעצמו אסרו, וסיים: 'המחמיר תבוא עליו

החמישי (שאין חוששים לזרע האב). נמצא העולה מכל זה שהיתר דזה וזה גורם דחוק ביותר, אף שאינו מבוטל לכו"ע.

אם חוששים לזרע האב

נידון זה, אם חוששים לזרע האב או לא, מלבד שכל זה לא שייך אלא במציאות^{הערה} כזאת שידוע לנו שהאב טמא והאם טהורה, משא"כ באופן שיתכן שהאם היא הטמאה, כמובן שלא שייך היתר זה, וא"כ בזמנינו שההכלאות מרובות כל כך שאי אפשר לדעת מי הוא הטהור ומי הטמא, שוב לא שייך היתר זה כלל.

נוסף על כך, אף לו יצוייר שיתברר הדבר ונדע שהביצה נעשתה מאם טהורה ואב טמא, הלא הכלל הזה שאין חוששים לזרע האב במחלוקת שנוי, עי' בגמ' חולין (עט, א), וגם לר"י דאמר התם שאין חוששים לזרע האב, מסיקה הגמ' שזה רק מספק, ולחומרא יש לחוש לזרע האב. ולדינא, יש מחלוקת גדולה בראשונים איך לפסוק, עי' רמב"ם (כלאים ט, ו), וע"ע ברמב"ן, רשב"א, רא"ש, ר"ן ושר"ר בחולין שם, נמצא שגם היתר זה שנוי מאוד במחלוקת, מלבד מה שמציאותו אינו ברורה, כמבואר לעיל.

הולד דומה בסימניו לעוף הטהור

בדבר ההיתר הששי, שהולד דומה בסימניו לאמו הטהורה, וא"כ עלינו להחשיב הולד כמותה ולא כאביו הטמא - אין כלל מה להאריך בזה, כי כבר כתבנו בריש דברינו שהיום הם מכניסים שינויים כה גדולים בהזרעה, עד שנעשה

ברכה'. והחזו"א (כלאים סי' ב, יז) סיים בפשיטות להחמיר אם החטה משתרשת ומזדווגת עם השושנה, עיי"ש. ועוד כתב החזו"א (שם אות טז), וז"ל: "יש מרכיב שמתאחזין ומולידין מין חדש, ויש מתאחזין והפירי אינו משתנה, ושני ההרכבות אסורות. ונראה דאין חילוק בהרכבה בין מרכיב גוף למרכיב שרף, שאם נוטל שרף ונותנו בסדק והוא חוזר ועושה ענף מאותו השרף, הרי זה מרכיב גמור שאין בדומם חילוק בין העב לנוזל, וכיון שיש בשרף כח ההולדה חשוב הרכבה, ולא דמי להרבעה שאין איסור בנתינת זרע של מין זה למין אחר" וכו', עכ"ל. גם יעויין בשו"ת מנחת יצחק (חלק ז סי' יב, ב), שכתב להחמיר בנתינת אבקה של סוג פרח אחד על גבי פרחים אחרים, שיש לחוש שזה צומח יחד עם הפרח הקיים, עיי"ש.

מכא הלין דוכתי חזינו, דאין כזה כלל בתערובת מינים, שיהא התערובת כדרך הטבע וההולדה דווקא, שהרי ברור מעל כל ספק שדרך הרכבת חיטה ואילן הוא הטלת החיטה בקרקע יחד עם האילן, ודרך הרכבת סוגי אילנות הוא בנתינת ענף מאילן אחד בתוך ענף של האילן השני, ואין דרך הרכבה מצד הטבע בנתינת חיטה בתוך סדק של צמח, ולא בנתינת שרף אילן לתוך סדק, וכ"ש שלא בנתינת אבקה על גבי צמח אחר, ובכל זאת - אם זה מתחבר עם הצמח הקיים וגדלים יחד - גם אם אין לו השפעה לשנות את הקיים, הרי זו הרכבה האסורה, וכל שכן כשזה משנה את הקיים, ולכא' מכל זה מוכח שלא כדבריו.

ואין לומר שיש להבדיל בין נידון כלאים והרכבה לנידון דידן, שהרי בסימני בהמות ועופות פשוט בכל דברי הפוסקים, ה"ה התשובות שהזכרנו בכאן ועוד הרבה שלא הזכרנו, שאם משתנים הילודים ע"י תערובת המולידים מכל מיני כוחות - אין הילודים נידונים כדין מולידיהם, ויש להאריך בזה עוד ואין כאן מקומו. ומלבד כל זה, בעצם נידון דידן אין דרך התערובת דווקא ע"י זריקות, שהרי יש להם הדרכים לערב זרע המינים כעין הזרעה מלאכותית המצויה אצל כל בעלי החיים.

המורם מכל הנ"ל, שאי אפשר לזוז מדברי מו"ז שליט"א להקפיד לאכול רק ממקום בדוק שלא נעשה ע"י הכלאות למיניהם, וז"ל מו"ז שליט"א: "היות כי הדברים נמסרים כהיום ביד מגדלי עופות שאין להם כל ידיעה בשטח זה גם אם הם שומרי תורה ומצות, ומכל שכן אחרים שרחוקים מזה, א"כ דבר חמור הוא לפנינו שמערבים מינים שאינם בדוקים בטהרתן עם המינים המקובלים, ונמכרים ונשחטים הגידולים אח"כ בתור עופות במסורה בלי להרגיש וכו', והוא משגה חמור דנעשים הדברים על ידי אינם בקיאים כלל, וגם הוא דבר תמידי, וכבר כתבתי בעניין בכמה מקומות שאין להעמיד הנהגת הכלל על דברים של דיעבד, ובפרט לענין קדושת האכילה. ונתרבה מיום ליום שמרכיבים המינים מבלי להודיע מה מרכיבים, והדברים עלולים לבוא למכשול גדול באיסור מאכלות, על כן עלינו להתעורר ולעמוד

בהשגחה חמורה שלא להביא לשחיטת עופות רק ממקור שהוא בדוק מחשש תערובת מינים, ושהאפרוחים גדלים רק ממין שהמסורה ברורה בלי פקפוק, בין מצד הזכר ובין מצד הנקבה, עכ"ל.

ואמרים ¹⁰⁰ "מעין הפתיחה; האומנם שכל ההיתרים דחוקים, ויש מהם

שלכאורה נסתרים מדברי גדולי הפוסקים, מ"מ אין בכונתנו לאסור הדבר לחלוטין ולהכניס את כלל ישראל למצב שא"א לעמוד בו, ולא נכתבו הדברים אלא כדי לחזק את ידי העסקנים, ולבקש מהמורים בעם שיראו לעמוד לצד אותם אשר באמתחתם פתרון למצב הדחוק הזה.

¹⁰⁰ רצ"ל

אצרף מכתב מאת מורי וקוני הגר"ש הלוי שליט"א, מה שכתב לי 'בענין לאחר ראותו את הדברים המתפרסמים לפנינו.

הרב שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ זכרון מאיר
בני ברק

¹⁰¹ רצ"ל

ב"ה, ראיתי מה שביאר כבוד נכדי הרב הגאון וכו' ר' יוסף בנימין שיחי' לאוי"ט, בטיב טעם ודעת. ואין לי שום ספק בלבי, דמה שהביא בסוף דבריו מסקנתי ע"פ מה שכתבתי לענ"ד בחלק י' שבשבט הלוי סי' קיג - דהמצב כהיום יכול לבוא לידי הירוס במאכלות אסורות, אם לא נשגיח על מקור מגדלי עופות שמקלקלים ע"י הזרעה מלאכותית - הוא האמת, ודבריו נכונים בטעמם, ומיניה לא יזוע.

ומה שכתב ידידי המכובד הגאון ר' מאיר ברנדסדורפר, שאין הזרעה כזאת יכולה לגרום שינוי הלכה מטהור לטמא, דהיא רק שינוי גנטי, במחכ"ת לא נראה כן, ועי' בחידושי סגיות למרן החת"ס בסוגיא דנשר, שהוכיח מדברי רבינו

היראים, דדעתו דיתכן דאפילו יונים יכולים להתהפך מטהור לטמא, וכן להיפך, ואע"ג שזה חידוש עצום, ואני בעניי שבט הלוי יו"ד (ח"ב) סי' כט פקפקתי על עצם ההוכחה, מכל מקום אם אנו מכניסים טמא ממש, שזה יכול לגרום אפילו לשינוי הסימנים כידוע - אין בידינו להכשיר, ועוד לי קצת ראיות לזה, ואין עתה הזמן.

ובב"ל אופן, להאכיל לבני ישראל שמצוים על 'והתקדשתם והייתם קדושים' במאכלות, כדאיתא ב'פ' קדושים, ולפטמם אפילו בעופות טהורות עם טבע של עופות טמאים - לא ירד בני עמכם. **כתבתי** בקיצור על הגליון (של דברי נכדי הנ"ל), המצפה לרחמי ה'...

פעמי יעקב עמוד מס 69 נו : קובץ {6} {36} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מבהמח"ס שיחת חולין

הרה"ג ר' אמתי בן-דוד שליט"א

תגובות חשובות ונילוויים מרעישים

כיון שמסורתנו שהתרגולים שאנו אוכלים הם הם המותרים, וזו אינה צריכה לפנים. אלא שלדאבוננו התחילו חכמי המדע מאומות העולם בעשרות השנים האחרונות להכליא כל מיני סוגי עופות בלי שום פיקוח (וק"ו פיקוח הלכתי), ונסתרים בפרטי מעשיהם תחת שם 'סודות מסתריים', אולם עכ"פ המתמצא קצת בשטח והקורא בספריהם, ימצא דברים מפורשים וברורים בהכלאת כל מיני סוגי עופות מהמזרח הרחוק ועד המערב. ההכלאות נעשות כמוכן ליעול תפוקת הבשר והביצים. גווי העופות ועיצובם ניתנים לשינוי כרצון המגדל. אשר ע"כ נראה דכל השינויים הנמצאים, הביצים העגולות וצורת האצבעות הם שינויים כתוצאה מהנ"ל. ולכן כמדומה שזה שורש הבעיה. מהו דין ההכלאות, ולא להכנס לסימנים עצמם, ובעיה זו חמורה מאד, אפילו את"ל שיש צדדים להיתר, כיון שנעשה בידי זרים ללא שום פיקוח וערבות. ואפילו ללא השינויים מחויבים אנו לברר את מקור היוצרותם של העופות. ע"כ באתי לבקשו אם אדרבה יוכל לברר וללבן סוגיא זו של עוף טמא הבא על הטהור מה דין הולד היוצא ממנו, אשר הנושא מחונת מאד לצערינו. ובמאמרו הנ"ל כאילו והוכשר הענין. ע"כ באתי לעוררו בכל הכתוב לעיל. בברכה ובהוקרה וכו'.

נ.ב. מצורף בזה תמצית קצרה. צילומים מספריהם המוכיחים על הדברים

למאמר 'שינויים בגוף התרגול שלנו' (מ'צהר' חלק ו')

לאחר הוצאתו לאור עולם של 'צהר' חלק ששי בחדש מנחם-אב תשנ"ט, ובו (בעמוד שא) התפרסם מאמר מפרי עטי: 'בענין שינויים בגוף התרגול שלנו', קבלתי תגובות רבות, בע"פ ובכתב, אשר יש בהן בכדי לשפוך אור חדש על הנושא החשוב המדובר, שהוא אכן יסוד בשולחנו הטהור של כל יהודי. תגובות אלו פקחו את עיני בדברים שלא ידעתי עליהם ככתבי את המאמר, וכן חזרתי בי בחלק מהדברים שכתבתי, וראיתי צורך להודיע על הפרישה באיתו מקום בו הודעתי על הדרישה.

המכתב הראשון, קבלתי מאת הרה"ג מ"מ לובין, מעי"ת בני-ברק יע"א, וז"ל: "ראיתי את מאמרו הנכבד בספר 'צהר' בנידון 'שינויים בתרגולים בזמננו'. אין ספק כי כבודו האריך לברר וללבן את פרטי הדין והמצאות, אולם כמדומני שמרוב דברים נעלמה הבעיה העיקרית. ובמקצת נגע בה, אולם לאח"מ נדונה כלאחר יד. וכפי הנראה זה שורש הבעיה והתגלית לכל השינויים הנראים. ואפרט: א. אין ספק כי התרגול הוא עוף טהור מימות עולם. אולם אע"פ מבואר בש"ס דקיימים סוגי תרגולים אסורים, חולין סב ע"ב תרגולא דאגמא ותרגולתא דאגמא. ובנדה נ ע"א וכו'... ואעפ"כ אין לנו מן הסתם לחוש

שבעופות מתעבר, וכן נקט בפשיטות נדה
נ ע"ב בחזו"א.

ה. עוף טהור הבא על נקבה טמאה - הרי
הולד כדין האם, ואסור במוחלט. כן
מבואר בחזו"א (יו"ד סי' יג ס"ק יא), וכן
הוא במגנת יצחק (ח"ה לא, ג). עוף טמא
הבא על הטהור, אי חישינן לזרע האב הרי
הולד אסור, ואף אי לא חישינן יש לאסורו
למ"ד זוז"ג אסור, ובחזו"א הנ"ל מבואר
שבזוז"ג הנ"ל קי"ל לאיסור, אלא ריש לדון
מדברי התוס' נדה נ' ע"ב דבעופות מעפרא
קא גביל הולד מותר. אולם סברת תוס'
אינה מוכרעת דהכי נקטינן, מאחר דבתוס'
חולין לא ס"ל הכי, וכ"מ דעת הר"מ דבמין
ל"ש מעפרא קגביל אלא אך ורק לגבי
אסור טריפה.

היוצא מהנ"ל דאם האם טמאה אסור
במוחלט, ואם האב טמא תליא
בפלוגתא הנ"ל. עכ"ל הכותב החשוב,
יצ"ו.

עיון קצר בצילומים שצורפו למכתב (מתוך
מדרין בשפה האנגלית, לגידול עופות
במשק המודרני) - החשיך את עיני ועצר
את נשימתי: רשימה ארוכה של עשרות זני
תרנגולים ועופות הדומים לתרנגולים,
במקצת דמיון או כהרבה, ביניהם עופות
בעלי מראה משונה, רצורות אפייניות לעופות
ממינים אחרים (כתפיים מוגבהות כשל דורס,
רווח [פישוק] גדול בין שתי הרגלים - כשל
מהלכי שתיים, חוסר כרבות, מקור עבה
מאד, חזה מוגדל ורגלים דקות - כשל בעלי
התעופה, נוצות הגדילות בכיוון הפוך, ועוד
דמויות שונות ומשונות). בחלק מהעופות
גם מציין מקום המוצא הטבעי שלהם, כמו
ביערות העד שבמזרח אסיה (עופות בר)
ושאר מקומות שאין שם ישוב יהודי, וודאי
שלא מסורת. על אחד מהם (כמדומני זן

האמורים לעיל ניתן לקבל, אם רצונו בכך
יודיעני".

במכתבו השני צירף צילומים מפורטים
על זני תרנגולים המצויים כיום
בשוק (גם בארץ ישראל), מאילו זנים
הורכבו, מה מקורם, טבעם, דרך גידולם
וכדומה. [שפירוסט יובא בהמשך].

והוסיף עוד לכתוב, ח"ל: "פרטי המציאות,
עם התפתחות המדע במאה השנים
האחרונות נעשו הכלאות ע"ג הכלאות של
כל מיני תרנגולים למיניהם ללא שום פקוח.
לדברי המכליאים נעשו הכלאות עם עופות
בר, והכל כדי ליעל את תפוקת העופות,
הדברים הנ"ל פשוטים וברורים לכל פותח
ספר מדע ויודע מהנעשה בתחום זה..."

ב. בעולם קימים עשרות ואולי מאות סוגי
תרנגולים ויש שמשונים ביותר ויש
בפחות... וחלק מהם יכולים להיות תרנגולא
דאגמא שהוא מין תרנגול, או העוף הקרוי
בלשון המדע 'שכוי ענק' שהוא האידיהער
הן' המובא בשו"ת מהרי"ל סי' צה, שיי"א
שהוא ה'דוכיפת'...

ג. תופעת הביצים העגולות במספר לא
מבוטל הרי היא מעוררת את החששות
הנ"ל אחרי אשר נאמנים עלינו דברי רבותינו
ז"ל דבעוף טהור אין מצויים כאלו כלל.
ואף תופעת חילוק אצבעות הרגלים המצוי
כיום בתרנגולים מספקת עלינו את הדרך
כנ"ל. אשר על כן לא יתכן להתעלם ולומר
ספק הרכיבו ואת"ל דילמא עוף טהור הוא,
דכיון דההרכבות נעשות אין זה ספק כלל,
ונשאר רק לדון אם עוף טהור או טמא.
וכיון שריעותא לפנינו מחויבים לברר.

ד. כלל דאין טהור מתעבר מטמא נאמר
רק בבהמות ולא נזכר כלל בעוף, ועיין
באחרונים שהוכיחו מדברי תוס' נדה

ה'קורניש' - מציין החוקר, שקשה לגדלו עקב תוקפנותו ודורסנותו ומהירות תנועתו. על זן אחר מזהיר שיש להפריד ממנו את האפרוחים בטרם יבקעו מביצתם, למען לא יטרפם הוריהם. על זן נוסף הוא מציין שהוא בעל יכולת תעופה כשל ציפורי הדרור, ועוד תופעות בלתי רגילות.

מכל המינים האלה, מובא שם, פיתחו את זני התרנגולים המצויים בארצותינו, במחשבה וכוונה להגדיל את כמות הבשר והביצים. ומבחינה רשמית, כל אותם בני תערובת - מכוונים כולם בשם 'תרנגול הבית', והכותב מציין שהם ידועים כבר ברחבי העולם, ומשמשים כתרגולי בשר וביצים, ברחבי ארה"ב ואנגליה ושאר ארצות 'מתורבתות'.

ובל הדברים הללו, מדוברים בהכלאות טבעיות, של המינים הנזכרים (שגדלים ביחד ופרים ורבים זה מזה), ואז לפחות יש בידענו את הכלים המקובלים, 'מסורת', 'זה וזה גורם' ו'חוששים לזרע האב'. אך המכתבים הבאים שקבלתי, מדברים על נושא מורכב הרבה יותר, והוא 'ההנדסה הגנטית'.

בערך כתודש לאחר פרסום המאמר, שוחח עמי שיחה נרגשת - מר ער. נ"י, סוחר חיות-מחמד במקצועו, שהפנה אותי לתנות חיות-מחמד באחת מהערים הגדולות, המספקת ללקוחותיה אפרוחים 'לפי הזמנה'. הלקוח יכול לבחור מראש, בטרם יקנה את האפרוח - את צבעו, גודלו, סוג מזונו, צבע ביציו, קולו וכדומה, והמוכר ממלא את דרישתו. ושוב, ירדתי לאחד המושבים, והראוני שם תרנגולים בעלי כרבות משובות, בצורת כוס, פרח, מגורה ועוד כהנה וכהנה, נוצות זנב זקופות או שוככות, צבעים מכריקים בצבעים רועשים וכו' -

וכל אלה, יוצאים באפרוחי תרנגולים רגילים למראה, שאין שום שינוי ניכר בקטנותם, כי תכונות אלו הוטבעו בתורשהם ומתגלות עם גדילתם. ועוד גדלה תדהמתי, כאשר ראיתי בחנות לממכר 'חיות בית', בחוככי השכונות החרדיות שבעיה"ק ירושלים ת"ו, כלוב - ובו זן תרנגולים הנקרא 'תרנגולת נשרית', אשר שמה מעיד על יחוסה ועל מראה, שצוורה נראה כצואר הנשר הקרח, אדום וערום מנוצות, ושאר גופה הוא כתרגולת. ובימי חודש אב, קנו ממנו מאפרוחי תרנגולות אלו, יהודים יראים ושלמים, וגידולם בחצרותיהם עד ערב יה"כ לשם מנהג הכפרות!!! כאשר באתי בטרוניה אל המוכר, הצטדק ואמר שמקור התרגולות הללו הוא 'דוקא' מאדם 'דתי', והוא מוכר רק לצורך מחמד ושעשוע, ואין הוא אחראי לאנשים ששוחטים אותם לכפרות, כי כל שוחט בר בי רב דחד יומא, רואה לפניו מין משונה, ועליו להמנע מלשחטו.

ועוד החלו קרובים וידידים לשלוח אלי קטעי עתונות ומאמרים מדעיים מרחבי תבל, על תופעת ההנדסה הגנטית, הן בצמחים (פירות עמידים לפגעי מזג אויר ומזיקים, נוחים לקילוף וחסרי גרעינים. וצמחים חסינים למחלות ולחום וקור), והן בבעלי חיים (בעלי בשר משובח, חסינים למחלות וכדומה), ובמסתרים אף אל האדם שולחים ידם (ליתכנן) בני אדם בריאים וחסונים, יפים וכו'). ועל התנגדות רחבה המתעוררת בעולם נגד החדרת תוצרי הפיתוחים הללו - לשוק המזון של האדם. אך מ"מ ברור וידוע שכשם שבשוק - כבר יש עמנו ירקות ופירות מהונדסים, כך גם מוחדרים כל הזמן בהמות ועופות בזנים ומינים מהונדסים חדשים לבקרים, כלי פיקוח ויריעה.

מסויימות מזן 'לגהורן', משחיטה ששחט באיזור השפלה. שם ראיתי תרנגולת המהלכת ומקפצת על גבי מוט דק, בחלוקת אצבעות שתיים לכאן ושתיים לכאן, עד כדי כך, שכאשר ניסה הרב הנ"ל להסיט בכח את האצבע שתפסה באחורי המוט, ולהשאיר את האצבע היתרה שתעמוד לכדה (כדי שתהיינה שלש לכאן ואחת לאחור), סירבה התרנגולת ולא הצליחה לעמוד כך (אפילו דקה אחת לא יכלה לעמוד כתרגולות כשרות אחרות). מלבד זאת התעופפה התרנגולת למרחקים עצומים כציפור כנף, ושוב נעמדה על המוט בחילוק אצבעות (והלכה לארכו כך, כדרכו של עוף התוכי הטמא). תמונות נוספות הראני מ'בית מחקר גנטי' שם מגדלים את ה'תרנגולת הנשרית' והוא הנציח במצלמתו את כל השינויים הניכרים בגופם.

ועתה, אעתיק מעט ממכתביו החשובים (עם קיצורים ושינויים משלי):

לכבוד ידידי ורעי וכו', אחדשה"ט וכו'.
אשר ביקשת להעלות על הכתב ביאור ותיאור מבנה ה'תאים' המרכיבים את היצור החי, וההשלכות הישירות מכך לגבי פעולות ה'הנדסה הגנטית' ב'בעלי חיים' טהורים, תופעה אשר לאחרונה צוברת תאוצה בשיאים לא נודעו; האם מדובר בבליטת 'גורמים' וחלקי זרע של ממש ממספר מקורות שונים? או דאיירי מ'גורמים' כאלו שהם רק בבחינת 'תוספת-כח' בעלמא? והאם קיימים מקורות הלכתיים, שאפשר לדמות מהם מילתא למילתא, ללמוד הסתום מהמפורש בנוגע לכל השאלות... (כאן האריך לבאר מהו 'תא' של חי, מה הם חלקיו, וכיצד דרך רבייתו וכו')... בכל 'תא' יש את אותו מנגנון המכיל את אותם אברים אטומיים הגורמים להתפתחות ה'תא', ורק

בעודי משתומם כחדא שעה, נפגשתי בבית ההוראה של מו"ר הגאון רבי משה הלברשטאם שליט"א, חבר בד"ץ העה"ח, עם חלמידו המובהק הרה"ג חזקיהו יוסף כהן שליט"א, רב משחטת 'עוף ראשון' שבראשון לציון, שאיתמחי גברא רבה בכל נושא ההנדסה הגנטית, והגיע לתגליות מרעישות, אך מ"מ עדיין הוא הולך מתוך מתוך בשקט ובתבונה בלי צעקות ומלחמות, כדי לכוון הדברים לאט לאט על כשרותם, מתוך הסכמה כללית של כל גדולי הדור. והוא העמידני על האמת בכל ענינים אלו, לאחר שהוכיח אותי והוכיח לי שהמאמר שכתבתי ב'צהר' - מתעלם כמעט מהבעיה האמיתית ופותר בעיות אחרות לגמרי. הוא הוציא מאמתחתו תילי תילים של ראיות ומסכת עדויות, ואח"כ הרעף עלי מכתבים רבים וארוכים ובהם מידע רב ופלפולא דאורייתא בכל הנושא הרחב והעמוק. קטעים ושכיכים ממאמריו ומחקריו אביא כאן לתועלת הציבור (עד יצא כנגה צדקו בספרו החשוב העומד לצאת לאור עולם בימים הקרובים בשעט"מ):

ראשית הסביר לי הרה"ג הנ"ל, שכל 'נסיונותי' ו'בדיקותי' במאמר - היו בסוג מצומצם של תרנגולות מצויות באיזורים מושגחים היטב מבחינה כשרותית, כך שאינם משקפים כלל את המציאות בשאר חלקי הארץ. ושחשבתי בתמימותי שכל תרנגולת לבנה היא מסוג 'לגהורן', ואינו. כי התרנגולות כהן בדקתי היו בעלות נוצות דלילות, בעוד הלגהורן הוא בעל נוצות לבנות מלאות ונפוחות, וכרכולת אדומה בוהקת.

ואז הראני מראות אסורית, והייתי משוגע ממראה עיני אשר ראיתי, חצלומים והסרסות מהתנהגותן של תרנגולות

יד מכוננת מלמעלה היא הגורמת לכך שמתא' פלוני תתהווה יד ימין ולא יד שמאל, ומתא אלמוני תתהווה יד שמאל ולא יד ימין, וכן הלאה. את זו הטכניקה, עמלים החוקרים קשות, ואף הגיעו להישגים רשימים, לפתח שיטה של פיתוח 'איברים' מתא' בודד... וכך גילו שיטה היאך ניתן לייצר 'חי' שלם מכל תא שבגוף, ואפילו מתא דם' או מתא עצב' וכדומה. והיא הנקראת בפי אותם מומחים... 'שיכפול גנטי'... שיטה מורכבת ביותר... ע"י העברת 'גרעין תא' מה'חי' הרצוי – לכל 'גזול תא' פונדקאי אפשרי... 'הגרסה גנטית' טומנת בחובה שיטות רבות [אני לכד מצאתי בס"ד, כחמש עשרה שיטות ואופנים בזה], אך העיקרון הוא, העברת 'גנים' מתא' אחד לשני, גם בין מין לשאינו מינו, לפי המטרות המסומנות ותנאי השיווק... בין אם מדובר בגן' בודד וחלקי, או בצירוף כמה 'גנים' גוספים, שכן לכל אבר דרושות תכונות רבות, ולכל תכונה – אחראי גן' מסוים. לדוגמא, בתוך אותו גן' האחראי על איבר העין, ישנו גן' מיוחד האחראי גם על צבע העין, וכיום ניתן 'להזמין' זאת מבעוד מועד, איזה צבע עיניים יהיה לנולד...

במובן ההלכתי, לעת עתה אקצר מאד, ורק אציין בזה כמה ציוני דרך וכיווני מחשבה אפשריים... יעויין עוד מה שאמרו בגמ' חולין סט ע"א, לגבי עובר שהוציא ידו והחזירה, שידו אסורה משום אבר שיצא ממחיצתו שלא הותר בשחיטה, ואחרי שנולד – בא על בהמה, ויצא ולד שמעורב בו עתה כח היד האסורה. ומסקנת הגמ', דמבלבל זרעיה, ואין אבר מוליד אבר – לכן אין לו תקנה לכל גופו. רואים ש'פסול שחיטה' מצד אבר אחד – מעביר את ה'פסול' אצל הדורות הבאים בכל הגוף

כולו, ולא רק באותו האבר, מכיון שה'גורמים' נבללים. הרי שגם אם מדובר בחלקו של 'גורם', הרי הוא משפיע על הגוף כולו. וכן היא המשמעות ממחלוקת רש"י ותוס' (סוטה מב ע"ב, רש"י ד"ה 'בר מאה' ותוד"ה 'מאה פפי') האם שייך שיהיה לאדם יותר מ'אב' אחד, ונחלקו האם שייך דבר זה במציאות טבעית של 'ביאה', האם יכולים להתערב מגורמי כמה אנשים יחדיו. אבל אי איתרמיא מציאות כזו – כמו בנידון דין שמערכים באופן לא טבעי חלקי 'גורם הלידה' מכמה בני אדם או בע"ח, או אז גם לדעת רש"י תהיה התייחסות ברורה של 'מקצת אב' לגבי כל אחד ואחד מאותם ה'גורמים', למרות שמבחינתו של כל אחד מאלו ה'גורמים' – מדובר רק ב'חלק' אחד מני 'מאה' בלבד שיש לו בזו היצירה. וא"כ, כימינו שהדבר נעשה במציאות בעזרת מחט בזוכיית, נראה שגם מקצת 'גורם' – יש לו דין 'גורם גמור מכל הבחינות... ובענין 'זה וזה גורם', אמנם נפסק (בטור יו"ד סי' ס') ש'זה וזה גורם' – מותר, היינו דוקא בדיעבד, אך לכתחלה – בודאי אסור (עיי"ש בש"ש סק"ה ועוד)... מה גם דלגבי צאצאי בן פקועה שבא על בהמה דעלמא, אמרינן בגמ' (חולין סט ע"א) דמדין דין זוח"ג קא אחי. ויעויין בשו"ע יו"ד סי' יג ס"ד, דלהלכה אין להם תקנה בשחיטה לעולם, כי 'סימני השחיטה' חציין חייבים בשחיטה וחציין פטורים. כל זאת למרות שזוח"ג בדיעבד שרי ואין חוששין לזרע האב. ובפרט אם אין הכוחות שוים או דינר האיסור, יעויין מזה במשנ"ב (סי' תמ"ה ס"ק יב), דבזה האופן זוח"ג אסור. וכשהטומאה מצד האם, כבר האריכו בזה הרבה אחרונים – לאיסור גמור, גם כשהזכר מצידו טהור (עיין חזו"א סי' י"ג ס"ק יא)...

(ח"ב סי' ק אות ז) את תשובת הגרש"ז אויערבך זצ"ל (שהבאתי במאמר הנ"ל בצוהר כרך ו), ודייק מלשונו: "רבינו מתייחס לסכרא שנשמעה רבות... מצד רבים שטענו, שגם בהניח שמדובר בחלקיקי זרע, הרי כיון שהם כל כך זעירים עד שאינם נראים לעין אלא בעזרת מיקרוסקופ - אינם נחשבים לכדור שיש בו ממש, ואין דינם כ'גורם'... ודוחה רבינו טענתם, היות שאנשים מטפלים באלו החלקיקים - הרי הם נחשבים ל'גורם'... וחילק שם בין 'כלאי זרעים' שאף התוצאה אסורה, לבין 'כלאי בהמה' שהאיסור הוא על הרבעת הגופות... אבל לענין קביעת מינו הטהור או הטמא, הרי הוא מורכב משני הגורמים, והצורה החיצונית לא קובעת כלום בעוד אנו יודעים שמקור זה הבע"ח אסור..."

והשתא נבוא חשכון בצורה נוקבת: האם צד חלקו של הזכר איננו תא 'גורם לידה' מובהק, כאשר יש בו רק את 'גרעין התא', ומדוע כינוהו בשם 'גורם', הלא כ'גרעין' אין בו יותר מאשר אותם 'גנים' השוכנים בחלקו הפנימי של 'גרעין'... ומה הם א"כ ה'גנים'... אילו עוד 'גורמים' קיימים בחלקו של האב שבגללם נתייחס אליו כ'גורם'? הרי שברור... שה'גנים' הם הם 'גורמי הלידה' האמיתיים... גם אם היו המומחים... מצהירים על כך בגלוי שאין כאן משום 'גורמי לידה', אלא משום 'תוספת כח' בעלמא - לא היה לנו להאמין להם, כל עוד אינם מעלים זאת על הכתב בצורה רשמית... אך המציאות טופחת על פנינו, כאשר הם המעידים על כך במאמריהם הרבים... ובכל אופן, היות ויש כאן חשש איסור... ובפרט לאור הצהרת כוונותיהם העתידיות... האם עלינו להמתין עד שיוודע

...ובל 'גן' ממין טמא שיוחדר בזרע מן הטהור, הא ליכא למימר דאין חוששין לו, דהא בסופו של דבר, לאחר היצירה, ה'יד' או ה'רגל' הינן אבר של 'דבר אחר', ולא של זה המין הטהור, ובמציאות הוא קיים ועומד וניכר לעין כל בבירור, אפילו אם מצד המראה החיצוני הוא דומה ממש לאבר של זה הבע"ח במקורו. ועויין בחידושי הגר"ח הלוי (הלכות מאכ"א פ"ג הי"א) דלמ"ד 'חוששין לזרע האב' לא שייך להתיר מדין זו"ג, דהא מתהווה מינא דאב ודיניה כאבוה... הרי דבנידון דידן, ידיענין באיברים מסויימים שבאו רק מכח האב לבדו, נראה דגם למ"ד אין חוששין לזרע האב - הכא מיחש חיישינן, דהא קיימים הם במציאות... וכאשר הדברים נעשים אצל ה'אם'... ועכ"פ לגבי התרגולים, נעשות כל אלו הפעולות אצל 'גורמי התולדה' מצד האם... ואפילו איכא מאה גורמים, הרי שיש כאן מאה אמהות...

בעצם מושג החילוק בין תוספת כח לממשו של איסור, אנו מוצאים בדברי החזו"א (זרעים הלכות כלאים סי' ב, ס"ק טז): "למדנו שלש חוקות; אם מרכיב דבר שאין צומח אלא שהוא נבלע באילן ומטיב צמיחת האילן - מותר... ויש מרכיב שמתאחין ומולידין מין חדש, ויש מתאחין והפירי אינו משתנה, ושתי הרכבות אלו אסורין... ובתחילת חודש מנ"א תשנ"ח, הצעתי הדברים לפי מרן הגר"ש אלישיב שליט"א... והשיב לי תשובה כוללת: "באם ישנה איוו 'ממשות' או 'אבר' - ה"ז אסור. אבל באם זה רק נותן 'תוספת כח' - ה"ז מותר..."

ובמכתב נוסף הביא מספר 'נשמת אברהם' - הלכות חולים, רופאים ורפואה'

בכירור שנעשו דברים בלתי הפיכים וגדולה המכשלה? ובאם קשה למצוא 'מין' המבורר בטהרתו גם על פי מסורת, אזי אין לחכות עד שיהיה קשה למצוא 'מין' טהור שאינו מעורב עם גורמים שונים מ'מין' טמא... ועלינו לעשות 'משמרת' שלא יבואו חלילה לידי מכשולים... וכמו שאמר לי הגאון בעל 'שכט הלוי' שליט"א: 'איני הולך לאסור כלום, אבל אני אוחד להלכה - שצריך כבר מיד לעשות פיקוח'.

^{הנה} וְהִנֵּה באים עתה 'זני תרנגולים' חדשים... כמו הזן הנקרא 'אולסטאר' אשר מגיע תוך חודשיים ימים למשקל שיא של ארבעה ק"ג (תרנגול רגיל מגיע בזמן זה לא יותר למחצית ממשקל זה), עם 'חזה' מוגדל בצורה מדהימה, כאשר הדבר ידוע במוצהר שעופות אלו 'מהונדסים'... וכל הדיונים על 'מסורת' בשינויים בגופו של עוף הם רק בשינויים שבאו באופן טבעי... אבל כאן אנו יודעים במוצהר שגוף זה 'מהונדס' ע"י הגורם האנושי, ואין לנו שמץ של מידע מהנעשה בחדרי חדרים של החוקרים... וכן הזן החדש הנקרא 'סיטאן', שיש בו ניגודים טבעיים... 'חזה' ענק לעשית 'שניצל'... ורגלים קטנות מאד..."

ועוד מכתב חשוב שלח לי, ובו מתייחס למה שכתבתי ב'צוהר' הנ"ל: "לכבוד וכו'... ראיתי מאמר שפירסם בקובץ 'צהר' כרך ששי, בנוגע לשאלות שעוררנו לפני קרוב לשנתיים ימים, בענין כשרות העופות והביצים של ימינו... כעיקרון, מאד לא נוח לי לפלפל בדברים אלו בעת הזאת, כאשר הדברים כבר מונחים על שולחנם של גדולי הפוסקי הדור שליט"א... אלא שנוכחתי לראות... בגליונות שונים של חידו"ת מודפסים פרטים רבים, גם בשמי, דברים שהם פשוט חלושים לגמרי

מהמציאות... וגם מאמרו זה, משותת רובו ככולו, שלא באשמו, על אלו הפרטים המעוותים והמסולפים... באתי להעמיד מקצת הדברים על דיוקם... תחילה אשאל... האם אכן נראה לו, כי כן ראוי להיעשות, לתת לגויים או לאינם שומרי תומ"צ, לבחוש בקדירותינו, ולערב 'חלקי זרע' מין בשאינו מינו... אפילו יהיו כל המינים שבתערובת - טהורים ע"פ מסורת ברורה מדורות, האם ניתן להעלות על הדעת שמראש ניתן להם הסכמת 'גורפת' וחופש דרור לכל פעולותיהם המסועפות, עד כדי להעלים עין מכל זה ביודעין ולכתחילה בלי פיקוח, שאפילו לא נדע מהנעשה? ...הלאו מהרגע הראשון לא היו דברינו אלא על הצורך לפקח על הענינים מקרוב... ולא לאסור דבר כל שהוא... גם אם לא נחטט בעברם של כל אלו הזנים שכבר יש עליהם 'חזקת כשרות'... האם זו סיבה מצדקת להרשות להם לייצר זנים חדשים מהם גם משונים ביותר, האם ניתן אכן להחשיב את אלו העופות כ'בעלי מסורת'...?

עַתָּה יבוא דברינו לגופו של עניין... לפי סדר מכתבו: הכותרת שסיגנן למאמרו 'בענין שינויים בגוף התרנגול שלנו', בודאי נחבין למושג הכללי שמאחורי משפט זה, ולא בדוקא מהנקודה המסוימת הנוגעת לענייננו, דלא איירי כלל מסתם שינויים מזדמנים, אלא משינויים שידוע שהם תוצאה ישירה מהכלאה בין מינים שונים...

מש"ב בהקדמתו 'יהנה בחקופה האחרונה ועוד לפני, קמו עוררין לטהרת התרנגול שלנו וכו', גם כזה בודאי היתה בכאן פליטת הקולמוס שלא במתכוין, שהרי לא על התרנגול שלנו קמו לערער, ואיזה שינויים נמצאים בכלל בתרנגולים שאנו רגילים בהם מימים ימימה, אלא רק ב'זן'

והרי לא נתפרשה טהרתו בתורה או בנ"ך במפורש. אלא דפשיטא, דמאחר שנקבעה מסורת טהרת התרגול ע"י חז"ל, כבר לא שייך לערער על עצם מין התרגול, בדוראי הוא כשר, ורק יש לחשוש משום איחלופי במין הדומה. וכימינו אשר בעיית ריבוי התערובות בצורות שונות ומשונות פושטת... ואיכא חשש גדול בנוגע לטהרתם של מיני התרגולים השונים באין אתנו יודע מה טיבם; האם אפשר לומר שהם אותם התרגולים עליהם הצביעו חז"ל בטהרתם? האם במקום שיש ריעותות וידיעות ברורות שיש גישה חפשית לאדם שיתערב ויחליט מה יהיו המרכיבים של ה'דוּרַע', האם נוכל לומר שזהו אותו תרגול וכו'...

עצם המושג של עוף 'דורס', אינו חייב לקבל ביטוי דוקא ב'מעשה דריסה' בפועל - יעויין בש"ך הארוך סי' פב, דלא ראינו אינו ראה, דהא אפשר ד'דורס' הוא רק לפרקים רחוקים מאד. וכך אנו רואים בכמה מיני דורסים, ש'טבע הדריסה' דרום אצלם ואינו מתממש כלפי חוץ בפועל... רק שכל עוד לא נתגלה הדבר - אין עלינו לחשוש מזה. אבל אחרי שנתגלו ריעותות וספיקות שונות... האם נכשיר במין זה 'סימני טומאה' רק בשביל שמין התרגול, בכללותו ידוע כ'אינו דורס', מה גם דאיכא כמה מיני תרגול טמאים...

אודות מה שהביא דברי הפוסקים שהסיקו להחזיר את התרגולים מ'קורבני צי"י'. דהנה כבר ידוע שגדול המתירים בזה הלא הוא מרן בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע (חי"ד מה-מו)... לעומת זאת יעויין בקונטרס 'כנפי נשרים'... שגם הרה"ג הצדיק מו"ה חיים צאנזר נ"י שהחזיר אותם מתחילה, היה רק עי"ז שהעידו לו אנשים מארה"ק, וטעו בחשבם כי דומים

זה או אחר שידוע לנו שהשינויים שבהם נקבעו במתכוין ע"י הגורם האנושי, ורק לגבי אותם מינים... אנו שואלים; היאך יתכן לומר על תרגולים היוצאים מבית היוצר חדשים לבקרים, שאלו הם התרגולים שלנו הידועים, ועוד יש עליהם 'מסורת-טהרה' ברורה מדור לדור? הלא אתממה... וכל אותן שאלות מזה הסוג בד"ץ זוז"ג שנתעוררו בעבר, מדובר היה בזנים חדשים כתוצאה מ'הכלאות טבעיות' בלבד, וצד קולא היה לדון בהם, דגם בעופות 'אין הטמא מתעבר מן הטהור' (עיין בפת"ת פב סק"א ועוד), ומכך... שהתעברו מינים אלו זה מזה - היה מוכח ששניהם טהורים... אמנם כהיום, כאשר המדובר הוא ב'הכלאות גנטיות' ע"י צירופם של 'חלקיקי זרע' מסויימים ומסומנים הבאים מ'מינים משונים', באופן שאין הבעל חי מעורב כלל בבחירת בן זוגו לפי רצונו ומאוייו, מעתה כבר אין כל ראייה מזה העיבור, שמדובר בשני מינים טהורים, שהרי הוולד נוצר בעל כרחו...

במש"ב 'שבדיקת חילוק האצבעות היא רק כשאינו ידוע אם הוא דורס, אבל במין המוכר לנו שאינו דורס, אם ימצא אחד חולק אצבעותיו - לא נדינהו משום כך כדורס'... אינו נראה לי כלל וכלל, דהרי... ישנה מציאות של 'מסורת בטעות', גם במין שהיה 'ידוע' זה מכבר בטהרתו. חוץ מלגבי מין התרגול, שלגבי עצם טהרת המין, נאמנים דברי חז"ל שהוא כשר ולא יועיל שום ערעור בדבר... אלא שבזה גופא, אחתי איכא למיחש במין הדומה, שבאמת אינו מין 'תרגול'. וכך הוכיחו התוס' (חולין סא ע"א, תוד"ה 'הדורס') נגד שיטת רש"י, 'שהרי גם תרגול עושה כן, ולכאורה מה בכך, הא אפשר נתברר לנו בזה שהתרגול הוא מין טמא,

'תרנגולתא דאגמא', דס"ל לגבי עופות דלא אמרינן בהו ד'טמא היוצא מן הטהור – טהור', דהא מעפרא קא גבילי. א"כ הוא הדין לגבי אלו הדגים, כפרט ש'סימני דגים' (שלא כבעופות) הם בודאי מדאורייתא... וכימינו שניתן גם לקבוע 'סימני טהרה' במיני דגים טמאים, כפי שכבר עשו אצל ה'צלופח' הטמא שהצמיחו בו 'קשקשים' בעזרת החדרת 'גנים' של 'קשקשים' מדגים טהורים בתוך זרעו, אף יתכן שנצטרך להנהיג חובת מסורת גם בדגים... מן הגרי"ש אלישיב שליט"א [בתחילת חודש מג"א תשנ"ח]... השיב לי; שדיגי הקרפיון ללא הקשקשים – כשרים הם, מאחר דיש המפרשים את דברי התוס' באופן אחר, אבל בודאי אסורים הם באכילה'. באותו שבוע... סוחר גדול שהיה עמי בקשרי 'כשרות'... שאל גם הוא את הגרי"ש שליט"א, האם מותר לו לשווק את אלו הדגים, והשיב; שדגים אלו כשרים הם, אבל אסור למכרם. גם מרן בעל 'שבט הלוי' שליט"א אמר לי [בחוה"מ סוכות תשנ"ט] שאם כי דיגי קרפיון ללא קשקשים – כשרים הם (כמו שכתב בשב"ח"ל ח"ו קכא, שדברי התוס' בנדה – תמוהין הם עד למאוד, ואין פסק ההלכה בזה כדעתם), אך לכתחילה, בודאי יש לחוש ולהמנע מאכילת דגים אלו.

אני שב ומאשר בזה את אשר ראוי עיני... כיצד תרגול זכר מהמין הנזכר עם כל אותם שינויים מופלגים, מעכב את מאכלו בגלל כעת שנגס בחזקה בבשר חבירו שמת, ומחמת קושי הבשר עיכב מאכלו בגללו... לקרוע ממנו נתח בשר... ודברי הפמ"ג (משב"ז סק"א) ידועים להלכה למעשה יש לנו להחמיר ככל השיטות והפירושים ב'דורס'... ודברי הזב"צ

העופות האלו להקיבירציר, אבל כעת נודע לו כי האמת אינו כן, וכבר נרפס בשמו לאיסור בספר 'דרך הנשר'... אשר אחרי שהדב"ח כבר הנהיג בעופות אלו היחר גמור, וכ"כ לחם להחירם... ששלח להביא דוגמא מעופות אלו מעבר לים עם הרבה טירחא... עדיין היה מהפך כל ימיו בזה הפסק אם אכן מבוסס היה ע"פ מקורות אמת, ואך לעת זקנותו סתם כל ההיתר בזה... וזה עצמו יוכיח כמאה עדים, עד כמה ראו כל אותם ראשונים כמלאכים בחומרה רבה את כל אלו פרטי הדינים אשר יש מהם הנראים לפעמים לכאורה כפכים קטנים חלילה...

...החת"ם כתב בתשובה (ח"ב מיו"ד ט"ו עד), שאפילו בפעם אחת ש'חלק אצבעותיו' – נאסר עוף זה מיד... וכן מפורשים הדברים גם ב"פ תגורת שמואל על הלבוש... דסגי בעוף אחד שדרס או חלק אצבעותיו – לפסול בגינו את המין כולו, דליכא עוף טהור שיעשה כן אפילו פעם אחת באקראי. ועכ"פ בגידון דידן, שאנו רואים בבירור לגבי אותו 'קו ייצור' מהזון ה'לגהורין', שנשתנו כולם בטבעם לחלוק אצבעותיהם שתיים לכאן ושתיים לכאן, וכל עיקר תמיכת וביסוס עמידתם ע"ג המוט הוא כדוקא בעזרת האצבע יתירה. נראה לכאורה בפשיטות כי אין כיום מי שיחיר אכילתן של אלו העופות או ביציהן...

בנוגע לאותן דיגי 'קרפיון' שהוצאו מהם ה'גנים' האחראים על צמיחת הקשקשים, במטרה לחסוך את טירחת נקיונם של הדגים, בשעתו הצעתי את שאלתי בזה במכתבי לגאוני פוסקי הדור [מיום י"ג בסיון תשנ"ח]; בהיות דגים אלו משריצי ביצים... כרוב הדגים הטהורים... נמצא שלפי דעת התוס' בנדה (נ' ע"ב ד"ה

(פב, ז) דבימי' התרגול' מקילין בזה וכו'...
הני מילי דוקא כשידעין שהא אחר
'תרגול' דייקא שהיה בימי חז"ל, דעל זה
יש סמך לקולא מכח עדות התוספות שאותו
תרגול גופא היה עושה כן. אבל בימינו
שמערים מרכיבי זרע בידים, הרי שזה
אינו אותו 'תרגול' שבימי חז"ל, וגם אם
נאמר שטבע ותכונה הנ"ל שרי אצל התרגול
דאין מהותו טבע של 'יריסה', אבל בכה"ג
הרי ברור שתכונה זו הגיעה מכח טבע
של עוף אחר הזר לו, אשר אצלו הוא ממש
טבע ומהות של 'יריסה' אמיתית, לכן בזה
גם הזכ"צ יודה דאין כלל מקום להקל
בכך.

לנבי ה'תרגול' הנשרית, שכב"מ הביא
הדעות בזה מדר"ת (ס"ק לג), דאם
עכ"פ יש שני שינויים, שצווארן ערום
מנוצות וגם אדום - יש לאסור... ה'תרגול'
הנשרית' המצויה היום ע"י הנדסה גנטית,
מצבה גרוע אף יותר משני שינויים אלו:
לא מרוב רק בסתם צוואר אדום, אלא
הוא גם משחיר בעת כעס או התרגשות...
האדמיות מתפשטת מהראש כלפי מטה...
כדם הניגד... עד לזנב... הזפק גדול בצורה
מוגזמת ביותר גם שלא בשעת האוכל, יעוין
בענין זה בדר"ת ס"ק ח"י... כל החלק
התחתון של אלו העופות חלק מאוד, וגם
אין בו זכר לסימני שרשי נוצות כל שהן.
וברור שמין 'תרגול' זה יוגדר כימין' נפרד
בפנ"ע...

בהזדמנות זו, ברצוני להגיב על כמה
פרטים בולטים המובאים
בענין זה ביבנין ער' (קובץ א' ניסן התשנ"ט)
שאליו התייחסת במאמרך: מש"כ שיגם
לאחר שמתבגרת התרגול' - נשאת היא
בגוף קטן וקל'. תשובתי: ...גוף קטן אינו
מהווה שינוי המצריך מסורת... מש"כ

'פורשת כנפיים לעוף במרץ וכו'. תשובתי:
אכן כאן מדובר בשינוי מהותי מצד התרגול,
המשייכו ל'תרגול בר' מובהק... מעופן
הפראי הוא אכן מעבר לכל דמיון... לאחר
השחיטה היו ממשיכים לעופף כשהם בלי
הכרה, היו פוגעים בפניו של השוחט או
בסכינ, והנבילות היו מעופפות ומתערכות
עם הכשרות... גם בפרוטוקול ממושב ביה"ד
של הבר"ץ העדה החרדית... יש סעיף מסכם
המצביע במפורש בנוגע לשינוי זה דמצריך
'מסורת' מדינא... מש"כ 'אוכלות בשר שאינו
מבושל ואפילו מבשר חברותיהן וכו'.
תשובתי: אכן כך היא המציאות האמיתית,
ומדובר באכילת חתיכות גדולות של בשר...
מש"כ 'שהיא מפחדת מבניא וכו'. תשובתי:
תופעה זו כבר מובאת בפוסקים כריעותא
(יעוין דר"ת ס"ק ה), אבל לא נראה
שריעותא זו לכשעצמה מהווה שינוי...
מש"כ 'בסיס כרובלתה גם מאוד וכו' וגם
אין הכול בגודל הכרובלת בין הזכר לנקבה
כו'. תשובתי: ישנם שני שינויים מופלגים
בין הזכרים לנקבות, שאצל הזכרים היא
גדולה יותר, וגם קשיחה וזקופה. גם לנקבות
יש כרובלת גדולה אמנם, אך היא רכה
ונופלת הצדה... מש"כ 'חסר לתרגול אצבע
ה'דרכ' וכו'. תשובתי: תופעה זו קיימת
אצל כל המשקים המבויתים... מחמת גילם
הרך, 'דרכ' זה לא הספיק עדיין לגדול...
גם מוציאים את הגנים' השייכים לחלק
זה כדי שלא יזיקו כינחיות' זה לזה...
מש"כ 'מוציאים לעתים ביצים העשויות
בתבנית 'כד וכד' וכו'. תשובתי: אכן זוהי
ריעותא גדולה... מש"כ 'לעיתים רבות רואים
שמחלקת אצבעותיה שתיים לכאן ושתיים
לכאן... תשובתי: אכן ישנם 'זנים' העושים
כן לפעמים כמו שמתאר כאן, אבל הזן
שאני מתלונן עליו הוא זן שמצויה בו
'חלוקת' אצבעות' כמעט בתשעים אחוז...

עד שאפשר לומר עליו שטבעו הוא תמיד לחלוק אצבעות שחים לכאן ושחים לכאן, ורק לעתים מחלק שלש לכאן ואחת לכאן כתרנגול טהור רגיל. וגם כשניסיתי להכריחו לעמוד—כתרנגול רגיל - לא הצליח ולא היתה לו יציבות בעמידתו וגופו החל מתנדנד ע"ג המוט אחורה וקדימה. דברים אלו מתועדים וכו' והם בבחינת אין החי מכחיש את החי (אח"כ הראה לי אותם בפורטרוט).

עתה אחייחם למה שכב"מ השיב הוא במאמרו ^{המפורסם} לכל אלו הטענות... (א) אלו ה'מטילות' אינן סובלות מכחישות בשר. אדרבה, כוחן רב מאוד בפראות לא נודעת. הן מעופפות מבנין לבנין, ומהלכות באומץ רב על גדר דק בגובה בנין רב קומות. (ב) ה'מטילות' שמציין שהובאו לפניו לשחיטת כפרות, שהיו כבדות משקל, בודאי היו באותו יו"ן הנקרא 'רוק', אשר אפילו הנקבות ממנו מוכפלות במשקלן מהתרנגול הרגיל... ולא מדובר באותו זן 'לגהורן', או 'לגהורן המעורב'... (ד) לגבי מש"כ שיש להן נוצות דלילות; זו הוכחה נוספת שהבדיקה שנעשתה ע"י כב"מ, היתה באותו זן הנקרא 'רוק', שכן נוצותיו נושרות מרוב שומן. לא כן ה'מטילות' המדוברות, אכן גופן דל במשקלן, אבל נוצותיהן ארוכות ומנופחות, וזה משהו להן מראה חיצוני כשל עוף בעל משקל רגיל. (ה) כנ"ל מוכח גם ממה שהכחיש את תופעת ה'אצבעות הדקות', שכן אצל ה'רוק' אכן האצבעות עבות במיוחד... (ז) מש"כ שתופעת ה'צפרניים הארוכות' גובעת מרוב עמידתן הרצופה על רצפת הלול... הדבר לא נראה לי... באשר כך הן נולדות, וזה ניכר אצלן עוד בקטנותן ממש. אבל האמת היא, שזה פשוט לא מציאותי כלל וכלל, שבשונה מהעבר, שהתרנגולות היו משוכנות בתוך תאי

הסוללות, הרי שכהיות הן מסתובבות בחופשיות מוחלטת בכל השטח הרחב של הלול, ורק לקראת הלילה הן שבות למתקני ההטלה המותקנים במיוחד לשם כך בתוך מרכז שטח הלול. כך שברור שהמציאות מכחישה השערה זו מכל וכל... (ט) לגבי מש"כ שמה שאוכלות בשר מת אין בו בעיה... ואני אומר שמי שלא ראה אכילה פרוצה זו של בשר קשה כל כך, לא יבין מהות השינוי בזה מעצם המושג הרגיל של 'אכילת בשר' שהיתה בתרנגולים מאז... (י) מה שיש אומרים שקולו של זה התרנגול משונה, הנני דוחה את הדברים מכל וכל. (יז) לגבי הביצים שבלי צורת 'כד וחז', ציטט בזה את דברי הפמ"ג בשם הלק"ט, דדי כחוט השערה וכו'... כל דברים אלו הם לענין להכשיר את הביצה באכילה... אבל זה לא מוריד מאומה מעצם חומרת השאלה, מה קרה בזה המין? והרי מדובר בשינוי מהותי שלא היה לפני כן... (יז) לגבי תופעת 'חלוקת האצבעות'. באם יש לכב"מ ספיקות בזה, אדרבה, תעדתי הכל... ובאם ירצה יוכל לראות כל זאת במו עיניו... שניסינו להעמיד בכח את אלו ה'תרנגולות' בסדר חלוקת אצבעות כשר כתרנגולת רגילה שלש לכאן ואחת לכאן - ולא צלח הדבר כי אם ע"י שני אנשים, שהיה האחד מחזיק בגוף ה'תרנגולת' והשני מסדר את 'אצבעותיה' ע"ג המוט, וגם זה לא אך יותר מעשרים ושמונה שניות (מדודות), ומיד כשהרפינו ממנה והחלה ללכת - החזירה את אצבעותיה למצב הקודם של שתיים לכאן ושתיים לכאן. גם בשעה שעמדה בצורה כפייתית באופן הנ"ל, שלש לכאן וכו', ניכר היה ביותר, שאין לה יציבות בעמידה וכו'. ואצל שאר התרנגולים, מה שאנו מוצאים לפעמים שיחלקו שתיים וכו', אין זו חלוקה אמיתית המורה על טבע

וחבל שאנו רואים דברים מודפסים, מכלי לדעת שמץ מהמציאות הקיימת... (כו) ומאוד אתפלא מש"כ שלא הכין דברי הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א במה שאמר ג'ם אם אין כאן איסור – מאן יימא לן שאין בכאן טמטום הלב, ושאל כב"מ, מאי שנא מ'טמא היוצא מן הטהור'. והחילוק פשוט מאוד, דהתם אביו ואמו טהורים, והכא יש בכאן גורם טומאה במשמע, ובאנו לירי דין זוז"ז כשהאיסור ניכר".

והרי תשובתי אל שני הרה"ג הנ"ל (בהשמטות גדולות וקיצורים): ...החומר ששלח לי הרמ"מ לובין – הוא חמור ביותר, כי מראה מקורות מוצא עופות המצויים עמנו היום, מעופות הנחשבים מבחינה מדעית ממין תרנגול, אך באים ממקומות רחוקים שאין בהם מסורת ישראל כלל, בחלקם מופיעים שינויים מפליגים ממראה תרנגול שלנו, וחלק מהם איבדו 'תוריתא דתרנגולתא' לגמרי ואין להם מראה תרנגול כלל (ואף אם יש – מאן יימא לן דלא הוי תרנגולתא דאגמא או תרנגולא ברא)... יש באותם זנים שינויים מפליגים, כגון רגליים ממושקות או רחבות, כתפיים מוגבהות (כשל נשר), מראה עיניים של עוף דורס, מקור עבה, זלילת בשר בני מינם ועוד.

זני 'הקרניש' ו'רוק' המעורבים במיני התרנגוליים מהמזרח הרחוק, מצויים גם במשחטות הידועות, ויש לברר ממתי התחילו להגיע מאנגליה ואמריקה לשחיטה בארץ ישראל, והאם הביאום בשעתו לפני הגדולים, והאם התירום לבוא בקהל התרנגולים... בתשובת כת"ר אלי שיער, שהמטילות שלקחתי היו ממין שקראת לו 'רוק', שהם המין הנפוץ בתרנגולות 'רוק', הם כוונתו למין הקרא 'פלימות' מוכחים וספרי המדע מלאים מהם).

ידידיה, וכפי שאני מגדיר זאת כ'נפילת' אצבעות' בעלמא מחמת כורח הנסיבות... ומורי הוראה חשובים שראו הדברים שתיעדתי – נודעו עד לעומק נשמתם... (יו) מאד לא הגבתי מה ששוב עשה השוואה בזה עם דין 'תרנגול שנשתנה', דהרי זה כדור שמינים אלו מהונדסים, וכל השאלה היא עם אילו גורמים הם מהונדסים... ומה שייכות יש בכאן ל'קלוט' במעי פרה, ושאלתו אם גם אצל ה'קלוט' יאסרו בעבור זה את המין כולו. שכן כאן ברור שהוא מין 'לגהוד' משונה, ורגלים לדבר ששינוי זה בא בעקבות יד מכוונת של אדם... והיכן היא אותה 'מסורת טהרה' שבזה העוף... (כא) לגבי מש"כ שאצל התרנגול – האצבע יתירה גבוהה יותר משאר האצבעות; אני ממליץ לכב"מ לצפות בתיעודי... היאן שבאלו 'התרנגולות' – ה'אצבע' היתירה היא ממש באותו גובה של שאר האצבעות, ופעילה וגמישה עוד יותר מהן, במיוחד כאשר היא מעבירה אותה מפעם לפעם לעברו הקדמי של המוט, ומייצבת את עמידתה בעזרת אצבע זו... (כב) ומש"כ אודות פעולות 'ההנדסה הגנטית' שהן נעשות ב'עובר במעי אמו' ו'אפרוח בביצתו'; הדבר פשוט אינו נכון, כי הדברים נעשים כהיום ב'זרע' עצמו (כמוכן שיש גם אופן בעובר, אך כבר לא היום, ואלו דברים מוכחים וספרי המדע מלאים מהם).

באופן כללי, איני מבין בשביל מה לחפש סברות וניחושים מצד מה נובעים כל אותם עיוותים... הרי מי שרואה אותם... רואה בעליל שמדובר בטבע של ממש, אי"כ מאי נ"מ לן מצד זה נובע... בשעה שיש ריעותא במציאות של הנדסה גנטית... ומכאן ועד לבוא ולומר בשוויון נפש יאין כאן כלום, זהו חוסר ידיעת המציאות הפשוטה,

העופות במשק הביצים הם מזן 'לגהורן'...
 לכן חשבתי שסתם תרגולת לבנה שאקח
 ממשק ביצים תהיה שייכת לאותו המין.
 והיות שראיתי שחלוקת האצבעות באותן
 תרגולות שלפני, היא רק 'נפילת אצבעות'
 כלשונך הזהב, או עיוות אצבעות כמו
 ששיערתי, דחיתי את הלעז שהבנתי שהוציאו
 על כלל התרגולות שיש מהן חולקות
 אצבעות, מתוך הבנה שמה שדיברו -
 התכוונו לחלוקה שכזאת. כמו כן לפני
 שכתבתי, ביררתי ושמעתי מרבינים מומחים
 העוסקים בשחיטה בגופי כשרות ידועים
 ומקובלים, שעד כמה שידוע להם, אמנם
 במקומות רחוקים וגעלמים עוסקים בניסויים
 אלו, אך עדיין לא הגיעו העופות הללו
 למחוזותינו ואינם עולים על שולחנו... אך
 ודאי וודאי שעתה אני מסכים ומודה (ובפרט
 לאחר מה שהראיתם לי את המציאות
 האמיתית והמצב בשטח), שאם נתברר שכבר
 מגיעים למקומותינו מהתרגולים
 המהונדסים, חובה עלינו לעצור את הנגע
 בטרם יפשה, ויחל הנגף לפשוט בעם, ואם
 לא בכל מקום - לפחות במקומות שישמעו
 לנו ויהיו בשליטתנו, כפי אשר יורו גדולינו
 שליט"א, לאיסור ולהיתר. שהרי עתה הוא
 הרגע האחרון שעוד אפשר אולי לעשות
 משהו, ולהפריד את המשפחות המיוחסות
 מהפסולות, ולדעת איזו לקרב ואיזו לרחק,
 בטרם יתערבבו כל המינים זה בזה בלי
 תקנה.

...מה שהתלוננת שכביכול אני מתעלם
 מכל השו"ת לאיסורא שמילאו
 הגאונים הפוסקים בנידון, ושאיני מתייחס
 לעניין בחדרת הקודש ויראת ההוראה בה
 התייחסו הם... אני מסביר עצמי בכך
 שמאמרי הוא מאמר סקירה, וכמדומני
 שהבאתי את כל אשר השיגה ידי, האוסרים

רוק' שממנו פותח מין המטילה 'רוק לבן',
 אדרבה בפרסומים ששלח לי הרב לובין,
 נאמרה הודאת בעל דין מפורשת שהוא
 פותח ממיני תרגולי-בר מהמזרח הרחוק
 ('מלאי', 'אווא', 'דומינקי', ועוד), וא"כ
 מין זה עצמו צריך בירור.

רוקא בגן 'לגהורן' איננו מוצא שם
 בפרסומים שום ריעותא. בניגוד
 לזנים אחרים, לא ציינו שם שום זן או מין
 אחר ממנו פותח הזן. כמו כן הם כותבים
 שפותח בעיר 'לגהורן' היא 'ליוורנו' הידועה
 באיטליה... והרי מסורת העופות בליוורנו
 ידועה וחזקה, הביאה הרב חיד"א במחבר"ר
 וגראה שסמך ידו עליה, וכן יש בידי צילום
 מספר 'זבחי כהן' [רבי יצחק הכהן, ליוורנו
 התקצ"א] שם מצויירים וכתובים שמות
 עשרות עופות בר טהורים לפי מסורת
 ליוורנו (ביניהם טווס, פסיון, דרור הבית
 ועוד), ומסתמא אפשר עדיין לברר בין
 יוצאי איטליה האם היתה להם מסורת לזן
 'לגהורן'. אמנם לפי מה שהראני הרחי"כ,
 דוקא במין 'לגהורן' נמצאו חולקי
 האצבעות המוכהקים, ודורסי האפרוחים
 הפראיים, א"כ צ"ל שכאן בא"י ערכבו בו
 מינים אחרים, ואזיל לה מסורת ליוורנו (אם
 היתה).

...בראש ובראשונה אודיע שכל דברי
 במאמר הנוכח, התבססו על קלא
 דלא פסיק שהסתובב במקומותינו, אודות
 שינויים שחלו בתרגולות המטילות המצויות
 בינינו, ובעל הקול לא חילק בין סוגי
 תרגולות למיניהן. ועל כן הסתמכתי על
 תצפיותי בתרגולות המצויות הבאות תחת
 ידי, להסיק שאם באילו שאצלי לא מצאתי
 שינויים, כך גם אין שינויים מהותיים בכל
 מין התרגול המצוי בארצנו. מלבד זאת
 כיון שקראתי בפרסומי חכה"ט, שרוב

והמתירים מערכה נגד מערכה... גם בנושא ההנדרסה הגנטית הבאתי כל מה שמצאתי כתוב, והוא בסך הכל שתי תשובות, הגר"מ שטרנבוך שליט"א, ולהבדיל בין החיים, הגרש"ז אויערבך וצ"ל, שהבנתי מדברי שניהם שאסרו בטמא או בולד טמא שקיבל סימני טהרה באופן גנטי, אך טהור אין תערובת הגן אוסרת אא"כ תשנה את סימניו. ולמעשה מחמת טמטום הלב - יש למנוע החדרת 'גנים' טמאים. וברור שהתשובות הנ"ל הן רק התחלה וראש פרק לנושא, ועוד אין בידינו פסקים רחבים וענפים בנושא, ועדיין מצפים אנו לפוסקים שיבואו וימשיכו להעמיק להרחיב ולפרט את הנושא לפרטיו, כדי שנוכל לדעת דבר לאשורו. ולמסקנה דמילתא, יש להגיע לפסק הלכתי

כולל מכל גדולי הדור בדין ההנדרסה הגנטית, ואז להושיב חבר ת"ח שיכבד את מצב התרנגולים (והבהמות) כהיום, לבדוק מה מקורם, להחליט אלו מינים כשרים, ואלו בעייתיים. וכן לסדר מעתה השגחה מכאן ולהבא, על כל מין חדש, ע"י לחץ על המגדלים שגופי הכשרות לא יכשירו מין הנוצר בלא פיקוח. ובינתיים, עד אז צריך כל גוף כשרות לברר מקור השיווק שלו, ושוחטים פרטיים צריכים לשים לב בפרט בחנויות חיות מחמד או פינות חי שלשם מגיעים רבים מהמינים המהונדסים.

ובמהרה כימינו נשמע קריאה הגבר שתבדיל בין חשכת הגלות בה אנו נמצאים, לבין אור הגאולה בקרוב.

התשובה

עמ 405

